

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE
KONFESIONALITA NIŽŠÍ ŠLECHTY V PRÁCHEŇSKÉM A PLZEŇSKÉM KRAJI
POČÁTKEM 17. STOLETÍ.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.

Autor práce: Bc. Vít Kubásek

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – dějepis, anglický jazyk a literatura

2022

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 19. července 2022

Vít Kubásek

Chtěl bych poděkovat docentu PhDr. Josefu Hrdličkovi, Ph.D., za všechny jeho cenné komentáře, rady a pomoc, které mi poskytl při psaní této diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá interpretací jednoho pramene, ve kterém se nachází soupis nižší šlechty žijící zejména v Prácheňském a Plzeňském kraji na přelomu 16. a 17. století. V první části jsou nejprve představena syntetická díla popisující raně novověkou společnost a šlechtu. Dále je zde uvedena literatura používající různé přístupy pro výzkum nižší šlechty. V následující části kvalifikační práce je představen analyzovaný soupis členů rytířského stavu. Pro každého zaznamenaného rytíře je vytvořeno vlastní heslo, ve kterém jsou o dotyčném uvedeny informace o rodině, majetku, zemských či dvorských úřadech, rok úmrtí a pokud je to možné i jeho konfese. V závěru práce jsou analyzovány příčiny vzniku zkoumaného pramene, který je zasazen do dobového kontextu. Také jsou zde shrnuty informace o majetku a konfesi v prameni uvedených rytířů.

Klíčová slova: rytíř, nižší šlechta, berní rejstřík, konfese, náboženství, 1603

Annotation

The diploma thesis analyses one source which contains almost 100 names of knights living mainly in Prácheňsko and Plzeňsko during the end of 16th and the beginning of 17th century. In the first part of the thesis, literature describing early-modern-age society and nobility is introduced. Afterwards, there is a list of sources which used different approaches to research the topic of knights. Subsequently, the description of the analysed source is present. It is followed by the list of entries which were created based on the information mentioned in the analysed source. Each knight has their own entry paragraph. Every entry contains information about their families, property, court, or state offices. If possible, a note about their confession is included. In the last part of the thesis, the analysed source is dated based on the acquired knowledge about the knights' lives. It is also set into the context of historical development. The information about the knights' property, offices and confessions are summarized at the end of the thesis.

Key words: knight, lower nobility, revenue register, confession, religion, 1603

Obsah

Úvod.....	7
Vývoj nižší šlechty.....	24
Hospodaření nižší šlechty	29
Majetkové poměry šlechty v Plzeňském a Prácheňském kraji	30
Popis pramene.....	40
Nižší šlechta v Plzeňském a Prácheňském kraji	46
Závěr	114
Soupis pramenů a literatury	128
Seznam příloh	141
Přílohy.....	142

Úvod

V rámci výzkumu šlechty v období raného novověku vyšlo v uplynulých letech několik syntéz. Šlechtou na přelomu 15. a 16. století se zabývala práce Josefa Macka. Jeho syntéza nazvaná *Jagellonský věk v českých zemích* přinesla souhrnný přehled o tomto období.¹ Ve druhém díle své syntézy Josef Macek popsal šlechtické prostředí v období vlády Jagellonců v Království českém. Autor tuto knihu rozdělil do tří kapitol. První se zabývala vyšší šlechtou a s ní spojenými tituly, tedy hrabaty, knížaty a pány. Druhá kapitola se věnovala představitelům nižší šlechty. Josef Macek tak popsal držitele titulů rytíř, vladyka, zeman, panoš, man či nápravník. Ve třetí části autor nastínil téma a význam urozenosti stejně jako šlechtických sídel. Také věnoval pozornost oblékání, otázce volného času či šlechtickému majetku. Autor musel použít prameny spojené s právní tematikou, ale zároveň využil i prameny osobní povahy, tedy korespondenci šlechticů či jejich paměti. Ve své další práci věnované šlechtě na přelomu 15. a 16. století se Josef Macek zabýval sémantickým významem a původem jednotlivých titulů středověké šlechty.² V této práci definoval jednotlivé šlechtické tituly na základě původu jejich názvů. Konkrétní vysvětlení těchto pojmů uvedl na jednotlivých případech, ve kterých se daná označení objevila ve zkoumaných pramenech.

Teoretické poznatky spojené s tématem šlechty pro období raného novověku sepsali historici v několika syntézách vydaných po roce 2000. V této době vznikla kniha *Věk urozených*.³ Její autoři poskytli ucelený vhled do stavovské společnosti a do každodenního života šlechtických rodů. V první kapitole nabídli souhrnný přehled o dosavadním výzkumu. V rámci svého výkladu popsal i doposud použité badatelské metody. V následující kapitole zachytili historický vývoj šlechty od středověku do její raně novověké podoby. Poté se práce zaměřila na každodenní život šlechticů na jejich panstvích. Poslední část se zabývala jednotlivými životními etapami a přechodovými rituály urozenců od narození až po smrt. Svůj výklad autoři podložili citacemi z pramenů osobní povahy, zejména z deníků a korespondence.

Další publikace věnovala pozornost šlechtě v kontextu společnosti českých zemí v raném novověku. Kniha byla zpracovaná rozšířeným kolektivem pod vedením Václava

---

¹ Josef Macek, *Jagellonský věk v českých zemích* I–IV, Praha 1992–1999. V druhém díle, který vyšel v roce 1994, se věnoval autor pouze šlechtickému prostředí.

² Týž, *Česká středověká šlechta*, Praha 1997.

³ Václav Bůžek – Josef Hrdlička – Pavel Král – Zdeněk Vybíral, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha 2002.

Bůžka.⁴ Autoři knihu rozdělili do šesti celků, každý z nich pak obsahuje různý počet podkapitol. Každá kapitola se detailně zaměřila na konkrétní skupinu raně novověké společnosti. Třetí část se zabývala středověkým modelem rozdělení společnosti do trojího lidu. V následující kapitole autoři definovali stavovskou společnost a popsali jednotlivé stavy. Autory také zajímala témata, jako byla šlechtická hierarchie a majetek, který šlechta spravovala. V textu byla přiblížena i důležitost znalosti jazyků vzhledem ke kontaktům se zahraniční šlechtou a německy mluvícími vládci. V další části věnované šlechtě se autoři zaměřili na každodenní život v raném novověku. V této části byla přiblížena symbolika sídel, životní styl či rituály šlechty. Neodmyslitelně k této skupině patřila zde popsaná urozenost. Na následujících stránkách autoři charakterizovali konflikty nejen v rámci jednotlivých skupin, ale i mezi různými vrstvami raně novověké společnosti. Slovo konflikt však skrývá velké množství významů. V této kapitole autoři objasnili spory o hierarchické postavení šlechty či o urážku na cti. V další části se zabývali problematikou dědictví, konfiskací a bankrotů. Dále ukázali případy, kdy se proti sobě postavila šlechta a panovník či šlechta a města. K tomu, aby tato publikace mohla vzniknout, bylo zapotřebí použít prameny obsahově propojené se šlechtou, zároveň ale autoři museli pracovat i s prameny související s městy, duchovenstvem a venkovským obyvatelstvem. Spolu s paměťmi a korespondencí bylo do výzkumu nutné zařadit i prameny trestněprávní povahy. Právě posledně zmíněný druh pramene patřil mezi klíčové podklady ke kapitole o sporech v raně novověké společnosti. Dalším důležitým typem pramene se staly testamenty, které dokumentují nejen majetek dotyčných osob, ale zároveň mohou v některých případech posloužit i k prokázání jejich konfese.

Další syntetickou práci vydala Marie Koldinská pod názvem *Každodennost renesančního aristokrata*.⁵ Autorka se v ní zabývala každodenním životem šlechticů zejména v předbělohorské době. V první kapitole přiblížila možné uplatnění šlechticů a jejich možnosti dvorských či vojenských kariér. Ve stejné kapitole porovnávala možnosti různých kariér v rámci nižší a vyšší šlechty. Další kapitoly se týkaly vztahu mezi vrchností a poddanými, nebo se naopak zaměřily na problematiku náboženství. Autorka rovněž vylíčila rodinný život šlechty. V této kapitole se nesoustředila pouze na život v domácnosti či

---

⁴ Václav Bůžek a kolektiv, *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

⁵ Marie Koldinská, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2001.

výběr vhodné manželky, ale zaměřila se také na výchovu na cizích dvorech nebo na vzdělání či kavalírské cesty. Následně se čtenář dozvěděl i o tom, jak šlechta trávila svůj volný čas při honech, hudebních a pijáckých zábavách a také při hazardních hrách. Autorka se zabývala i otázkou humoru, nicméně toto téma pojmla spíše v negativním světle. Nedílnou součástí života tvořila erotika, kterou rovněž přiblížila další část této práce. Marie Koldinská zodpověděla otázky impotence, homosexuality, ale zmínila se i o prostituci. Následovala kapitola zabývající se strachem. Šlechtici se v raném novověku obávali zejména Turků, ale také ďábla, čarodějnic, válek, smrti nebo moru. Poslední kapitola se zabývala poslední fází života, kterou bylo umírání a následně smrt. Autorka ve své knize pracovala s prameny osobní povahy, například s deníkem Adama mladšího z Valdštejna, na jehož edici se podílela.⁶

Šlechtu v pozdějším období vylíčila práce Petra Matěje s názvem *Svět české aristokracie*.⁷ Autor této publikace specifikoval zaměření své syntézy již v názvu. Slovo aristokracie pro něj nepředstavovalo všechny zástupce šlechty, ale použil ho pro označení pouze těch nejvýše postavených, nejurozenějších i nejvlivnějších jednotlivců a šlechtických rodů. Podrobně se zaměřil na vývoj šlechty před, ale hlavně po bitvě na Bílé hoře.⁸ Petr Matěj svou práci rozdělil do šesti velkých celků. V první části přiblížil hierarchické postavení šlechty v rámci titulatury, ale také dvorských a zemských struktur. V další kapitole se zabýval tématem majetku a s tím spojenou problematikou, jako například rozdíly ve velikosti majetku mezi vyšší a nižší šlechtou. Dále autor věnoval pozornost příjmům a výdajům šlechty. Předposlední velký celek se týkal kariéry a uplatnění šlechticů v raně novověké společnosti. V poslední kapitole pojednal o soukromém životě šlechticů. Tato část výkladu objasnila rovněž význam rodu, ale dotýkala se i oblasti sňatkové politiky. Autor také zároveň zmínil význam přátel a klientů.

Výše zmíněné syntetické práce se zaměřily zejména na popis nejvyšší šlechtické společnosti. Nižší šlechta oproti nim stála spíše v pozadí a autoři o ní uvedli pouze omezené množství informací. Důvodů pro to může být hned několik. Přestože počet členů nižší šlechty dosahoval mnohem většího množství než počet zástupců panského stavu, nižší šlechta nevladnla takový politický význam a obsazovala pouze nižší úřady v Království českém. Dalším důvodem, proč česká nižší šlechta nemá větší množství svých

---

⁶ Petr Mareš – Marie Koldinská (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602–1633*, Praha 1997.

⁷ Petr Matěj, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004.

⁸ Tamtéž, s. 12.

vlastních syntetických prací, je fakt, že mnoho nižších šlechticů žilo na hranici chudoby. S majetkem si často vystačili pouze na vlastní přežití. V některých případech se rytíři stěhovali ze svých venkovských sídel do měst, kde splynuli s městskou společností a stali se tak plnohodnotnými členy městského stavu. Všechna výše zmíněná fakta vedla dlouhodobě k tomu, že pouze malé množství příslušníků nižší šlechty po sobě zanechalo větší množství pramenů, které by se dochovaly dodnes a mohly by být použity k dalšímu historickému výzkumu. Bádání o tématu nižší šlechty se tak soustřeďuje zejména na stránkách historických časopisů, sborníků či úzce zaměřených monografií.

Za počátek moderního historického bádání o novověké nižší šlechtě lze považovat historicko-topografické výzkumy. Je nutné uvést zejména klíčové práce Augusta Sedláčka z druhé poloviny 19. a první čtvrtiny 20. století. Sedláček publikoval i *Místopisný slovník historický Království českého*, ve kterém vyjmenoval lokality v Království českém a popsal velice zběžně jejich historii a majitele.⁹ Jeho nejvýznamnějším dílem se však stala souhrnná publikace *Hrady, zámky a tvrze Království českého*.¹⁰ August Sedláček popsal v patnácti dílech nejen historii hradů, zámků a tvrzí, ale uvedl i majitele jednotlivých objektů a důležité události vztahující se ke konkrétním osobám, ale hlavně k popisovaným lokalitám. Majetkové poměry k jednotlivým sídlům Sedláček analyzoval zejména na základě zápisů z desek zemských, ale i z dalších pramenů.¹¹ Autor vytvořil rovněž hesla o šlechtických rodech pro *Ottův slovník naučný*. Sedláčkovy různě dlouhé příspěvky v této monumentální práci totiž slouží i při současném bádání jako klíčový a občas i jediný zdroj informací k určitým šlechtickým rodům.¹² Z jednotlivých hesel lze vyčíst rodovou genealogii, autor v nich přiblížil potomky i různé rozrody a klíčové životní události pro rody i jedince.

Historicko-topografický výzkum nižší šlechty probíhá dále i v současné době. Následující výčet literatury je zaměřen zejména na prostředí šlechty usazené v jižních a západních Čechách. V aktuální době je tento výzkum zaměřen zejména na již neexistující budovy či komplexy v dezolátním stavu, z čehož vyplývá, že je spíše archeologicky orientovaný. Zástupcem tohoto přístupu je například Jiří Zálaha, který se ve své studii soustředil na Častolary, tedy na jednu z větví rodu Dlouhoveských z Dlouhé Vsi. Autor přiblížil vybrané lokality, které tento rod spravoval. Zabýval se jimi postupně a v poslední

---

⁹ August Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1909.

¹⁰ Týž, *Hrady, zámky a tvrze Království českého I–XV*, Praha 1882–1927.

¹¹ Tamtéž I, Praha 1882, s. VIII.

¹² *Ottův slovník naučný I–XVIII*, Praha 1888–1909. (Dále jako OSN.)

části věnoval prostor i popisu rodinného sporu mezi zástupci rodu Častolarů s jistou Maruší.¹³ Další text sepsal Jiří Úlovec. Ten ve svém příspěvku charakterizoval tvrz a zámek v Dlouhé Vsi u Sušice.¹⁴ Svou studii pojal spíše archeologicky, nicméně pojednal i o historii tohoto sídla a jeho majitelích. Vratislav Ryšavý sepsal studii s podobným zaměřením o zámku v Chyších,¹⁵ která nabídla krátký přehled majitelů, nicméně z velké části se zaměřila také na nákresy budov. V případech, kdy práce popisovaly samotné budovy, se autoři snažili nabídnout čtenářům jakousi prohlídku staveb, u kterých to již není kvůli jejich stavu možné. Daniel Kovář ve své studii přiblížil Křenovice v době, kdy vesnice spadala pod správu rodu Kunášů z Machovic.¹⁶ Stejný autor vydal v roce 2011 knihu *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*.¹⁷ V této publikaci představil v názvu uvedené druhy objektů v abecedním pořadí a pojednal o jejich historii. Vytvořil tak aktualizovanou verzi díla Augusta Sedláčka, které Danielu Kovářovi posloužilo jako předloha, inspirace a zároveň jako důležitý zdroj. Petr Rožmberský přiblížil oblast Hrádku v Újezdci na Klatovsku.¹⁸ Ve svém krátkém příspěvku popsal tuto lokalitu a historii Újezdce. Strukturou textu se práce opět podobá dílu Augusta Sedláčka. Vzhledem k tomu, v jakém periodiku byl text publikován, se jednalo o jasný záměr navázat a odkázat tak na Sedláčkovu práci. Ve svém dalším příspěvku se Daniel Kovář zaměřil na dějiny tvrze Holkov u Velešína.¹⁹ Poslední uvedené texty popisují spíše historii určitých lokalit než konkrétní genealogie šlechtických rodů, které tyto objekty spravovaly. Na základě výše zmíněných publikací a s použitím historicko-topografického přístupu bylo možné sledovat změny majitelů jednotlivých lokalit v minulosti.

V návaznosti na historicko-topografické práce se historické bádání následně zaměřilo na popis inventářů, které napomohly historikům k popisu rytířských domácností. Zároveň mohly v některých případech posloužit i jako jakési mapy stavení. Historikům

---

¹³ Jiří Zálaha, *Statky Chlum, Chlumeček, a Koroseky za Častolarů z Dlouhé Vsi*, Jihočeský sborník historický 58, č. 1, 1989, s. 1–9.

¹⁴ Jiří Úlovec, *Zaniklá tvrz a Zámek v Dlouhé Vsi u Sušice*, Zlatá stezka 5, 1998, s. 105–129.

¹⁵ Vratislav Ryšavý, *Zámek v Chyších*, Castellologica Bohemica 8, 2002, s. 247–261.

¹⁶ Daniel Kovář, *Křenovice na Českobudějovicku za dob Kunášů z Machovic*, Výběr 45, č. 3, 2008, s. 163–171.

¹⁷ Týž, *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*, České Budějovice 2011.

¹⁸ Petr Rožmberský, *Hrádek v Újezdci na Klatovsku*, Hláska: zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka 22, č. 2, 2011, s. 24–25.

¹⁹ Daniel Kovář, *Tvrz a statek Holkov u Velešína*, Jihočeský sborník historický 81, 2012, s. 7–46.

se tak naskytla příležitost k výzkumu způsobu života šlechty a měšťanů. Z rytířských inventářů se podařilo vyčíst konkrétní vybavení domácností a počty jednotlivých místností, k tomu navíc i množství a druhy chovaných užitkových zvířat. Nadto se v těchto pramenech uváděly informace o nemovitém, ale i movitém majetku, který dané osoby vlastnily. Historikům se tak do rukou dostaly doklady o majetkové situaci šlechty. Mezi průkopníky tohoto přístupu se řadil František Hrubý, který v roce 1927 vydal studii nazvanou *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*.²⁰ Moravské inventáře, které sám editoval, nejen přepsal, ale dále je i interpretoval. V tomto ohledu se jeho článku dlouho nikdo ani nepřiblížil. Ve třicátých letech 20. století se věnoval české nižší šlechtě raného novověku Josef Vladislav Šimák.²¹ Ve své studii použil pozůstalostní inventář po Joachymu Vojířovi, ve kterém byly uvedeny místnosti a jejich vybavení. Touto studií umožnil nahlédnout do každodenního života nižších šlechticů. Šimák však inventář pouze přepsal a dále s ním už nijak nepracoval. V době marxisticky laděné historiografie se inventáři zabýval například Josef Tlapák, jehož studie nazvaná *Z předbělohorských inventářů českých velkostatků* vyšla v roce 1959.²² V osmdesátých letech vznikla přelomová studie historika Petra Čorneje, v níž autor popsal životní situaci nižších šlechticů a vybavení na statcích Lobkovic a Krnsko.²³ Petr Čornej přišel s novým přístupem k tomuto druhu pramene. Zatímco předchozí historici inventáře pouze přepisovali, Čornej je ve své studii komparoval a zjistil tak odlišnosti mezi zástupci nižší šlechty. Nadto však ve výzkumu pokračoval ještě dál a porovnal dva rytířské inventáře s panským inventářem Horních Beřkovic. V jedné studii tak ukázal nejen to, v čem se shodovalo či odlišovalo vybavení sídel jednotlivých příslušníků nižší šlechty, ale popsal rovněž majetkové rozdíly mezi pány a rytíři. Na jedné z nejnovějších prací se podílel Daniel Kovář, který vydal inventáře několika šlechtických sídel v okolí Českých Budějovic.²⁴ V devadesátých letech minulého

---

²⁰ František Hrubý, *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*, Český časopis historický 33, 1927, s. 21–59, 263–306.

²¹ Josef Vladislav Šimák, *Inventář jihočeského vladectví r. 1599*, Jihočeský sborník historický 6, 1933, s. 116–119.

²² Josef Tlapák, *Z předbělohorských inventářů českých velkostatků*, Vědecké práce ČSAZV z dějin zemědělství a lesnictví, 1959, s. 179–185.

²³ Petr Čornej, *K otázce životního stylu nižší šlechty před Bílou horou*, Středočeský sborník historický 15, 1980, s. 125–142.

²⁴ Daniel Kovář, *Několik inventářů panských sídel Českobudějovicka z doby (Chvalkov, Lustenek, Rudolfovo a Žumberk)*, Táborský archiv 17, 2009, s. 135–174.

století historici použili inventáře rovněž pro přiblížení každodenního života a hmotné kultury vyšší šlechty a měšťanů.²⁵

Souběžně s výzkumem inventářů probíhalo i zkoumání hospodářských dějin. Zde je možné jako příklad uvést edici hospodářských instrukcí a dalších normativních pramenů z pera Josefa Kalouska.²⁶ Na něj navázal ve své monografii Václav Černý, který v roce 1930 vydal publikaci zabývající se hospodařením v Království českém v 15. a 16. století. Černý se ve své práci zaměřil nejen na návody a rady ohledně hospodaření na šlechtickém velkostatku, které byly v této době vydávány, ale zhodnotil také celkovou hospodářskou situaci v Království českém.²⁷ V rámci marxistického dějepisectví se hospodářským dějinám dostalo neobyčejně velkého prostoru, protože tato oblast se stala prakticky jedinou, kterou historici mohli zkoumat a skrze ni mohli přiblížit témata šlechty jako privilegované skupiny obyvatelstva a jejího vývoje. Josef Válka vydal v roce 1962 monografii o předbělohorském hospodaření na Moravě.²⁸ Zároveň je možné uvést práci Josefa Petráň, jenž se ve své knize zaměřil taktéž na zemědělskou výrobu šlechty v Čechách raného novověku.²⁹ Petráň ve svém příspěvku podal přehled nejen o pěstovaných plodinách, ale i o užitkových zvířatech chovaných v období raného novověku. Hospodářstvím nižší šlechty v severních Čechách se ve stejném období zabýval Rudolf Anděl.³⁰

---

²⁵ Např. Václav Bůžek – Hana Bůžková, *Klenoty v renesančních a manýristických interiérech na jihu Čech*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 23–43; Václav Bůžek – Hana Bůžková – Jana Stejskalová, *Interiéry domů v jihočeských předbělohorských městech. Životní styl měšťanů v době pozdní renesance a manýrismu*, Jihočeský sborník historický 59, 1990, s. 113–127; Titíž, *Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách*, Jihočeský sborník historický 59, 1990, s. 65–79; Josef Hrdlička, *Nově objevený inventář renesančních interiérů zámku v Telči z roku 1589*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 178–184; Alena Nachtmannová, *Kostelec nad Černými lesy v éře Smiřických. Provoz a vybavení renesančního zámku*, Průzkumy památek 10, č. 2, 2003, s. 87–102; Miroslava Jouzová, *Pernštejnský inventář kolínského zámku*, in: Pavel Štrobl (ed.), *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 2005, s. 3–10.

²⁶ Josef Kalousek (ed.), *Řády selské a instrukce hospodářské 1350–1626 (Archiv český 22)*, Praha 1905.

²⁷ Václav Černý, *Hospodářské instrukce. Přehled zemědělských dějin v době patrimoniálního velkostatku v XV.–XVI. století*, Praha 1930.

²⁸ Josef Válka, *Hospodářská politika feudální velkostatku na předbělohorské Moravě*, Praha 1962.

²⁹ Josef Petráň, *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století*, Praha 1963.

³⁰ Rudolf Anděl, *Lenní statek Ves na Frýdlantsku v první polovině XVII. století*, Sborník Severočeského muzea, společenské vědy – historie 5, 1966, s. 107–121.

V roce 1971 napsal studii, ve které pojednal o hospodářské situaci rytířů v 17. století.³¹ V roce 1988 publikoval článek o rybníkářství na Frýdlantsku v 16. a 17. století.³²

Majetkovou skladbou šlechty na počátku 17. století se zabývali ve svých pracích historici již v polovině 19. století. Tyto informace lze vyčíst z edic berních rejstříků z let 1544,³³ 1557³⁴ a dále z let 1603,³⁵ 1615³⁶ a 1620.³⁷ Historiky také začaly zajímat počty šlechty v jednotlivých krajích a množství majetku, který v nich přiznala. Významným autorem zabývajícím se tímto tématem byl Alois Míka, který vydal studii o majetkovém rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období.³⁸ Míka navázal na starší edice berních rejstříků, které ve své studii zhodnotil. Spočítal zástupce vyšší i nižší šlechty a množství jejich majetku. Zároveň také zpochybnil věrohodnost berních rejstříků. Daň byla šlechtě počítána z přiznaného majetku. Míka však ve své studii nastínil domněnku, že šlechta uváděla záměrně menší majetek proto, aby nemusela odevzdávat příliš vysoké dávky králi. Zároveň také tvrdil, že někteří drobní šlechtici v berních rejstřících uvedeni nebyli vůbec. Je tak možné, že někteří jedinci i s celými rody mohli zmizet z jeviště dějin raného novověku. Ve druhé polovině osmdesátých let minulého století se podobným té-

---

³¹ Týž, *Hospodářská situace drobných šlechtických statků na česko-lužickém pomezí v XVII. století*, Sborník Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem, řada historická 1971, s. 61–134.

³² Týž, *Rybníkářství na statcích frýdlantské lenní šlechty v 16. a 17. století*, Sborník Severočeského muzea, Historia 9, 1988, s. 33–52.

³³ Václav Pešák, *Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, Praha 1953.

³⁴ Otto Placht, *Odhad majetku stavů Království českého z roku 1557*, Věstník Královské české společnosti nauk, tř. filosoficko-historicko-jazykozpytná ročník 1947, Praha 1950, s. 49–155.

³⁵ František Marat (ed.), *Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého z r. 1603*, Věstník Královské české společnosti nauk, tř. filosoficko-historicko-jazykozpytná ročník 1898, Praha 1899.

³⁶ August Sedláček (ed.), *Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, Praha, 1869.

³⁷ V. Pešák, *Berní rejstříky*.

³⁸ Alois Míka, *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského panství*, České Budějovice 1970.

matem zabýval Václav Bůžek. Nejprve vydal úzeji zaměřenou studii přibližující majetkovou situaci šlechty v Bechyňském kraji.³⁹ O rok později se věnoval majetkové struktuře šlechty v Čechách.⁴⁰ Jeho výzkum pomohl vymezit počty nižší a vyšší šlechty a zároveň ukázal, jaké majetkové rozvržení panovalo mezi oběma stavy. Studii zaměřenou na Plzeňský kraj sepsal Jindřich Vacek. Autor se zabýval velikostí šlechtického majetku podle počtu osedlých v první polovině 17. století.⁴¹ O dva roky později vyšel článek, ve kterém Rostislav Nový popsal vývoj celé stavovské společnosti na Plzeňsku v období od 14. do 17. století.⁴²

V druhé polovině osmdesátých let 20. století se výzkum některých historiků přeorientoval z majetkových struktur šlechty na její finanční operace. Průkopníkem tohoto přístupu se stal Václav Ledvinka, který v roce 1985 publikoval monografii s názvem *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách*.⁴³ Jeho přičiněním se do popředí dostalo nejen nové téma, ale zároveň i nový druh pramenů, jimiž byly účetní písemnosti a jiné dokumenty související s finanční politikou šlechty. Na Ledvinku nedlouho poté navázal Václav Bůžek, který se zabýval úvěrovým podnikáním nižší šlechty.⁴⁴ Jeho práce se zaměřila na definování finančních operací nižší šlechty a následné využití získaných finančních prostředků spojených s půjčkami. Václav Bůžek rozdělil rytířské úvěrové podnikatele do tří skupin, které nazval rentiéři, lichváři a podnikatelé, poslední skupinu pojmenoval lichváři a politici. V roce 1990 publikoval Václav Bůžek studii zaměřující se na úvěrové podnikání rodu Malovců v předbělohorském období.⁴⁵

---

³⁹ Václav Bůžek, *Majetkové rozvrstvení stavů Bechyňského kraje v letech 1523–1557 (Edice berního rejstříku Bechyňska z roku 1523)*, *Hospodářské dějiny* 13, 1985, s. 65–87.

⁴⁰ Týž, *Majetková skladba šlechty v předbělohorských Čechách*, *Hospodářské dějiny* 14, 1986, s. 175–216.

⁴¹ Jindřich Vacek, *Skladba šlechtické společnosti Plzeňského kraje v první polovině 17. století*, *Minulosti Západočeského kraje* 19, 1983 s. 83–110.

⁴² Rostislav Nový, *Vývoj sociální struktury Plzeňska ve 14.–17. století*, *Minulosti Západočeského kraje* 21, 1985, s. 157–166.

⁴³ Václav Ledvinka, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách, (Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560–1596)*, Praha 1985.

⁴⁴ Václav Bůžek, *Úvěrové podnikání nižší šlechty*, Praha 1989.

⁴⁵ Týž, *Úvěrové podnikání rytířů Malovců v předbělohorské době*, *Folia Historica Bohemica* 14, 1990, s. 135–194.

Právními aspekty života nižší šlechty se ve své práci již v meziválečném období zabýval Vladimír Klecanda.⁴⁶ V této studii se autor zaměřil na pravidla pro přijímání do rytířského stavu. Položil tak základy pro výzkum právních podmínek pro přijetí do méně privilegovaného a níže postaveného šlechtického stavu raně novověké společnosti. Podmínky přijetí do panského stavu ve svém příspěvku uvedl o téměř sto let později po Vladimíru Klecandovi ve své studii Marek Starý. Autor zde neskončil pouze u sestavení podmínek pro přijetí, ale přidal také soupis rytířů povýšených v Království českém v předbělohorském období do panského stavu.⁴⁷ U jednotlivých šlechticů přijatých do panského stavu Marek Starý uvedl krátké medailonky s dostupnými životními údaji, dalšími nobilitacemi a vykonávanými zemskými úřady. Klecanda i Starý použili při sepisování svých studií informace z desek zemských. Poukázali na to, že se oba šlechtické stavy snažily zamezit rozšiřování svých řad. Zároveň také zmínili důvody, proč se jednotlivým měšťanům, respektive rytířům, dostalo právě oné výsady povýšení mezi hierarchicky významnější stavovskou společností.

Do hledáčku historiků zabývajících se výzkumem nižší šlechty se v posledním období dostaly rovněž zemské úřady, v nichž rytíři byli činní. Historici ve svých studiích a monografiích popisují nejen agendu a pravomoci jednotlivých institucí, ale zároveň se zaměřují i na osoby, které tyto úřady vykonávaly. Jako první lze uvést příspěvek Pavly Burdové,⁴⁸ která se zabývala úřadem desek zemských. V nedávné době vydal knihu orientovanou na zemský soud Marek Starý, v níž přiblížil fungování, pravomoci a kompletní obsazení zemského soudu.⁴⁹ K této detailní práci autor připojil také krátké medailonky o předních aktérech z řad vyšších i nižších šlechticů. Dalším badatelem zabývajícím se zemskými správními úřady v předbělohorské době je Petr Mareš, který ve svých pracích uvedl zástupce šlechty v úřadech mustherů,⁵⁰ zaměřil se na soupis krajských hejtmanů⁵¹

---

⁴⁶ Vladimír Klecanda, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, Časopis archivní školy 6, 1928, s. 1–125.

⁴⁷ Marek Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu v době předbělohorské*, Sborník archivních prací 60, č. 1, 2010, s. 240–278.

⁴⁸ Pavla Burdová, *Úřad desek zemských*, Sborník archivních prací 36, 1986, s. 273–381.

⁴⁹ Marek Starý, *Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfínské*, Praha 2014.

⁵⁰ Petr Mareš, *Krajské mustrunky a krajští mustrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618)*, *Paginae historiae* 21, č. 2, 2013 s. 298–321.

⁵¹ Týž, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527–1620*, Praha 2013.

a také vyjmenoval přisedící komorního soudu.⁵² Krajským hejtmanům po roce 1620 se věnovala Helena Sedláčková.⁵³

Zástupci rytířského stavu vykonávali velké množství z výše uvedených úřadů. Zejména práce Petra Mareše a Marka Starého tak přibližují životy členů tohoto stavu. V úřadech vyhrazených pro nižší šlechtu seděl jen zlomek z celkového počtu nižších šlechticů. Většina z nich však nedosahovala ani z daleka takové důležitosti jako zástupci pánů. To lze vysledovat i na prestiži zemských úřadů vyhrazených pánům a rytířům. Majetek rytířů byl ve většině případů skromný. I to je důvod, proč se o nich nedochovalo příliš informací, které by historikům mohly pomoci při tvorbě biografických příspěvků o rytířích nebo jejich rodech. Je tedy spíše pravidlem, že se zástupci nižší šlechty objevují v nepřilíh obsáhlých studiích zaměřených hlavně na genealogii a majetkové poměry, případně na jejich kariéry. Zároveň tyto dílčí články slouží k představení historie celých rodů a jejich nejvýznamnějších představitelů. Výčet uvedených monografií a studií není ani z daleka kompletní. Poskytnout přehled o kompletní vydané literatuře o nižší šlechtě je takřka nemožné. Tento přehled ilustruje stav historického bádání.

První biografické příspěvky k jednotlivým rytířům pochází z přelomu 19. a 20. století. První biografická hesla se objevila v *Ottově slovníku naučném*.⁵⁴ V samostatných heslech autoři popsali genealogickou linii rodů. V některých případech zaznamenali i krátké individuální životní příběhy jejich členů. Další biografické příspěvky byly vydány až ke konci třicátých let 20. století.

Josef Dostál publikoval článek zabývající se Jindřichem Strakou z Nedabylic. Spolu s ním autor přiblížil i jeho bratry.⁵⁵ V roce 1948 popsal životní příběh Jana Dobřenského z Dobřenic.⁵⁶ Další biografie o nižší šlechtě vznikly až po roce 1989. První významnou práci tohoto období napsal Václav Bůžek. Ve své knize vylíčil život několika vybraných rytířů, v rámci jednotlivých kapitol se zaměřil na osudy každého z nich samostatně. Popsal zde šlechtická panství, držený majetek i finanční situaci jednotlivých rytířů. Veškeré tyto informace autor propojil i s úřednickou, případně dvorskou kariérou

---

⁵² Týž, *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*, Praha 2009.

⁵³ Helena Sedláčková, *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641-1849*, Praha 2021.

⁵⁴ *OSN I–XVIII*, Praha 1888–1909.

⁵⁵ Josef Dostál, *Jindřich Straka z Nedabylic a jeho bratři*, Sborník Archivu Ministerstva vnitra Republiky československé 11, 1938, s.173–216.

⁵⁶ Týž, *Příběhy Jana Petra Dobřenského z Dobřenic*, Časopis Společnosti a přátel starožitností českých 56, 1948, s. 13–26, 118–131.

vybraných rytířů.⁵⁷ Další významnou práci napsal Milan Buben, který shrnul kompletní historii rodu Dlouhoveských z Dlouhé Vsi. Ve svém článku přiblížil historii a rozštěpení rodu do několika různých větví. Zároveň dokázal vysledovat členy rodu až do minulého století.⁵⁸ Pavel Koblasa nabídl stručný genealogický přehled rodu Černínů z Chudenic, kteří patřili do nižší šlechty až do porážky stavovského povstání. Autor navíc k textům přiložil i mapy, ze kterých lze vyčíst velikost panství různých černínských větví.⁵⁹ Genealogii rodu Jeníšků z Újezda a životopisy členů jejich rodu je možné nalézt v textech Radka Bacíka a Jitky Behenské. Radek Bacík zaměřil svou diplomovou práci na rytíře Příbika Jeníška z Újezda.⁶⁰ Jitka Behenská napsala studii o Janu Jeníškovi z Újezda.⁶¹ Dále lze uvést i práci Tomáše Sternecka, který se dlouhodobě zabývá studiem šlechty, zejména rodem Doudlebským z Doudleb.⁶² V roce 2004 vydal studii zabývající se opět rodem Doudlebských.⁶³ V tomto konkrétním textu přiblížil osobu Petra Doudlebského na základě rozsáhlé ediční práce s různými prameny. Ve Sterneckově příspěvku se objevily prameny zejména evidenční povahy, ale uvedl zde například i závěť.

Je zde potřeba zmínit, že výzkum nižší šlechty se zdaleka neomezuje pouze na území jižních a západních Čech. Nižší šlechtou na Moravě v raném novověku se zabýval například David Liška. V roce 1999 napsal studii popisující život Václava Bítovského

---

⁵⁷ Václav Bůžek, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.

⁵⁸ Milan M. Buben, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, Střední Evropa, Revue pro středoevropskou kulturu a politiku 8, č. 26, 1992, s. 111–116.

⁵⁹ Pavel Koblasa, *Czerninové z Chudenic, Stručné dějiny rodu a schematismus rodových panství*, České Budějovice 2000. Rod Černínů by si rozhodně zasloužil svou vlastní monografii. Doposud se o tuto práci pokusil pouze Pavel Juřík. Jeho první monografii o Černínech nazvané *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czernínů* však chybí věrohodnost a podrobnost. Autor totiž takřka necituje a neuvádí, odkud dostupné informace získal, pouze na konci práce uvedl použitou literaturu. Navíc se věnuje tomuto rodu hlavně až po povýšení do panského stavu. Týž, *Czerninové: nezahyneš ani ohněm ani mečem*, Praha 2021. Týž, *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czernínů*, Praha 2010.

⁶⁰ Radek Bacík, *Příbik Jeníšek z Újezda, úředník v pobělohorské době*, Praha 2007 (diplomová práce).

⁶¹ Radka Behenská, *Jan Jeníšek z Újezda a na Svrčovci (Život předbělohorského rytíře)*, Bohemiae Occidentalis historica 2, č. 1, 2016, s. 6–31.

⁶² Tomáš Sterneck, *Mezi měšťany a šlechtou. Dějiny rodu Doudlebských ze Sternecku*, Brno 2009.

⁶³ Týž, *K majetkovému zázemí a domácnosti rytíře Petra Doudlebského z Doudleb*, Husitský Tábor, 14, 2004, s. 259–362.

z Bítova.⁶⁴ Jedna z novějších monografií vyšla v roce 2008. Vladimír Březina se v ní nejdříve obecně zaměřil na již vyzkoumaná fakta o nižší šlechtě v Čechách a na Moravě a posléze konkrétně vylíčil dějiny rodu Bukůvků z Bukůvky.⁶⁵

V posledních letech se také historici zaměřili na poznání vojenského života rytířů v období raného novověku. Zde bychom na prvním místě měli jmenovat knihu, kterou vydal kolektiv autorů pod vedením Václava Bůžka. V publikaci s názvem *Rytíři renesančních Čech ve válkách* autoři popsali životy rytířů účastnících se vojenských tažení, zároveň se ale ve svém textu zabývali i představou ideálního rytíře.⁶⁶ Miroslav Žitný se zajímal o rod Pětipeských, není proto překvapením, že o tomto konkrétním rodu napsal hned několik příspěvků.⁶⁷ V dalších dvou pracích byly popsány vojenské zkušenosti nižších šlechticů. Tyto studie publikovali František Koreš a Jan Hruboš. První zmíněný autor přiblížil vojenské zkušenosti rodu Robmhápů ze Suché.⁶⁸ Jan Hruboš se zaměřil na vojenský život Jana Němčického z Němčic.⁶⁹

Z předchozích stránek je patrné, že historický výzkum věnovaný nižší šlechtě na počátku novověku prošel rozsáhlým vývojem. Ten je neodmyslitelně spojen také s vydáváním pramenů, jejichž autoři pocházeli z řad nižší šlechty. Mezi starší editované prameny osobní povahy patří deník Jindřicha Hýzrleho z Chodů.⁷⁰ V rámci novodobého bádání historici přichází s edicemi nových, doposud neznámých či obtížně přístupných pramenů. V roce 2014 Zdeněk Vybíral editoval paměti Pavla Korky z Korkyně.⁷¹ Tento rytíř

---

⁶⁴ David Liška, *Moravský rytíř Václav Bítovský z Bítova*, *Vlastivědný věstník moravský* 51, č. 1, 1999, s. 58–67.

⁶⁵ Vladimír Březina, *Rytířský stav v Čechách a na Moravě v raném novověku*, České Budějovice 2008.

⁶⁶ Václav Bůžek – František Koreš – Petr Mareš – Miroslav Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016, s. 290–300.

⁶⁷ Miroslav Žitný, *Ideál křesťanského rytířství v paměti rytířského rodu Pětipeských z Chýš a Egrberku*, in: Václav Bůžek (ed.), *Utváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice 2011, s. 183–217; Miroslav Žitný, *Křesťanský rytíř Šťastný Václav Pětipeský z Chýš na sklonku předbělohorské doby*, *Zpravodaj historického klubu* roč. 21, č. 1–2, 2010, s. 37–57.

⁶⁸ František Koreš, *Moc, válka a společenský vzestup v dějinách rodu Robmhápů ze Suché od 16. do 18. století a jejich rodinné paměti*, *Opera Historica* 16, č. 1, 2015 s. 100–148.

⁶⁹ Jan Hruboš, *Životní osudy „soldáta“ Jana Němčického z Němčic: ke klientským vztahům a kariéerním strategiím nižší šlechty v předbělohorském období*, *Těšínsko* 59, č. 2, 2016, s. 1–20.

⁷⁰ Věra Petráčková – Jan Vogeltanz (edd.), *Příběhy Jindřicha Hýzrle z Chodů*, Praha 1979.

⁷¹ Zdeněk Vybíral (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně. Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014.

se účastnil válek v Uhrách, bojoval i v Římskoněmecké říši a zároveň patřil ke dvoru Ferdinanda Tyrolského. Z nedávno vydaných narativních pramenů lze uvést paměti Přibíka a Jana Bukovanských z Bukovan.⁷² Petr Mareš editoval korespondenci předbělohorského rytíře Karla Častovce Myšky ze Žlunic.⁷³ O rok později vydal tentýž autor korespondenci dalšího novověkého rytíře, a sice Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku. Miroslav Žitný se zabýval korespondencí Šťastného Václava Pětipeského ve druhém desetiletí 17. století.⁷⁴ Kromě editovaných pramenů autoři rovněž popsali historii jednotlivých rodů a jejich významných členů. Pozornosti neunikly ani genealogické vazby s ostatními rytířskými rody.

Vydáním těchto děl autoři přibližují nejen nově vydaný pramen, který je pak možné použít pro další bádání, ale zároveň do nich zahrnují i podrobný popis a historii daných rodů. Vzhledem k tomu, že dlouhodobý výzkum nižší šlechty s sebou přinesl množství literatury k tématu každodennosti, je zřejmé, že se historici zaměřili i na téma kultury nižší šlechty. V roce 2003 propojil Václav Bůžek hospodaření a každodenní život Šťastného Václava Pětipeského z Chýš.⁷⁵ Ve druhé polovině 16. století a na počátku 17. století nižší šlechta přispívala na vydávání knih, jak je patrné ze studie Václava Bůžka věnované literárnímu mecenátu rytířů.⁷⁶ Jiří Just se nedávno zabýval literárním mecenátem Jana Labounského z Labouně náležejícího do jednoty bratrské.⁷⁷

---

⁷² František Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských z Bukovan*, České Budějovice 2019.

⁷³ Petr Mareš (ed.), *Karel Častovec Myška ze Žlunic: život předbělohorského rytíře ve světle rodinné korespondence*, Ústí nad Labem 2000.

⁷⁴ Týž (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1570–1596*, České Budějovice 2015; Miroslav Žitný (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611–1621*, České Budějovice 2015.

⁷⁵ Václav Bůžek, *Každodenní život na statcích Šťastného Václava Pětipeského z Chýš očima hospodářských úředníků počátkem 17. století*, in: Alice Velková – Marie Koldinská (edd.), *Historik zapomenutých dějin: sborník příspěvků věnovaných prof. dr. Eduardu Maurovi*, Praha 2003, s. 198–210.

⁷⁶ Týž, *Literární mecenát nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Jaroslav Pánek – Miloš Polívka – Noemi Reichrtová (edd.), *Husitství – reformace – renesance: sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela*, 1994, s. 830–843.

⁷⁷ Jiří Just, *Jan Labounský z Labouně a knižní kultura nižší šlechty*, *Folia Historica Bohemica* 35, č. 1, 2020, s. 73–105.

Téma kultury nižší šlechty je zpracováno v řadě výzkumů a příspěvků. Michaela Hrubá věnovala pozornost cestování nižší šlechty v předbělohorských Čechách.⁷⁸ Lze také uvést příspěvek Václava Bůžka, který nabídl vhled do pijáckých zábav v období renesance. Přestože se jeho studie zaměřila zejména na vyšší šlechtu, tedy přední představitele Království českého, v textu lze nalézt několik pasáží zaměřujících se i na zástupce z řad nižší šlechty.⁷⁹ Další studie zabývající se kulturou a vzděláním napsal Martin Holý, který ve svém příspěvku přiblížil cesty Jindřicha Michala Hýzrle z Chodů po Evropě.⁸⁰

Z předchozích stránek je zřejmé, že příspěvků zaměřených na téma raně novověké nižší šlechty není málo. Do této doby se však podařilo vydat pouze jedinou syntézu o nižší šlechtě.⁸¹ Václav Bůžek v ní nejprve uvedl doposud vydanou literaturu a vylíčil dosavadní stav výzkumu. V následujících částech se pak zabýval zapojováním rytířů do politického systému v Království českém, rytířskou kulturou a literárním mecenátem. Autor rozčlenil rytíře do tří skupin a pro každou z nich určil společné znaky a úroveň každodenního života. Pro pobělohorské období vznikla v nedávné době disertační práce Františka Koreše. Jeho rozprava nejdříve shrnula dosavadní bádání o nižší šlechtě v období před i po bitvě na Bílé hoře. Následně autor popsal skladbu šlechty po porážce stavovského povstání a nastolený nový hierarchický model. V další kapitole se zaměřil na podíl šlechty na činnosti zemských úřadů a kariéry jejích představitelů u císařského dvora. Poslední část se zabývala náboženskou problematikou. Koreš ve své práci zastával názor, že někteří rytíři se stranili katolického vyznání, i přestože bylo jedinou povolenou vírou.⁸²

Pro analýzu konfesionality rytířských jmen zaznamenaných ve studovaném prameni a zejména při pokusu o interpretaci důvodů jeho vzniku je možné využít práce po-

---

⁷⁸ Michaela Neudertová, *Cestování nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Michaela Neudertová, *Cesty a cestování v životě společnosti*, Ústí nad Labem 1995, s. 209–213.

⁷⁹ Václav Bůžek, *Pijácké zábavy na dvorech renesančních velmožů (Ambras – Bechyně)*, in: Václav Bůžek (ed.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000 s. 137–161.

⁸⁰ Martin Holý, *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů (1575–1665) a jeho poznávací cesta po střední a západní Evropě v letech 1607 až 1608*, in: Jiří Kubeš (ed.) *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*, Pardubice 2007, s. 35–66.

⁸¹ Václav Bůžek, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996.

⁸² František Koreš, *Proměna nižší šlechty Království českého v pobělohorské době*, České Budějovice 2020 (disertační práce).

jednávající o náboženském vývoji Království českého v 16. a na počátku 17. století. Nejstarší pokus o shrnutí náboženských dějin představuje kulturně historická monografie Zikmunda Wintera.⁸³ Svou práci rozdělil do dvou dílů. V první části se věnoval nejen jednotlivým náboženským skupinám vyskytujícím se na území Království českého, ale také politickým sporům. Ve druhém díle zaměřil svou pozornost zejména na fungování obou konzistoří. Spolu s uvedenou prací by bylo možné využít také syntetizující práce pojednávající o jednotlivých konfesích, jejichž příslušníci žili v Království českém. Spolu s utrakvisty,⁸⁴ příznivci luterské reformace⁸⁵ a členy jednoty bratrské⁸⁶ šlo také o katolíky.⁸⁷ Jména uvedená v analyzovaném prameni ale v těchto pracích chybí.

Na konfesionalitu konkrétních šlechticů upozorňují také biografie věnované zejména významným členům panského stavu. Autoři nicméně náboženské tematice věnují většinou pouze okrajovou pozornost. V roce 1930 vydal František Hrubý monografii o Ladislavu Velenovi ze Žerotína. Náboženským otázkám se věnoval zejména v první kapitole knihy.⁸⁸ V roce 2008 vyšla monografie Tomáše Knoze zabývající se Karlem starším ze Žerotína. Zde byla náboženská problematika uvedena do souvislosti s Karlovou výchovou a vzděláním. Tomáš Knoz do knihy rovněž zařadil speciální kapitolu věnovanou jednotě bratrské, jejíž byl Karel starší ze Žerotína členem.⁸⁹ Jaroslav Pánek se dotkl náboženské problematiky v několika kapitolách své práce o posledních Rožmbercích. Autor v ní propojil události z období druhé poloviny 16. století a počátku 17. století s náboženským vývojem v Království českém. Nadto se zabýval i náboženským vývojem na rožmberských panstvích.⁹⁰ Josef Válka pojednal o nadkonfesním křesťanství u Viléma

---

⁸³ Zikmund Winter, *Život církevní a v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV.–XVI. století I–II*, Praha 1895–1896.

⁸⁴ Ferdinand Hrejsa, *Česká konfese: její vznik, podstata a dějiny*, Praha 1912; Zdeněk V. David, *Nalezení střední cesty, liberální výzva utrakvistů Římu a Lutherovi*, Praha 2012.

⁸⁵ Jiří Just – Zdeněk R. Nešpor – Ondřej Matějka, *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009.

⁸⁶ Ferdinand Hrejsa, *Sborové Jednoty bratrské*, Praha 1935; Rudolf Říčan, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha 1957; Jiří Just – Markéta Růčková a kolektiv (edd.), *Bratrská šlechta v Čechách a na Moravě a formování konfesní identity v raném novověku*, Praha 2020.

⁸⁷ František Kavka – Anna Skýbová, *Husitský epilog na koncilu tridentském a původní koncepce habsburské rekatolizace Čech. Počátky obnoveného pražského arcibiskupství 1561–1580*, Praha 1969.

⁸⁸ František Hrubý, *Ladislav Velen ze Žerotína*, Praha 1930, s. 3–27.

⁸⁹ Tomáš Knoz, *Karel starší ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.

⁹⁰ Jaroslav Pánek, *Poslední Rožmberkové*, Praha 1989, s. 103–124, 212–229, 306–319.

a Jana z Pernštejna⁹¹ a Jaroslav Pánek se zaměřil na osobu Vratislava z Pernštejna.⁹² Jiří Hrbek v roce 2013 napsal publikaci o rodu Valdštejnů. Věnoval se však především období po Bílé hoře a náboženskou problematiku zmínil pouze okrajově, například při výkladu o konfiskacích či zapojení Valdštejnů do stavovského povstání.⁹³ V roce 2018 vydal stejný autor studii o konfesionalizaci valdštejnského rodu v předbělohorském období.⁹⁴ Josef Kadeřábek se zabýval roku 2018 náboženským vývojem ve Slaném pod správou Martiniců. Autor svůj výklad započal již na začátku 17. století před událostmi na Bílé hoře a věnoval se náboženské problematice na zmíněném území do počátku druhé poloviny 17. století.⁹⁵

Konfesionalitu šlechty je možné zkoumat také na její lokální konfesní politice, která se odehrávala na jí vlastněných panstvích. Toto téma na počátku devadesátých let minulého století otevřel Thomas Winkelbauer.⁹⁶ Na konfesní politiku šlechty v Čechách a na Moravě se zaměřil také Josef Hrdlička. Ve své studii na konkrétních příkladech ukázal, jakým způsobem šlechta ovlivňovala dosazování kněží na jednotlivé fary.⁹⁷ V roce 2013 vydal totožný autor knihu analyzující náboženskou situaci v Jindřichově Hradci.⁹⁸ Protireformaci v městském prostředí se na příkladu Nového Města pražského věnovala Olga Fejtová.⁹⁹

---

⁹¹ Josef Válka, *Politika a bezkonfesijní křesťanství Vilém a Jana z Pernštejna*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, s. 173–186.

⁹² Jaroslav Pánek, *Politika, náboženství, a každodennost nejvyššího kancléře Vratislava z Pernštejna*, in: P. Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, s. 187–202.

⁹³ Jiří Hrbek, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640–1740*, Praha 2013, s. 88–100.

⁹⁴ Týž, *Mezi luteránstvím, utrakvismem, a jednotou bratrskou: konfesní profilace rodových větví Valdštejnů na přelomu 16. a 17. století*, *Folia Historica Bohemica* 33, 2018, s. 69–95.

⁹⁵ Josef Kadeřábek, *Nerovný boj o víru: páni z Martinic a rekatolizace města Slaný (1600–1665)*, Praha 2018.

⁹⁶ Thomas Winkelbauer, *Sozialdisziplinierung und Konfessionalisierung durch Grundherren in den österreichischen und böhmischen Ländern im 16. und 17. Jahrhundert*, *Zeitschrift für historische Forschung* 19, 1992, s. 317–339.

⁹⁷ Josef Hrdlička, *Konfesijní politika šlechtických vrchností a šlechtická konfesionalizace v Čechách a na Moravě v 16. a 17. století*, *Český časopis historický* 108, 2010, s. 406–442.

⁹⁸ Týž, *Víra a moc: politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590–1630)*, České Budějovice 2013.

⁹⁹ Olga Fejtová, *Rekatolizace v městech pražských v době pobělohorské – úspěch, nebo fiasko? Příspěvek k důsledkům pobělohorské rekatolizace na Novém městě pražském*, in: Olga Fejtová – Václav Ledvinka – Jiří Pešek – Vít Vlnas (edd.), *Barokní Praha – barokní Čechie 1620–1740. Sborník konference o fenoménu baroka v Čechách*, Praha Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.–27. září 2001, Praha 2004, s. 457–471.

Jen málo pozornosti bylo zatím věnováno obsazení jednotlivých českých předbělohorských far. S ohledem na téma diplomové práce je nutné zmínit studie Františka Tingla, který na konci 19. století věnoval pozornost děkanátům v jižních a západních Čechách. Ve svých drobných příspěvcích zmínil, zda byly uvedené fary obsazené, a pokud ano, jaký kněz na nich působil. Autor také zaznamenal, kdo byl kolátorem těchto far.¹⁰⁰ V roce 1980 napsal Petr Zahradník kvalifikační práci, ve které na základě dostupných edic a dalších prací zpracoval obsazení jednotlivých farností v zemi.¹⁰¹

Vývoj nižší šlechty

Česká šlechta si prošla dlouhodobým vývojem. Ve středověku byla společnost rozčleněna na trojí lid. Zmíněný model však představoval pouze teoretické rozdělení a je dokonce možné, že se jednalo pouze o schéma společnosti vytvořené církví.¹⁰² Termín trojí lid v sobě skrýval tři skupiny společnosti, jmenovitě bojovníky, duchovní a ty, kteří pracovali, mezi něž patřili svobodní rolníci a řemeslníci. Duchovenstvo tvořili zástupci z řad církve a první skupina představovala vládce a jejich bojovníky. V praxi však celá středověká společnost fungovala v hierarchickém uskupení, kdy jednotlivé skupiny byly podřízené, nebo naopak nadřazené jiným.¹⁰³

Skupiny bojovníků tvořily družiny, které patřily do nejužšího okolí panovníka zejména díky svým válečnickým schopnostem, nikoli kvůli majetku.¹⁰⁴ Půdu a s ní spojený veškerý majetek si nárokovali pouze velmoži a vládci. Tento stav přetrvával až do období vrcholného středověku. Podle Třeštíka vlastnictví půdy v této době nemělo příliš velký význam, jelikož úroveň zemědělství nedosahovala dostatečné úrovně k zabezpe-

---

¹⁰⁰ František Tingl, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský*, Památky archaeologické a místopisné 7, 1868, 224, 225; Týž, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, Památky archaeologické a místopisné 7, s. 442, 443; Týž, *Děkanát Tachovský r. 1573*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 232, 233; Týž, *Děkanát Prácheňský r. 1574*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 388, 389; Týž, *Děkanát Volynský r. 1574*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 470.

¹⁰¹ Zdeněk Zahradník, *Studie o církevní správě v předbělohorském období*, Praha 1980 (diplomová práce).

¹⁰² V. Bůžek a kol., *Společnost*, s. 55–57.

¹⁰³ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 35.

¹⁰⁴ Dušan Třeštík – Miloslav Polívka, *Nástin vývoje české šlechty do konce 15. století*, in: Ján Čierny – František Hejl – Antotnín Verbík (edd.), *Struktura feudální společnosti na území Československa a Polska*, Praha 1984, s. 105.

čení obživy. Tento výrok potvrdil důležitost vojenské družiny, která byla zapotřebí k získání dostatečného množství surovin a na obranu velmože, jeho území a také ukořistěných surovin.¹⁰⁵

Teprve v první polovině 12. století se objevily první zmínky o tom, že lidé z nejužšího okruhu panovníka vlastnili půdu.¹⁰⁶ Změna nastala v průběhu 12. a 13. století, kdy si členové velmožských družin začali přivlastňovat územní celky, které do té doby patřily výhradně panovníkovi.¹⁰⁷ Tímto způsobem si dokázali zajistit relativně stálý finanční přísun, který mohl být rozšířen odměnami za účast ve vojenských taženích, za vykonávání dvorských a později i zemských úřadů.¹⁰⁸ Majetek a postavení u dvora se tak staly charakteristickými prvky nově se formující společenské vrstvy odlišující se od zbytku středověké společnosti. Panovníci šlechtě propůjčovali do dočasné správy hrady a území v jejich okolí, které postupně přecházely do jejího dědičného držení. Z pojmenování svých nových sídel začala šlechta odvozovat svůj původ.¹⁰⁹ Nově nabytý majetek zapisovala u zemského soudu do zemských desek, aby ho právně ochránila a přivlastnila.¹¹⁰ Zemský soud tak postupně začal sloužit jako nástroj k prosazování a obhajování postojů šlechty, nikoli panovníka, jak bylo zamýšleno při vzniku této instituce.¹¹¹ Od poloviny 12. století získávali zástupci nově se utvářející šlechty své vlastní erby a pečeti, kterými dokládali své přednostní postavení v Království českém.¹¹² Tímto způsobem se postupně vykristalizovala skupina lidí, která v raném novověku tvořila panský stav v Království českém.¹¹³

---

¹⁰⁵ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 36; D. Třeštík – M. Polívka, *Nástin vývoje české šlechty*, s. 104; Libor Jan, *Nástin vývoje české a moravské šlechty (s důrazem na její počátky)*, Časopis matice moravské 138, 2019, s. 242.

¹⁰⁶ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 37.

¹⁰⁷ L. Jan, *Nástin vývoje české a moravské šlechty*, s. 253.

¹⁰⁸ D. Třeštík – M. Polívka, *Nástin vývoje české šlechty*, s. 108.

¹⁰⁹ V. Březina, *Rytířský stav*, s. 17.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 17; L. Jan, *Nástin vývoje české a moravské šlechty*, s. 243.

¹¹¹ L. Jan, *Nástin vývoje české a moravské šlechty*, s. 243, 254; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 39.

¹¹² Robert Šimůnek, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha 2013, s. 145–146; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 39.

¹¹³ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 38–39; D. Třeštík – M. Polívka, *Nástin vývoje české šlechty*, s. 110.

V době husitských válek se však pomyslné společenské nůžky rozevřely a mezi vyšší a nižší šlechtou se prohloubily rozdíly. Některé panské rody nashromáždily v revoluční době dostatek majetku a upevnily tak své velmocenské postavení. Do popředí se dostalo několik panských rodů, například Rožmberků, pánů z Kunštátu a Poděbrad nebo Šternberků.¹¹⁴ O nižší šlechtě bude souhrnně pojednáno níže.

Nejdůležitějším znakem příslušníků šlechty se stala urozenost a vlastnictví erbu. Pouze jedinci, kteří dokázali urozenost svého rodu až do čtvrtého kolene, se pyšnili všemi výsadami panského stavu a směli tento titul plnohodnotně užívat. Urození předci však zcela nezaručovali, že se jedinec mohl připojit do této vybrané skupiny, protože o nových členech rozhodovala pouze sama šlechta. Čeští šlechtici tento postup převzali v roce 1497 od svých moravských protějšků, kteří s tímto přístupem přišli již v roce 1480. Zmíněný proces také omezoval vliv panovníka na přijímání cizozemské šlechty za obyvatele korunních zemí. Roku 1500 nechali čeští šlechtici zapsat do Vladislavského zřízení zemského soupis 47 panských rodů. Tyto rody se řadily mezi nejstarší a činily si také nárok na nejvyšší úřady v Království českém.¹¹⁵ Jejich záměrem bylo vymezit se vůči nově povýšeným pánům a ochránit své téměř dědičné úřady.¹¹⁶

Podobným vývojem si prošla i nižší šlechta. Souhrnné označení nižší šlechta bylo vytvořeno historiky. V období raného novověku byl tento termín významově synonymní s rytířským stavem.¹¹⁷ Nižší šlechta začala vznikat později, ale podle Libora Jana je zřejmé, že existovala již na přelomu 12. a 13. století.¹¹⁸ Zatímco vyšší šlechta měla prvopočátky v družinické aristokracii, nižší šlechta vzešla ze sedláků a vojáků, kteří tvořili blízký okruh osob kolem předních družiníků. Stejně jako pro družinickou aristokracii, tak i pro tuto nově se formující vrstvu byly nejdůležitějšími hodnotami věrnost, užitečnost a statečnost.¹¹⁹ Toto seskupení však představovalo velmi nesourodou skupinu, jelikož do

---

¹¹⁴ D. Třeštík – M. Polívka, *Nástin vývoje české šlechty*, s. 123; V. Bůžek a kol., *Společnost*, s. 82–83.

¹¹⁵ Petr Kreuz – Ivan Martinovský (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007; V. Bůžek a kol., *Společnost*, s. 84; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 46.

¹¹⁶ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 246–247.

¹¹⁷ R. Šimůnek, *Reprezentace*, s. 217.

¹¹⁸ L. Jan, *Nástin vývoje české a moravské šlechty*, s. 254.

¹¹⁹ V. Bůžek a kol., *Společnost*, s. 81; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 37–38.

jejích řad spadalo velmi široké spektrum osob s různým množstvím majetku. To se projevilo také v množství titulů, které nižší šlechta ve středověku užívala, mezi něž patřily nápravník, zeman, panoš a vladyka.¹²⁰ K těmto charakteristickým pojmenováním se přidávala přídavná jména *urozený* anebo *slovutný*, která odkazovala na důležité cnosti rytířů a jejich hodnotový systém.¹²¹ Držení jednotlivých titulů odráželo rozdíly v majetkovém i společenském postavení konkrétních osob. Vladykové zpravidla patřili k nejmajetnějším zástupcům nižší šlechty a neměli povinnost nikomu sloužit. Panoši v době vlády Jiřího z Poděbrad nacházeli uplatnění na dvorech významnějších šlechticů. Zemané drželi pouze drobný majetek, který jim sotva stačil na obživu. Navíc se při dědění tento majetek často ještě více drobil kvůli množství dědiců, nebo byl skupován panskými velkostatky. Nápravníci už působili plně ve službách svých pánů. Obhospodařovali majetek uvedený ve smlouvě a plnili obdržené příkazy. Ve většině případů se jednalo o podporu pána na vojenských taženích.¹²²

Nicméně politický vzestup po husitských válkách se neomezil pouze na vyšší šlechtu. Svě pozice vylepšilo i několik nižších šlechticů, a to zejména díky vojenským aktivitám, například Vřesovci.¹²³ To také vyústilo v touhu po posílení politických pozic nižší šlechty a jejího zapojení do zemských úřadů. Tyto snahy započaly v roce 1435, kdy vznikl spor o sedání v lavicích. Nižší šlechta se v té době snažila získat pozice na obnovených jednáních zemského soudu. Zmíněný spor se vlekl 50 let, během kterých se nižší šlechtě podařilo stát se nejen přísedícími u zemského soudu, ale obdržela také pravomoc rozhodovat v majetkových a vlastnických případech.¹²⁴ Důsledkem neshod bylo rovněž postupné uzavírání stavů a definování hranic nejen mezi panskou a rytířskou šlechtou, ale zároveň i mezi rytíři a měšťany. Tímto způsobem se zástupci z obou skupin snažili zamezit rozšiřování svých řad a udržet si tak své mocenské a společenské postavení.¹²⁵

Aby se uchazeč stal členem nižší šlechty, musel získat od panovníka erb. Měšťané byli nuceni projít aktem nobilitace. Zpočátku se jednalo o ojedinělé události, postupem

---

¹²⁰ Blíže tyto tituly rozebírá Josef Macek ve své knize *Česká středověká šlechta*. Autor pracoval s prameny na základě, kterých popsal etymologii slov a zároveň se zabýval i různými významovými rovinami jednotlivých titulů.

¹²¹ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 48.

¹²² Tamtéž, s. 48–51. Srov. s J. Macek, *Česká středověká šlechta*.

¹²³ D. Třeštík – M. Polívka, *Nástin vývoje české šlechty*, s. 124.

¹²⁴ J. Macek, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526)* II, Praha 2001², s. 370–371; V. Bůžek a kol., *Společnost*, s. 55–57; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 43–44.

¹²⁵ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 244–245.

času se však staly poměrně běžnou a čistě úřednickou záležitostí.¹²⁶ Nicméně ani samotná nobilitace stále ještě nestačila ke vstupu do šlechtické společnosti. Udělením erbu se dotyčná osoba stala pouze erbovníkem. Mezi další požadavky patřil zápis majetku do zemských desek. Nové členy nižší šlechty tedy museli přijmout i další šlechtici. Plnohodnotnými rytíři se erbovníci stali až ve třetí generaci po udělení erbu.¹²⁷ Podle Vladimíra Klecandy proběhla první nobilitace v Čechách roku 1528, na Moravě pak o sedm let později. Od roku 1609 bylo možné tyto podmínky nalézt v řádu stavu rytířského a vladyckého. V něm se uváděla nejen podmínka urozenosti do třetího kolene, ale kladl se rovněž důraz na vhodné chování.¹²⁸ Do roku 1620 bylo v Království českém přijato do rytířského stavu celkem 237 jedinců. Poslední z nich zapsal svůj majetek do desek zemských 12. května 1620. Do rytířského stavu také přibylo 77 cizozemců.¹²⁹

O vymezení mezi jednotlivými stavy svědčí rovněž vývoj šlechtické titulatury. Oslovení *pán* původně patřilo jen nejvyšší šlechtě, postupně se však tento titul začal používat i u měšťanů. Oslovení skupin tedy také prošlo jistou genezí. Pro panský stav se začalo uplatňovat oslovení *urozený pán pan*. U rytířů se používala adjektiva *slovutný* či *urozený* spolu se slovem *rytíř*. I v prameni, který je analyzován v této práci, se používá písmeno *p.*, tedy *pán*. Pánkování, jak toto oslovení nazývají historici, sloužilo k odlišení urozenosti jednotlivých šlechticů. Šimůnek potvrdil, že nedodržení pánkování s sebou mohlo nést jisté následky. Šlechtickým stavům na správném oslovení velice záleželo a stalo se nedílnou součástí jejich života a komunikace.¹³⁰

Šlechtické postavení určovaly nejen tituly a majetek. Rytíři se také stále účastnili vojenských tažení a pracovali ve vyšších zemských úřadech.¹³¹ Čeští rytíři mohli obsazovat úřady nejvyššího písaře u zemského soudu, dále zastávali úřad podkomořího a pozici purkrabího karlístejnského kraje. Rovněž drželi i pozici hejtmanů krajů.¹³² Hejtmané jednotlivých krajů si museli hradit veškeré výdaje ve funkci ze soukromých finančních zdrojů. Vlastní hospodaření ale většině rytířů stačilo pouze na uspokojení vlastních potřeb.

---

¹²⁶ R. Šimůnek, *Reprezentace*, s. 222.

¹²⁷ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 49.

¹²⁸ V. Klecanda, *Přijímání*, s. 16, 18.

¹²⁹ Tamtéž, s. 88–117.

¹³⁰ R. Šimůnek, *Reprezentace*, s. 226.

¹³¹ V. Bůžek – F. Koreš – P. Mareš – M. Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.

¹³² P. Mareš, *Soupis přisedících*, s. 27–32. O literatuře k zemským úřadům psali ve svých pracích Týž, *Obsazování*; Týž, *Krajské mustrunky*, s. 298–321; M. Starý, *Přední klenot*.

Někteří rytíři však přišli se způsobem, kterým si mohli své finanční prostředky rozšířit.¹³³ Poskytovali úvěrové operace. Z půjček získali pravidelný přísun nového kapitálu v podobě úroků. Václav Bůžek rozdělil takové rytíře do tří skupin. Každá z nich pracovala se svými finančními prostředky jiným způsobem a úroky používala pro jiné účely. První část vzniklý zisk použila na zakoupení nového pozemkového majetku a zlepšení své životní úrovně.¹³⁴ Rytíři z druhé skupiny investovali nově nabyté peníze z úroků do dalších finančních operací. Tímto způsobem se z nich stávali lichváři. Poskytováním dalších půjček a postupným zadlužováním majetků svých šlechtických klientů se těmto rytířům navíc dařilo získávat nejen úroky, ale také nový majetek, který jim připadl.¹³⁵ Rytíři z poslední skupiny poskytovali úvěr k získání většího politického vlivu a významnějšího společenského postavení.¹³⁶ Dosavadní výzkum však ukázal, že zadlužování panského majetku jejich vlastníky spíše utvrzovalo v jejich privilegovaném postavení. Přílišné zadlužení statků však vedlo k jejich postupné ztrátě.¹³⁷

Hospodaření nižší šlechty

Václav Bůžek definoval rysy rytířských domácností a jejich varianty na základě vlivu a zámožnosti jednotlivých rodů. Kvůli nedostatku pramenů je výzkum rytířské každodennosti komplikovaný. Bůžek rozdělil domácnosti rytířů do tří skupin.¹³⁸ Je však možné, že nejdrobnější šlechtici nedosahovali úrovně ani první nejméně majetné skupiny.

Popis vybavení rytířských domácností se dochoval pouze v několika inventářích. Šlechtici vlastnili různé množství šperků či nádobí z drahých kovů.¹³⁹ Do vybavení rytířských domácností v raném novověku patřily i knihy, šlechta si totiž začala zakládat vlastní soukromé knihovny. Knihy v nich byly psány nejen česky, německy a latinsky, ale také italsky nebo francouzsky. Šlechtici si v knihovnách uchovávali publikace například z oblasti filozofie, historie, náboženství a přírodních věd. Zájem o literaturu však nekončil pouze jejím sbíráním, šlechtici se také podíleli na jejím vydávání. V rozmezí let

---

¹³³ P. Čornej, *K otázce*, s. 133.

¹³⁴ V. Bůžek, *Úvěrové podnikání*, s. 76.

¹³⁵ Tamtéž, s. 98–99.

¹³⁶ Tamtéž, s. 114.

¹³⁷ V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 52.

¹³⁸ Václav Bůžek, *Domácnosti nižší šlechty v předbělohorských Čechách. (Pokus o typologii)*, in: Lenka Bobková (ed.) *Život na šlechtickém sídle 16.–18. stoletím Ústí nad Labem 1992*, s. 44; V. Bůžek, *Nižší šlechta*, s. 143.

¹³⁹ J. V. Šimák, *Inventář*, s. 44.

1526 až 1620 bylo s podporou nižší šlechty vydáno přes 200 knižních titulů, z nichž většina byla spojena s náboženskou tematikou.¹⁴⁰ Finančně podporovalo vydávání knih 82 rytířských rodů.¹⁴¹

Z inventářů lze vyčíst, že rytířské příbytky se skládaly z většího počtu místností, nicméně pouze několik z nich bylo určeno k samotnému bydlení. Ve zbylých místnostech se především skladovaly suroviny a zemědělské nástroje.¹⁴² V jiných případech v domech vznikaly dokonce kanceláře s psacími stoly a truhlami, a to i v případě, že dotyční rytíři měli své kanceláře na sídlech svých pánů. Rytíři museli zakládat pracovny na svých tvrzích i kvůli finančním operacím, aby tak mohli sledovat stav svých obchodů. Mezi další vybavení rytířských domovů patřilo různorodé vojenské vybavení, které bylo buď dědictvím, nebo ho dotyční rytíři stále aktivně používali při účasti ve vojenských taženích. Petr Čornej ve své studii zároveň zmínil, že dívky vyšívaly či vyráběly jiné výrobky z látek, které poté mohly sloužit k prodeji a k dalšímu potenciálnímu zisku.¹⁴³

Majetkové poměry šlechty v Plzeňském a Prácheňském kraji

V období raného novověku žila většina zástupců z řad nižší šlechty na svých tvrzích, které měly převážně svou středověkou podobu a neplnily funkci pohodlného renesančního sídla.¹⁴⁴ Změna u rytířských tvrzí nastala například ve využití vodních příkopů, které majitelé začali využívat k chovu ryb. V jiných případech odvedli vodu z příkopu a vytvořili si soukromé lázně.¹⁴⁵ Podobné úpravy však nejsou čitelné z berních rejstříků, ve kterých rytíři přiznávali svůj spravovaný majetek.

Vydané berní rejstříky sice poskytují určitý vhled do vlastnictví majetku jednotlivých šlechticů, historici však již ukázali, že k uvedeným informacím je nutné přistupovat s notnou dávkou opatrnosti. Přiznané množství majetku záviselo na poctivosti každého pána nebo rytíře. Alois Míka i Václav Bůžek se pozastavili nad tím, že nejdrobnější

---

¹⁴⁰ V. Bůžek, *Literární mecenát*, s. 832; J. Pánek, *Poslední Rožmberkové*, Praha 1989, s. 261–264, 296–299.

¹⁴¹ V. Bůžek, *Literární mecenát*, s. 831–843.

¹⁴² J. V. Šimák, *Inventář*, s. 116–119. Inventáře se svých pracích jako klíčový pramen použili: F. Hrubý, *Selské a panské inventáře*; J. Tlapák, *Z předbělohorských inventářů*; P. Čornej, *K otázce*; V. Bůžek – J. Hrdlička – P. Král – Z. Vybíral, *Věk*, s. 187.

¹⁴³ P. Čornej, *K otázce*, s. 133, 137.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 133; V. Bůžek, *Domácnosti*, s. 46.

¹⁴⁵ V. Bůžek, *Domácnosti*, s. 46.

šlechta zřejmě do rejstříků nezapisovala vůbec žádný majetek.¹⁴⁶ I přes uvedené nedostatky berní rejstříky zůstávají dodnes jediným zdrojem poskytujícím souhrnný přehled o majetku raně novověké společnosti.¹⁴⁷ Další nedostatek se týká požadovaných položek. Například berní rejstřík z roku 1603 vyžadoval po přiznávajících počet komínů, oproti tomu v berním rejstříku z roku 1615 tento sloupec chyběl. Dalším rozdílem byl odlišný způsob zpřístupnění rejstříků. Zatímco František Marat měl soupis poplatníků relativně nepřehledný, na závěr své práce ale připojil přehledné shrnující tabulky. Na druhé straně August Sedláček sice nabídl přehlednější orientaci v přiznaném majetku, oproti Maratovi však již více nepracoval se souhrnem v tabulkách. Zmíněné rozdíly mohly přispět k problematické interpretaci dat.

Alois Míka i Václav Bůžek ve svých analýzách rozdělili šlechtu podle jejího majetku do čtyř skupin, které označili písmeny A, B, C a D, a odstupňovali je podle výše nejen vlastního, ale i poddanského majetku, nebo v pozdějších rejstřících z let 1603 a 1615 podle počtu osedlých. Do první skupiny náleželi zástupci, kteří v roce 1557 přiznali majetek ve výši do 5255 kop grošů českých, nebo vlastnili do 100 osedlých. Do části B patřili šlechtici s majetkem od 5256 do 26270 kop grošů českých nebo s majetkem od 101 do 500 osedlých. Třetí skupinu tvořili šlechtici s majetkem ve výši mezi 26271 až 47290 kop grošů českých, či přiznali majetek o počtu 501 až 900 osedlých. Poslední kategorie nazvaná D se skládala pouze z nejmajetnějších urozených. Jejich zástupci museli přiznat majetek v minimální hodnotě 47291 kop grošů českých, nebo alespoň 901 osedlých. Šlechtu podle majetku rozčlenili historici celkem do 11 podskupin. Kategorie B je rozdělena na tři díly a C je tvořena dvěma, stejně tak jako D. První skupina nazvaná A skrývala čtyři podskupiny. Limitem pro první podskupinu bylo přiznání částky 525 kop grošů českých. S tímto limitem pracovali oba autoři v berním rejstříku z roku 1557. V rejstřících z let 1603 a 1615 k této skupině se vztahovali šlechtici s majetkem do deseti osedlých.

Dá se předpokládat, že její zástupci přiznávali menší majetek, než ve skutečnosti spravovali. Minimální množství vlastněného majetku se přinejmenším rovnalo uvedeným údajům, ale skutečný majetek dosahoval pravděpodobně vyššího množství.

---

¹⁴⁶ Alois Míka, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, Sborník historický 15, 1967, s. 46; V. Bůžek, *Majetková skladba*, s. 195.

¹⁴⁷ A. Míka, *Majetkové rozvrstvení české šlechty*, s. 46.

V roce 1557 bylo v berním rejstříku uvedeno 183 zástupců 62 panských rodů. V polovině 16. století patřilo zhruba 60 % z celkového majetku drženého zástupci nižší šlechty pouze 111 rytířským rodům. Zároveň mírně nad 1500 rytířů se pohybovalo v berním rejstříku z roku 1557 ve skupině nejnižšího majetku. To znamená, že vlastnili do 100 osedlých. Téměř polovina rytířů (716) přitom patřila do první skupiny s nejmenším majetkem (AI).¹⁴⁸ Podle Jindřicha Vacka nebyl tento stav udržitelný, v čemž hrály roli různé faktory, zejména se však jednalo o konkurenční panské velkostatky. Majetek stačící k soběstačnosti musel podle Vacka dosahovat přinejmenším na 21 osedlých.¹⁴⁹

Berní rejstřík z roku 1603 ukázal, že více než 80 % veškerého majetku přiznaného v berním rejstříku příslušelo šlechtě.¹⁵⁰ Zbýlých necelých 20 % vlastnila města a církve. Tento fakt pouze potvrdil skutečnost, že šlechta patřila mezi hlavní aktéry politického života. Rozdělení majetku v rámci šlechty však již tak jednoznačné nebylo. Do nižší šlechty náleželo několikanásobně více zástupců než do řad panské šlechty. Například při pohledu na berní rejstřík z roku 1603 lze vyvodit, že zde bylo uvedeno 260 pánů a 1155 rytířů. V roce 1615 to však již bylo pouze 194 pánů a jen 938 rytířů. Úbytek pánů byl způsoben přirozenými jevy. Urozené starobylé rody začaly ve druhé polovině 16. století geneticky upadat a vymírat. Proto byla panská šlechta nucena kompenzovat pokles ve svých řadách nobilitacemi nejvlivnějších a nejbohatších rytířů. Snížení počtu rytířstva ale nebylo způsobeno pouze nobilitacemi. Drobní rytíři museli také čelit problémům malých, či dokonce žádných finančních výnosů a zároveň konkurenci panských velkostatků. To mělo za následek likvidaci jejich venkovských usedlostí, a zapříčinilo tak jejich následný přesun do měst, kde se často živili jako obchodníci.

Zaměřením na celkový majetek spravovaný vyšší a nižší šlechtou bylo možné dojít k závěru, že vyšší šlechta vlastnila obecně více majetku než šlechta nižší. Václav Bůžek uvedl, že v roce 1557 panský stav ovládal téměř 54 % majetku a v roce 1603 tento majetek představoval 50 % z celkového úhrnu. Rytíři přiznali 38 % celkového majetkového úhrnu v roce 1557 a téměř 41 % v roce 1603.¹⁵¹ Zbýlá procenta vlastnila města a duchovenstvo. Při porovnání berních rejstříků z let 1603 a 1615 se podařilo zjistit, že rytířský stav v tomto období opět nepatrně snížil počet svých majetkových základů. Nižší

---

¹⁴⁸ V. Bůžek, *Majetková skladba*, s. 176–179.

¹⁴⁹ J. Vacek, *Skladba*, s. 95, 96.

¹⁵⁰ A. Míka, *Majetkové rozvrstvení české šlechty*, s. 47.

¹⁵¹ V. Bůžek, *Majetková skladba*, s. 188.

šlechta držela pouze 36,6 % z celkového úhrnu, zatímco u panského stavu změna nebyla takřka znatelná.¹⁵²

V berním rejstříku z roku 1603 přiznalo 1030 rytířů, že na svých statcích vlastní do 100 osedlých. Z tohoto počtu 384 nižších šlechticů vlastnilo pouze do deseti osedlých. Celkově přiznání podalo na 1155 rytířů. Oproti tomu pouze 22 zástupců z panského stavu přiznalo, že drželo také pouze do deseti osedlých. Téměř 40 % nižších šlechticů tedy patřilo do nejhudší skupiny šlechty. Majetek v množství od 101 do 500 osedlých patřil 104 pánům a 116 rytířům. Do třetí skupiny vlastníci mezi 501 až 900 osedlých v roce 1603 připadlo 16 pánů a šest rytířů. V nejzámožnější skupině v roce 1603 zbylo již jen 13 pánů a pouze jeden rytíř.

V berním rejstříku z roku 1615 zaznamenalo 830 rytířů, že vlastní do 100 osedlých. Ze stejného počtu nižších šlechticů přiznalo 305 rytířů majetek do deseti osedlých. V panském stavu stejný údaj uvedlo pouze devět jedinců z celkových 94 patřících do této první skupiny. Do druhé skupiny s majetkem od 101 do 500 osedlých náleželo 70 pánů a 100 rytířů. Majetek ve výši od 501 po 900 osedlých přiznalo 15 pánů a pouze šest rytířů. Do poslední skupiny vlastníci od 901 osedlých náleželo znovu 15 zástupců z panského stavu a pouze dva rytíři. Celkově podalo přiznání 194 pánů a 938 rytířů.¹⁵³ Při porovnání obou stavů se podařilo doložit, že ve všech berních rejstřících byl stejný trend. Nejvíce zástupců nižší šlechty bylo v nejméně majetné skupině, poté se počty rytířů významně snižovaly. Většina panského stavu patřila do druhé majetkové skupiny a zbylí zástupci se rozdělili mezi téměř nemajetné, nebo naopak velice majetné. Je možné se domnívat, že nejmajetnější šlechta seděla v nejvyšších zemských úřadech vytyčených pro příslušné stavy. Oproti tomu málo majetní představitelé z řad šlechty měli spíše potíže se uživit a udržet si svoji životní úroveň.

Předkládaná práce se zabývá nižší šlechtou usedlou zejména v Prácheňském a Plzeňském kraji. Do berního rejstříku z roku 1557 bylo zapsáno 29 zástupců z panského stavu, 167 rytířů, čtyři zástupci z řad duchovenstva a jedenáct měst pro celý Plzeňský kraj. Jako první byl uveden panský stav jakožto politicky, kulturně a majetkově nejvýznamnější skupina stavovské společnosti. Páni přiznali 38,35 % z celkového úhrnu na Plzeňsku. Oproti tomu zástupci rytířské šlechty vlastnili 34,36 % majetku v kraji. Při porovnání celkového majetku tedy znovu vyplynulo, že oba přední stavy měly vyrovnané

---

¹⁵² A. Míka, *Majetkové rozvrstvení české šlechty*, s. 49; V. Bůžek, *Majetková skladba*, s. 193.

¹⁵³ V. Bůžek, *Majetková skladba*, s. 209–210.

majetkové základny. Duchovenstvu připadlo 6,23 % krajského úhrnu. Města vlastnila po šlechtě největší majetkový podíl, jejich majetek činil 20,4 %. Pouze setiny z celkového úhrnu připadly svobodníkům, kteří ovládali jen 0,03 % z celkového majetkového úhrnu.¹⁵⁴

Tabulka 1: Plzeňský kraj 1603¹⁵⁵

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	20	4506	961	43,5	31	77	279
Rytíři	188	8492	743	85,5	146	249	567
Celkem	208	12998	1674	129	177	326	846

V roce 1603 do berního rejstříku pro Plzeňský kraj přiznalo svůj majetek 20 pánů a 188 rytířů. Celkem však uvedli majetek, který činil 12998 osedlých, 1674 komínů, 129 far, 177 mistrů s 326 pacholky a 846 a půl mlýnského kola.¹⁵⁶ Panský stav přiznal 4506 osedlých s 961 komíny. Páni spravovali 43,5 fary, dále vlastnili 31 mistrů se 77 pacholky a 279 mlýnských kol.¹⁵⁷ Celkově panský stav vlastnil pouze 24,78 % celkového majetkového úhrnu v kraji. Rytířskému stavu se však majetková základna za necelých 50 let významně zvětšila. Od minulého berního rejstříku navýšil svůj majetek v Plzeňském kraji o více jak 12 % na konečných 46,71 %. I duchovenstvo rozšířilo svůj majetek na 11,64 %. Na druhou stranu majetek měst poklesl o 5 % na konečných 15,13 %. V roce 1603 byl v berním rejstříku přiznán i majetek panovníka, který činil 3,5 %. Opět zanedbatelnou skupinu tvořili svobodníci. Jejich majetek měřený v setinách procent se sice zvětšil, stále však byl téměř na nulové hodnotě (0,07 %).¹⁵⁸ Zajímavý byl propad v majetku panského stavu a naopak posílení pozic nižší šlechty. Vzhledem k tomu, že v tomto období několik panských rodů upadalo, například Rožmberkové, museli páni kvůli své finanční situaci rozprodávat majetek. Při porovnání majetku bylo zjištěno, že panský stav ztratil více než 13 % svého majetku. Naopak rytíři svůj majetek na Plzeňsku navýšili.¹⁵⁹

¹⁵⁴ R. Nový, *Vývoj*, s. 161.

¹⁵⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 91.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ R. Nový, *Vývoj*, s. 161.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 163.

Tabulka 2: Plzeňský kraj 1615¹⁶⁰

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	29	5298	53	43	101	360
Rytíři	154	6161	70	128	213	410
Celkem	183	11459	123	171	314	770

V berním rejstříku pro Plzeňský kraj zapsalo v roce 1615 svůj majetek 29 pánů a 154 rytířů. Dohromady v něm šlechta vlastnila 11459 osedlých, 123 far, 171 mistrů, 314 pacholků a 770 mlýnských kol. Panský stav přiznal 5298 osedlých a 53 far. Dále páni vlastnili 43 mistrů se 101 pacholky a 360 mlýnskými koly. Celkové příjmy tak činily 15580 kop, 16 grošů a tři denáry. Z toho panský stav zaplatil berní ve výši 3177 kop a 20 grošů. Rytíři pětinasobně převyšovali svým počtem držitele panských titulů. Rytířský souhrnný majetek byl také větší o několik procent než panský. Celkem rytíři uvedli 6161 osedlých se 70 farami. Poté v berních rejstřících uvedli 128 mistrů a 213 pacholků. Nakonec přiznali 410 mlýnských kol. Dohromady se tak částka vyšplhala na 18764 kop a 21 grošů. Z této sumy rytíři museli odvézt berní vyměřenou na 3503 kop a 20 grošů.

Tabulka 3: Prácheňský kraj 1603¹⁶¹

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	16	3370	319	25	16	35	182
Rytíři	134	5029	483	44	59	95	248
Celkem	150	8399	802	69	75	130	430

V berním rejstříku z roku 1603 v sekci věnované Prácheňskému kraji se zapsalo 134 rytířů a 16 pánů. Celkově šlechta přiznala 8399 osedlých, 802 komínů 69 far, 130 pacholků se 75 mistry a 430 mlýnskými koly.¹⁶² Z tohoto množství panský stav nechal zaznamenat, že vlastnil 3370 osedlých, 319 komínů, 25 far, 16 mistrů, 35 pacholků a 182

¹⁶⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 49–57.

¹⁶¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 91.

¹⁶² Tamtéž, s. 55.

mlýnských kol.¹⁶³ Je tedy zřejmé, že rytířský stav podle berního rejstříku držel majetkovou převahu. Zástupci této skupiny uvedli majetek o počtu 5029 osedlých, 483 komínů, 44 far, 59 mistrů s 95 pacholky a 248 mlýnských kol.¹⁶⁴

Tabulka 4: Prácheňský kraj 1615¹⁶⁵

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	23	3634	37	24	57	185
Rytíři	139	4394	43	67	97	134
Celkem	161	8030	80	91	154	319

Z berního rejstříku z roku 1615 se podařilo vyčíst, že v Prácheňském kraji zapsalo svůj majetek 23 pánů a 139 rytířů. Celková hodnota činila 8030 osedlých, 80 far, 91 mistrů, 154 pacholků a 319 mlýnských kol. Z tohoto množství přiznal panský stav pouze 3634 osedlých a 37 far. Na svých panstvích také zaznamenal 24 mistrů a 57 pacholků. Páni zároveň museli platit daň ze 185 mlýnských kol. Po přepočtu měl uvedený majetek hodnotu 10326 kop a 37 grošů. Celková berně tak byla vypočítána na 2193 kop. Přestože řady rytířů byly v tomto kraji čtyřikrát početnější než celkový počet členů panského stavu, zapsané vlastnictví nižší šlechty rozhodně nedosahovalo čtyřnásobné hodnoty majetku panského stavu. Rytíři přiznali 4394 osedlých. Zároveň uvedli, že vlastnili 43 far. Dále nižší šlechta držela 67 mistrů s 97 pacholky. Počet mlýnských kol skončil na čísle 134. Celková hodnota majetku rytířů činila 13312 kop a 18 grošů. Celkem rytíři museli zaplatit 2543 kop a 20 grošů.

Při porovnání údajů obou zkoumaných krajů z těchto dvou berních rejstříků je možné vyvodit, že na počátku 17. století zde neproběhly významnější majetkové změny. Rozdíl byl znatelný pouze v počtu osedlých. Rytířský stav přiznal v Prácheňském kraji roku 1615 o 600 osedlých méně než v roce 1603. Větší změny se udály v Plzeňském kraji. Mezi roky 1603 a 1615 ubylo v tomto kraji okolo 1500 osedlých. Přestože panský stav zapsal v roce 1615 o téměř 500 osedlých více než v roce 1603, rytířský stav uvedl o 2000 osedlých méně. Je záhadou, jakým způsobem se během dvanácti let mohlo ztratit okolo 1500 osedlých. Jednou z možností mohlo být, že šlechta tyto osedlé v rejstřících zatajila.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 41–48.

Porovnáním zbylých položek v rejstřících se podařilo dojít k závěru, že se v obou krajích zvýšilo množství zaznamenaného majetku panské šlechty. U nižší šlechty tomu bylo naopak. V Plzeňském kraji nižší šlechta vykazala v roce 1615 menší počty než v roce 1603 ve všech přiznaných oblastech. V tomto kraji ubylo o patnáct a půl fary. Rozdíl mistrů a ovčáků byl menší než 30. Nejvýznamnější rozdíl se projevil v mlýnských kolech. Rytíři v roce 1615 uvedli o 157 kol méně než v roce 1603. V Prácheňském kraji rytířská šlechta uvedla rovněž menší počty oproti roku 1603, nicméně odlišnosti nebyly tak výrazné. Nejčitelnější rozdíl byl opět u počtu mlýnských kol. Nižší šlechta přiznala v roce 1615 o 114 kol méně než v roce 1603. Na druhou stranu počet mistrů a pacholků se nepatrně zvýšil, jednalo se však o růst pouze v řádech jednotek. Stojí také za zmínku, že duchovenstvo celkově přiznalo v Plzeňském kraji v obou rejstřících téměř totožné údaje.¹⁶⁶

Z výše popsaných údajů lze vyvodit, že počty šlechty a jejího majetku v Prácheňském i v Plzeňském kraji nevybočovaly z obecně popsaného fenoménu o množství přiznaného majetku v Království českém. Jak ve své studii poznamenal Václav Bůžek, nižší šlechta měla své řady oproti pánům několikanásobně početnější, nicméně její souhrnný majetek byl větší jen nepatrným způsobem. Z berních rejstříků lze zároveň vypořadovat, že v Plzeňském kraji šlechta vykazala více majetku a tím pádem měla vyměřenou i vyšší berni v obou zkoumaných rejstřících. Z rejstříků se dá však také vyčíst, že v Plzeňském kraji žilo více osedlých než v Prácheňském kraji. Je však nutné zopakovat, že tyto údaje se musí interpretovat velmi opatrně. Pravdivost těchto čísel není možné ověřit z jiných zdrojů, jelikož záleželo pouze na poctivosti a pravdomluvnosti osob, které do rejstříků přiznávaly svůj majetek. Na druhou stranu se však nedá předpokládat, že by skutečné stavy zaznamenávaných komodit dosahovaly nižších hodnot, jelikož by se stavovská společnost okrádala o své finanční prostředky.

Království české bylo rozděleno do 14 krajů. Pro lepší představu o majetkovém stavu Prácheňského a Plzeňského kraje byly údaje komparovány s Podbrdským krajem, který přímo sousedil s oběma zkoumanými oblastmi. Prostřednictvím srovnání údajů z těchto tří správních celků bylo možné vyvodit závěry o majetkové situaci české šlechty.

---

¹⁶⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 98; A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 56.

Tabulka 5: Podbrdský kraj 1603¹⁶⁷

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	2	141	8	1	1	3	15
Rytíři	32	978	152	6	24	51	73
Celkem	34	1119	160	7	25	54	88

Již na první pohled je zřetelné, že Podbrdský kraj patřil mezi menší a mnohem méně osídlené kraje. V roce 1603 zde přiznalo svůj majetek 32 rytířů a pouze dva zástupci panského stavu. Dohromady oba stavy přiznaly jen 1119 osedlých. Porovnávat absolutní počty by neukázalo nic nového, pouze by se došlo k závěru, že Podbrdský kraj měl dvanáctkrát méně osedlých než Plzeňský kraj a skoro osmkrát méně než Prácheňský kraj.

K porovnání údajů bylo nezbytné pracovat s procenty. Celek, tedy 100 %, představoval souhrnný počet, který přiznali páni a rytíři dohromady. Touto cestou se podařilo dojít k číslům, která vyjadřovala rozdíl mezi panským a rytířským stavem. V berním rejstříku z roku 1603 představoval nižší stav v Podbrdském kraji 94 % veškeré šlechty, v Plzeňském kraji rytíři zastupovali 90 % všech šlechticů a v Prácheňském to bylo 89 %. Již z těchto údajů je možné vyčíst, že se kraje od sebe příliš nelišily, ačkoli měl každý různou rozlohu a odlišný počet šlechticů. V obou rejstřících mezi první položky patřil počet osedlých. V Podbrdském kraji vlastnili rytíři 87 % osedlých. Oproti tomu v Plzeňském kraji pouze 65 % ze všech osedlých v kraji patřilo nižší šlechtě a v Prácheňském dokonce pouze 60 %. Procentuální rozdíl mezi kraji bude přibližně stejný i v dalších kolonkách berního rejstříku.

¹⁶⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 91.

Tabulka 6: Podbrdský kraj 1615¹⁶⁸

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	4	608	2	6	15	35
Rytíři	26	728	8	22	42	46
Celkem	30	1336	10	28	57	81

Pohled na berní rejstřík z roku 1615 ukázal, že od roku 1603 došlo k poměrně významným změnám. Panský stav se přinejmenším v počtu osedlých výrazně přiblížil nižší šlechtě. Při porovnání všech tří krajů z berního rejstříku z roku 1615 lze dojít k závěru, že procentuální zastoupení šlechty se ve všech třech krajích pohybovalo v rozmezí od 84,15 % do 86,67 %. Počet osedlých se lišil ještě menším rozdílem. Rytíři vlastnili v přepočtu od 53,77 % do 54,72 % osedlých. V absolutních číslech se kraje nedaly porovnávat. V rámci procentuálních čísel je však rozdíl mezi počty osedlých téměř zanedbatelný, protože se pohybuje v rozmezí pouhého 1 %. Rozdíl počtu far je oproti tomu mnohem zřetelnější. Zatímco rytíři v Podbrdském kraji vlastnili 80 % všech far, v Plzeňském kraji členové stejného stavu spravovali 75 % všech far a v Prácheňském kraji drželi pouze 54 % ze všech far evidovaných v tomto kraji. Poslední položkou, která se musela v berních rejstřících uvádět, souvisela s počtem mlýnských kol. V Plzeňském kraji rytíři uvedli, že jim patřilo 53 % ze všech kol. Nejméně kol vlastnil nižší stav v Prácheňském kraji, zde dosahovali pouze na 42 %. V Podbrdském kraji drželi rytíři téměř 57 % z celkových 81 přiznaných kol.

Ve výše popsaném porovnání údajů ze všech tří krajů lze nalézt řadu rozdílů, ale i podobností. Mezi ty jednoznačně patří počty šlechty. Procentuální odchylky v zastoupení obou stavů vykazovaly ve všech krajích pouze minimální rozdíly. Oproti Prácheňskému i Plzeňskému kraji však rytíři v Podbrdském kraji podle berního rejstříku z roku 1603 vlastnili procentuálně mnohem více majetku než zástupci vyššího stavu. To se změnilo v berním rejstříku z roku 1615. Rytíři ve všech třech krajích vlastnili téměř totožné procento osedlých. Počet far v Podbrdském kraji ve správě rytířského stavu zůstal stále vyšší než v obou zkoumaných oblastech, také v počtu mlýnských kol rytíři drželi v Podbrdském kraji většinu. Oproti roku 1603 se však rozdíl ve většině uvedených položek jednoznačně zmenšily.

¹⁶⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 77–79.

Popis pramene

Hlavní tématem této diplomové práce je identifikace rytířů uvedených na analyzovaném soupisu a následně jeho interpretace. Pramen se nachází v Národním archivu ve fondu Archiv pražského arcibiskupství.¹⁶⁹ Je součástí souboru došlé korespondence z roku 1604 a skládá se ze sedmi stran. Všechny listy kromě prvního drží pohromadě a jsou popsané z obou stran. Soupis je tvořen čtyřmi listy. Na první straně je mladší latinsky psaný kancelářský přípis obsahující dataci pramene. Soupis byl neznámým písařem datován mezi roky 1604 až 1614. Vzhledem k tomu, že časové vymezení pramene je napsáno jiným písmem než zbylý text a jedná se o rozmezí, nikoli o přesné datum, je zřejmé, že datum i text bylo zaznamenáno až po jeho sepsání. Je tedy vhodné ověřit, zda tento pramen skutečně vznikl v rozmezí uvedených let. Pokusím se proto co nejkonkrétněji určit, nebo přinejmenším zúžit, období vzniku tohoto soupisu. To může napomoci k odhalení důvodu sepsání pramene.

Druhou stranu pramene začal neznámý autor textem, ve kterém zaznamenal důvod sepsání analyzovaného pramene. Autor v něm uvedl zástupce rytířského stavu, o kterých se domníval, že vyznávali katolickou víru. Na každé straně kromě první se nachází jména nejméně dvanácti rytířů. Autor u některých jmen uvedl navíc i informace o plnoletých synech. V první řadě zmínil rytíře, kteří seděli v úřadu desek zemských. Poté vyjmenoval zástupce z řad nižší šlechty, kteří žili v Praze. Třetí část věnoval rytířům žijícím v Prácheňském kraji. Předposlední skupina byla složena ze jmen rytířů sídlících v Plzeňském kraji. Několik posledních rytířů pocházelo z ostatních krajů Království českého.

Poslední sedmá strana je oproti předchozím hůře čitelná. Neznámý autor zde hodně škrtal a přepisoval. Zároveň se v horní polovině strany vytvořila inkoustová skvrna. Pod posledním řádně napsaným členem soupisu autor přidal tenkou linku. Pod ní uvedl text shrnující počet uvedených rytířů. Posléze ještě narychlo připsal několik slov, neboť si zřejmě vzpomněl na několik osob žijících v jiných oblastech. Jmenovitě se jednalo o bratry Horňatecké, Václava Popela a „*těž jeden Materna*“. Pod slovem „*těž*“ je napsáno jméno „*Jindřich*“. Autor analyzovaného pramene, nebo někdo další, si pravděpodobně vzpomněl na křestní jméno. Toto slovo není napsáno na novém řádku, spíše to vypadá, že se ho autor snažil vtlačit před následující slovo, ale nezbylo mu místo, a byl tak nucen slovo dopsat pod slovo „*těž*“. Autor zkoumaného pramene se nepodepsal a nezanechal ani jinou další indicii, která by mohla vést k odhalení jeho totožnosti. Je však

---

¹⁶⁹ Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství, inv. č. 2920, sign. C 77, kart 739.

zjevné, že musel disponovat rozsáhlými znalostmi o nižší šlechtě, a to zejména v Plzeňském a Prácheňském kraji. Tyto znalosti pak použil k tvorbě analyzovaného pramene. Naskytá se otázka, kdo byli zaznamenaní rytíři. Věděl snad autor o nějakých vzájemných vazbách, které mezi sebou uvedené osoby udržovaly? Jakými prostředky tito lidé disponovali? Jednalo se o významnější představitele nižší šlechty, či nikoli?

Se stejným pramenem již pracoval František Dvorský.¹⁷⁰ Použil ho ve svém příspěvku za účelem zjištění poměru mezi katolickými a utrakvistickými šlechtici v Království českém. Nicméně sám František Dvorský došel k závěru, že na základě pramenů, které ve své studii použil, se jeho otázka zodpovědět nedá. Dvorský pracoval navíc ještě se soupisem z roku 1609, který se mu podařilo najít ve Státním archivu ve Vídni. Byl psán německy a uváděl navíc i zástupce panského stavu.

Pro tuto práci je však důležitějším poznatkem, že Dvorský datoval vznik českého soupisu katolických rytířů z jižních a jihozápadních Čech už do období po roce 1602. To je však v rozporu s vymezením v záhlaví na první straně pramene. Autor studie bohužel neuvedl důvody, které ho vedly k tomuto závěru. Pouze zmínil, že je to zjevné.¹⁷¹ Na tomto místě nezbyvá nic jiného než rozšířit rozmezí let, mezi kterými měl pramen vzniknout, tedy mezi léty 1602 až 1614. Další významnou informací je, že František Dvorský považoval za autory pramene dvě osoby, a to buď Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka, nebo Jaroslava Bořitu z Martinic.¹⁷² Vilém Slavata z Chlumu působil na dvoře Rudolfa II. v roce 1600 jako komorník a o rok později jako dvorský maršálek.¹⁷³ V roce 1604 se stal karlštejským purkrabím. Později v roce 1611 působil jako dvorský sudí a od roku 1615 seděl v pozici nejvyššího sudí. Ve své úřednické kariéře pokračoval i ze své pozice královského místodržícího. V roce 1621 začal používat hraběcí titul. O rok později se stal tajným radou a v roce 1623 nejvyšším komorníkem. Úřad nejvyššího kancléře získal v roce 1628.¹⁷⁴ Jaroslav Bořita z Martinic působil v roce 1610 v pozici komorníka na dvoře Rudolfa II.¹⁷⁵ Svou úřednickou kariéru však započal již v roce 1603, kdy se stal královským radou a v letech 1609–1618 vykonával pozici dvorského maršálka. V letech

---

¹⁷⁰ František Dvorský, *Příspěvky k dějinám církevním v Čechách. Jaký byl číselný poměr katolíků vůči straně podobojí v roce 1609*, Sborník historický 2, 1884, s. 280–288.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 281.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Jaroslava Hausenblasová, *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, Praha 2002, s. 395.

¹⁷⁴ August Sedláček, *Slavata z Chlumu a Košumberka*, in: OSN XXIII, Praha 1905, s. 341, 342.

¹⁷⁵ J. Hausenblasová, *Der Hof*, s. 395, 397.

1617–1618 seděl v úřadu karlštejnského purkrabí. Následně se také stal místodržícím Království českého. V roce 1621 se vrátil do úřadu karlštejnského purkrabí. Roku 1623 působil jako dvorský maršálek a o rok později získal úřad nejvyššího sudí. V roce 1625 obdržel pozici nejvyššího komorníka. O tři roky později získal funkci nejvyššího hofmistra. Od roku 1638 byl nejvyšším purkrabím Království českého. V roce 1622 obdržel Jaroslav Bořita hraběcí titul.¹⁷⁶ Vilém Slavata započal svou úřednickou kariéru až v roce 1604, kdy se stal karlštejnským purkrabím, úřad dvorského sudí vykonával od roku 1611. Před získáním svých prvních úřadů trávil čas převážně na jihu Čech na panství pánů z Hradce.¹⁷⁷ Tato diplomová práce si však neklade za cíl ověřit, o kterého z této dvojice šlo. K tomu, aby se dalo zjistit, zda byl autorem pramene jeden z výše zmíněných úředníků, by bylo zapotřebí detailně prozkoumat, zda se shodují styly písma. Na druhou stranu ani v případě, že by se písmo neshodovalo, nedalo by se zcela vyloučit, že za vznikem soupisu i tak nemohl být někdo z této dvojice. Jeden z nich mohl například požádat písaře, aby soupis sepsal. Lze tedy konstatovat, že se stoprocentní určitostí se zřejmě nikdy nepodaří doložit totožnost autora, který analyzovaný pramen sepsal.

Cílem této diplomové práce je zejména identifikovat jednotlivé osoby uvedené v prameni. Pokusím se jmenované rytíře vyhledat v dostupné literatuře a zjistit, kdy žili, kde sídlili a jaký pozemkový majetek spravovali. Dále se pokusím popsat příbuzenské vazby osob uvedených v analyzovaném soupisu. Důležitá otázka je spojena s úřednickou kariérou rytířů. Úkolem bude dohledat, zda tito rytíři vykonávali některý ze zemských úřadů, a pokud ano, v jakém období. Další otázka, kterou jsem si položil, se týkala jejich vyznání. Pokusím se ověřit i to, zda byli uvedení šlechtici opravdu katolického vyznání. Poslední dvě otázky se vztahují k prameni samotnému a týkají se konkrétní datace vzniku pramene i důvodů jeho vzniku. Na všechny tyto dotazy se pokusím nalézt odpovědi v následující části práce, která již bude analyzovat samotný pramen.

Každé osobě uvedené na soupisu bylo v této práci věnováno samostatné heslo. Tučně vyznačený text na začátku jednotlivých hesel je přepisem záznamu ze studovaného pramene. V tučně zvýrazněném textu bylo zpravidla uvedeno jméno, domicil a věk rytíře. V některých případech je doplňovaly informace o počtu mužských dospělých potomků.

---

¹⁷⁶ August Sedláček, z *Martinic*: in OSN XVI, Praha 1900, s. 919.

¹⁷⁷ A. Sedláček, *Slavata z Chlumu a Košumberka* XXIII, s. 342.

Každé heslo dále obsahuje informace o příbuzenských vztazích zaznamenaných rytířů. K tomuto účelu byla využita hesla zejména v *Ottově slovníku naučném*.¹⁷⁸ V této práci byly rovněž použity edice Petra Mareše a Miroslava Žitného,¹⁷⁹ stejně jako edice Františka Koreše.¹⁸⁰ Tyto vydané prameny zásadně přispěly k identifikaci osob, neboť se v nich vyskytovaly odkazy na jednotlivé rytíře, na jejichž základě bylo možné doložit vztahy s dalšími šlechtici.

U konkrétních osob byl rovněž uveden jejich majetek. K tomuto účelu posloužily jako zdroj berní rejstříky z let 1603 a 1615, které vydali August Sedláček a František Marat.¹⁸¹ Informace v rejstřících podložily nebo dokonce rozšířily zejména jedenáctý a třináctý díl *Hradů, zámků a tvrzí Království českého*.¹⁸²

V případě, že rytíři vykonávali zemské úřady, vycházel jsem z dostupné literatury k tomuto tématu. Mezi studované práce patřily studie Pavly Burdové.¹⁸³ K dohledání pozic relátorů pomohla edice písemností souvisejících s činností českých zemských sněmů.¹⁸⁴ K identifikaci rytířů přispěly rovněž práce Marka Starého o českém zemském soudu¹⁸⁵ a přijímání českých rytířů do panského stavu.¹⁸⁶ Nápomocné byly dále rozpravy Petra Mareše o personální skladbě krajských hejtmanů,¹⁸⁷ krajských mustřherů,¹⁸⁸ anebo přisedících komorního soudu v předbělohorské době.¹⁸⁹

Dalším tématem, které se podařilo sledovat, se stal literární mecenát. Publikování knih nebo podíl na vydání výtisků také patřilo mezi záležitosti, které ukazovaly prestiž a zámožnost rodu. Zpracované téma literárního mecenátu použitelné pro tuto práci doposud vzešlo pouze z pera Václava Bůžka.¹⁹⁰ Z této studie však bylo možné určit převážně

---

¹⁷⁸ *OSN I–XXVIII*, Praha 1888–1909.

¹⁷⁹ P. Mareš (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku*, České Budějovice 2015; Miroslav Žitný (ed.), *Korespondence Štastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611–1621*, České Budějovice 2015.

¹⁸⁰ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských z Bukovan*.

¹⁸¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*; A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*.

¹⁸² A. Sedláček, *Hrady*, XI, XIII, Praha 1897, 1905.

¹⁸³ P. Burdová, *Úřad*, s. 273–381.

¹⁸⁴ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu I–X*, Praha 1877–1900.

¹⁸⁵ M. Starý, *Přední klenot*.

¹⁸⁶ Týž, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 240–278.

¹⁸⁷ P. Mareš, *Obsazování*.

¹⁸⁸ Týž, *Krajské mustřunky*, s. 298–321.

¹⁸⁹ Týž, *Soupis přisedících*.

¹⁹⁰ V. Bůžek, *Literární mecenát*, s. 831–843.

rody, nikoli jedince, podílející se na šíření knih ve druhé polovině 16. a na počátku 17. století. Pro zjištění, zda se některý z rytířů podílel na literárním mecenátu, jsem použil databázi Knihopisu českých a slovenských tisků 1501–1800 zpřístupněnou Národní knihovnou.¹⁹¹

Poslední částí, která se v jednotlivých heslech objevila, se týkala vyznání. Oblast šlechtické konfesionality by zasluhovala v současném bádání více prostoru. Zjistit vyznání u nižší šlechty proto představovalo velmi obtížný úkol. Autor pramene teoreticky tuto úlohu usnadnil. Uvedl, že všechny osoby byly katolického vyznání. Tato tvrzení bylo však zapotřebí ověřit ve studiích Františka Tingla¹⁹² a monografii Tomáše Václava Bílka věnované pobělohorským konfiskacím.¹⁹³

Nalezení dodatečných zdrojů informací bylo zejména spojeno s hledáním odkazů v doposud vydaných pracích. Literatura však nebyla dostupná pro všechny rytíře či lokality spravované osobami uvedenými v analyzovaném prameni. Následující práce výrazně pomohly v určování totožnosti jednotlivých rytířů v soupisu. Obecnou práci, která posloužila k přiblížení rodu Kábů, napsal Michal Konečný.¹⁹⁴ Rod Dlouhoveských shrnul ve svém příspěvku Milan Buben.¹⁹⁵ Popis oblasti, kde stála tvrz v Dlouhé Vsi, nastínil Jiří Úlovec.¹⁹⁶ Rodem Pětipeských se ve svých studiích zabíral Miroslav Žitný.¹⁹⁷ Osobu novověkého rytíře Jindřicha Kořenského zběžně popsal ve své knize Jan Bartuška.¹⁹⁸ O rytířích z Vřesovic napsal příspěvek ve sborníku Jan Boukal.¹⁹⁹ Jiří Zálaha se věnoval Častolarům, kteří tvořili jednu z větví rodu Dlouhoveských.²⁰⁰ Kunáši z Machovic se ve

---

¹⁹¹ Dostupné z: www.nkp.cz.

¹⁹² F. Tíngl, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský*, 224, 225; Týž, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, s. 442, 443; Týž, *Děkanát Tachovský r. 1573*, s. 232, 233; Týž, *Děkanát Prácheňský r. 1574*, s. 388, 389; Týž, *Děkanát Volynský r. 1574*, s. 470.

¹⁹³ Tomáš Václav Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I, II*, Praha 1882–1883.

¹⁹⁴ Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Kroměříž 2017.

¹⁹⁵ M. M. Buben, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, s. 111–116.

¹⁹⁶ J. Úlovec, *Zaniklá tvrz*, s. 105–110.

¹⁹⁷ M. Žitný, *Křesťanský rytíř*, s. 37–57; Týž, *Ideál*, s. 183–217.

¹⁹⁸ Jan Bartuška, *Se znamením dvojitého Lekna*, Týn nad Vltavou 2018.

¹⁹⁹ Jan Boukal, *Rytíři z Vřesovic ve válkách. Příspěvek k dějinám tzv. válečnické aristokracie, Poohří 7: Smrt, války a katastrofy: sborník z konference konané v Kadani 12. a 13. října 2017*, Louny 2018, s. 38–46.

²⁰⁰ J. Zálaha, *Statky*, s. 1–9.

svých textech zaobíral Daniel Kovář.²⁰¹ O Vratislavech z Mitrovic na Radomyšli psal Bohumír Lifka.²⁰² První příspěvky k historii rodu Jeníšků z Újezda napsal Jan Nováček, který svou studii vydal již na konci 19. století.²⁰³ Dříve však rod Svojsínských, do kterého patřili Měsíčkové, přiblížil ve svém článku Martin Kolář již v sedmdesátých letech 19. století. Kvalifikační práce Radka Bacíka se věnovala Přibíkovi Jeníškoví z Újezda.²⁰⁴ Radka Behenská pak přiblížila život Jana Jeníška z Újezda.²⁰⁵ Osoba Jiřího Měsíčka z Výškova byla nastíněna v knize od kolektivu autorů pod vedením Václava Bůžka.²⁰⁶ Rod Lažanských popsal ve své kvalifikační práci Jan Štěpánek.²⁰⁷ Osobu Jindřicha Michala Hýzrleho z Chodů rovněž vylíčila kniha *Rytíři renesančních Čech ve válkách*.²⁰⁸

Za pomoci výše zmíněné literatury se podařilo vytvořit text o jednotlivých rytířích z analyzovaného soupisu. Délka jednotlivých hesel o každém rytíři uvedeném ve zkoumaném prameni se lišila podle množství dostupných informací. V některých případech mohlo dojít k tomu, že o dotyčných rytířích nebylo možné dohledat prakticky žádné informace. Další komplikace při zjišťování totožnosti souvisela s nalezením dvou nebo i více osob se stejným jménem, které dokonce mohly žít ve stejném období. Také bylo možné, že se dostupné zdroje lišily v počtu dětí, které uvedl autor analyzovaného pramene. S těmito nástrahami jsem se snažil vypořádat pomocí komparace různých zdrojů. V některých případech ovšem nebylo možné nalézt další literaturu, v níž by bylo shromážděné údaje verifikovat. V neposlední řadě mohlo dojít k tomu, že jsem se nezáměrně dopustil špatné identifikace rytíře. Autoři v dostupné literatuře již sami mohli pracovat s chybnými informacemi. Abych se vyhnul případným nedorozuměním, ve sporných případech jsem vždy uvedl své konkrétní důvody založené na informacích z doložené literatury, které mě vedly k závěrům publikovaným v této práci.

---

²⁰¹ D. Kovář, *Tvrze; Týž, Křenovice*, s. 163–171; *Týž, Tvrz*, s. 17–27.

²⁰² Bohumír Lifka, *Radomyšl, Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*, Radomyšl 1993.

²⁰³ J. Nováček, *Jeníšek z Újezda a na Svrčovci*, Časopis Českého muzea 68, 1894, s. 237–257.

²⁰⁴ R. Bacík, *Přibík Jeníšek z Újezda*.

²⁰⁵ Radka Behenská, *Všední život nižšího šlechtice: Jan Jeníšek z Újezda a na Svrčovci podle register*, Praha 2015 (diplomová práce).

²⁰⁶ V. Bůžek – F. Koreš – P. Mareš – M. Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, s. 281–289.

²⁰⁷ Jan Štěpánek, *Rod Lažanských ve vztahu k uměleckému prostředí českých zemí*, Praha 2017, (disertační práce).

²⁰⁸ M. Holý, *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů*, s. 35–66; V. Bůžek – F. Koreš – P. Mareš – M. Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, s. 290–300.

Nižší šlechta v Plzeňském a Prácheňském kraji

Následující stránky obsahují jednotlivá hesla věnovaná rytířům zaznamenaným v analyzovaném prameni.

O těchto osobách stavu rytířského níže psaných, že sou zde v Království českým víry katolický římský v jistotě vím, leč by některý z nich nedávného času od též víry katolický odstoupil, mimo JMC rady, kteříž v soudích zemských a komorním sedají, jsou tito.

Při dckách zemských

[1] Pan Zachariáš Kába z Rybňan místosudí.

První známý člen rodu se jmenoval Mikuláš Kába z Rybňan a v roce 1506 vlastnil Třtici (západně od Kladna) na Křivoklátsku.²⁰⁹ V roce 1530 koupil Jan Kába z Rybňan tvrz Lhotu, ležící severně od Jindřichova Hradce, někdy nazývanou jako Nová nebo Kábova, od Diviše Boubínského z Újezda.²¹⁰ Na počátku 17. století už byla tvrz známá pouze jako Červená Lhota.²¹¹

V roce 1564 dědili majetek po Janu Kábovi jeho čtyři synové. Již v roce 1573 majetek patřil pouze Jiřímu a Bohuchvalovi, kteří si ho rozdělili, ale jejich pře nadále přetrvávaly. Za rozpory mezi sourozenci mohly stát i věroučné rozdíly. Bohuchval vyznával katolickou víru, kdežto Jiří patřil zřejmě k utrakvistům, o jeho náboženském vyznání se však nepodařilo zjistit více informací.²¹²

Zachariášovi rodiče se jmenovali Bohuchval Kába z Rybňan a Anna z Pernstorfu. Zachariáš měl dva bratry Jaroslava a Jana Oldřicha. Po smrti svého otce si bratři rozdělili majetek. Zachariáš si vzal peníze, Jaroslav získal Chanovice (severozápadně od Strakonice) a Jan si krátce ponechal Lhotu, ale roku 1597 ji prodal Vilému Růtovi z Dírné.²¹³ Ten ji v rámci konfiskací ztratil v roce 1623 ve prospěch Antonia Bruccia, po kterém ji v roce 1641 získal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka.²¹⁴

Zachariáš Kába z Rybňan zemřel roku 1619 v Praze, kde i žil. V roce 1582 byl relátorem českého zemského sněmu. Znovu se podařilo nalézt zmínku o Zachariášovi až

---

²⁰⁹ A. Sedláček, *Hrady VIII*, s. 91.

²¹⁰ M. Konečný (ed.), *Na věčnou paměť*, s. 136.

²¹¹ A. Sedláček, *Hrady IV*, s. 267, 268.

²¹² M. Konečný (ed.), *Na věčnou paměť*, s. 136.

²¹³ Martin Kolář, *Kába z Rybňan*, in: OSN XIII, s. 714; A. Sedláček, *Hrady IV*, s. 266–270.

²¹⁴ A. Sedláček, *Hrady IV*, s. 266–270.

mezi léty 1590 až 1597, kdy se stal radou soudu nejvyššího purkrabství pražského. Od 18. června 1599 do roku 1602 patřil mezi úředníky královny při deskách zemských. Následující úřad získal hned po své předchozí funkci. Šlo o funkci místosudího Království českého, jímž byl v letech 1602 až 1614. Od října 1614 až do března 1619 seděl v lavicích komorního soudu a nedlouho po posledním zasedání soudu zemřel. Po tuto dobu každý rok zasedal v soudu v lednu, dubnu, srpnu a listopadu. Vynechal pouze jedno zasedání, které se konalo v lednu 1617.²¹⁵

V soupisu poplatníků z roku 1603 byli uvedeni pouze Jiří a Jan Kábové z Rybňan. Co se týče Jiřího, jeho příznání zahrnovalo také Cuknštejn západně od Nových Hradů. V roce 1603 zde vlastnil 40 osedlých s devíti komíny, mistra a pacholka a tři mlýnská kola.²¹⁶

U Jana Káby z Rybňan byly zmíněné Kvasejovice a Dvorec, oboje položené východně od Soběslavi, které zakoupil v roce 1601.²¹⁷ Zde roku 1603 přiznal 23 osedlých, pět komínů, mistra a dvě mlýnská kola.²¹⁸ V berním rejstříku z roku 1615 uvedl 20 osedlých, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.²¹⁹

Jiří Kába z Rybňan a na Cuknštejně v roce 1615 zapsal do výměru berně 40 osedlých, mistra s pacholkem a tři mlýnská kola.²²⁰ Po porážce stavovského povstání uprchl Jiří Kába z Rybňan do Třeboně, kde ještě v roce 1620 zemřel. Janovi byly kvůli podpoře stavů konfiskovány Kvasejovice a Dvorec.²²¹ Tomáš Václav Bílek ve své práci uvedl, že Jan Kába nebyl popraven jen kvůli svému vysokému věku.²²² Nicméně matoucí je, že Bílek označil Kábu za měšťana: „*aby v domích jako zatčení zůstávali do dalšího vrchnosti vyměření měšťané tito: Lukáš Karban z Volšan, Kašpar Uzlar, Eliáš starší Rozýn z Javorníka a Jan Kába z Rybňan z Nového města.*“²²³ Jan Kába byl propuštěn z Novoměstského vězení roku 1623.²²⁴

---

²¹⁵ P. Mareš, *Soupis přisedících*, s. 116; P. Burdová, *Úřad*, s. 331.

²¹⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 43.

²¹⁷ A. Sedláček, *Hrady IV*, s. 96.

²¹⁸ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 44.

²¹⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 35.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ M. Kolář, *Kába z Rybňan XIII*, s. 714.

²²² T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. L.

²²³ Tamtéž, s. XCIX.

²²⁴ Tamtéž, s. 223.

[2] Jindřich Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi.

První zmínky o rodu Dlouhoveských²²⁵ se podařilo doložit již na konci 13. století. Rod Dlouhoveských patřil mezi katolické rody. Důkazem o jejich vyznání se stal například Vojtěch Chanovský z Dlouhé Vsi (1581–1643), který působil v jezuitském řádu a podnikal misie, nikoli však do zahraničí, ale působil v okolí Klatov, kde obracel heretiky na katolickou víru.²²⁶ V průběhu let se rod Dlouhoveských rozrostl a vyčlenilo se v něm několik různých linií.

Právě Chanovští tvořili jednu z větví Dlouhoveských. Za jejího zakladatele lze označit Vojtěcha z Dlouhé Vsi na Chanovicích, který žil v letech 1492 až 1523.²²⁷ Je známo, že i po rozdělení rodu do různých větví mezi sebou členové těchto větví udržovali kontakty. To je doloženo i svatbou Jana Jindřicha Chanovského s Annou Barborou Častolarovou z Dlouhé Vsi.²²⁸

Adam Chanovský zemřel v roce 1598. Měl šest synů: Petra, Jana, Jindřicha, Jana Viléma, Kryštofa a Wolfganga, který se dal na církevní dráhu. Wolfgang se tak stal karlstějnským proboštem.²²⁹ V roce 1589 získali bratři statek Lazsko ležící jižně od Příbrami.

Později si Jindřich zvolil za své sídlo Smolotely východně od Příbrami. V letech 1599–1616 působil jako písař u menších desek zemských.²³⁰ Poté Jindřich získal funkci místosudího Království českého. V tomto úřadě setrval od roku 1617 zřejmě až do své smrti v roce 1619.²³¹ V berním rejstříku z roku 1615 přiznal Jindřich Chanovský na Rabí 105 osedlých, faru, mistra se třemi pacholky a jedenáct mlýnských kol.²³² Jindřich měl dva syny Adama a Jana Viléma.²³³

Za života vedl Jindřich spor o poručnictví nad dětmi svého bratra Jana Viléma Chanovského, který zemřel v roce 1607. Manželka Jana Viléma tvrdila, že ona má nárok

---

²²⁵ M. M. Buben, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, s. 111–116.

²²⁶ Petr Havlíček, *Pater Vojtěch Chanovský, světec nebo fanatic?* in: Karel Mráz – Václav Chroust (edd.), *Barokní jezuitské Klatovy*, Klatovy 2007, s. 84–93.

²²⁷ Srov. M. M. Buben, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, s. 111; Martin Kolář, *Chanovský z Dlouhé Vsi*, in: OSN XII, Praha 1897, s. 48–50.

²²⁸ Pavel Král (ed.), *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550–1650*, České Budějovice 2002, s. 498.

²²⁹ M. Kolář, *Chanovský z Dlouhé Vsi* XII, s. 48.

²³⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 43; P. Burdová, *Úřad*, s. 339.

²³¹ P. Burdová, *Úřad*, s. 331; Rok úmrtí se shoduje i s tím co uvádí Koreš v F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 308.

²³² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 43.

²³³ M. Kolář, *Chanovský z Dlouhé Vsi* XII, s. 48.

na poručnictví, protože jí manžel ve své závěti děti svěřil. Jindřichovi s Kryštofem se však podařilo k nelibosti vdovy po Janu Vilémovi prokázat, že před smrtí Jan Vilém žádnou závěť nese-psal.²³⁴

Vzhledem k nedostatku informací, které poskytl autor pramene, bylo problematické správně identifikovat konkrétní osobu, protože ve stejné době žil i jiný Jindřich Chanovský, který v letech 1594 až 1609 sídlil na dvoře vévody Fridricha I. Württemberského v Neuenstadtu položeném severně od Stuttgartu. Jeho otcem byl jeden ze sourozenců Adama Chanovského, tedy Petr, nebo Jiří. Tento Jindřich zemřel okolo roku 1625.²³⁵

Vzhledem k nepřítomnosti tohoto druhého Jindřicha Chanovského v Království českém v době, kdy měl vzniknout soupis katolických rytířů, je pravděpodobnější, že se jednalo o Jindřicha Chanovského, syna Adama Chanovského. Tento fakt doplňují i citované studie, které se zabývají nejen Chanovskou větví Dlouhoveských, ale i celým rodem Dlouhoveských. Další indicií ukazující na prve zmíněného Jindřicha Chanovského byl jeho syn Jan Vilém, který se v roce 1643 ucházel o rabské dědictví.²³⁶

Na tomto rodu lze dobře poukázat, že i v jedné generaci mohli mít dva členové stejné křestní jméno. Může se tedy stát, že v rámci historické interpretace bylo možné chybně určit osobu zaznamenanou v analyzovaném prameni. V tomto konkrétním případě byla situace o to složitější, že oba muži se jménem Jindřich žili přibližně ve stejném období. Oproti tomu se jednodušeji interpretovala situace u Jana Viléma. V tomto případě se podařilo dohledat opět dvě osoby, které se jmenovaly stejně, ale daní rytíři žili v jiných obdobích.

[3] **Pan Jan Jiří Pětipeský z Chýš a z Egrbergka.**

První zmínka o Pětipeských pochází z 12. století, kdy se Odolan z Chýš (ležící východně od Karlových Varů) účastnil v roce 1158 výpravy Vladislava II. do Itálie. Podle erbovní pověsti, kterou zaznamenal Bartoloměj Paprocký z Hlohol, sám Fridrich I. Barbarossa udělil Odolanovi z Chýš erb.²³⁷ V době vlády Jana Lucemburského, přesněji řečeno v bitvě u Kresčaku, padl 26. srpna 1346 vedle svého krále člen tohoto rodu Ficek Pětipeský z Chýš. Jeho syn Bedřich z bitvy unikl a následně působil na dvoře Karla IV. Za

---

²³⁴ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 155–157.

²³⁵ M. Kolář, *Chanovský z Dlouhé Vsi XII*, s. 49.

²³⁶ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 94.

²³⁷ Irena Hrabětová, *Erbovní pověsti v českých spisech Bartoloměje Paprockého z Hlohol*, Brno 1992, s. 107–109.

vlády Václava IV. v letech 1409–1415 vykonával Mikuláš Pětipeský z Egrberku úřad nejvyššího zemského písaře. Za husitských válek si rod nejspíše zachoval katolickou víru, nicméně je pravděpodobné, že během válek Pětipeští ztratili na své váženosti. Za vlády Jiřího z Poděbrad a Jagellonců se totiž členové rodu do zemské politiky a zemských úřadů příliš nezapojovali.²³⁸

V roce 1504 prodali Václav, Jan a Jindřich Pětipsy ležící jižně od Chomutova.²³⁹ Výše je zmíněno, že Pětipeští se ve své bohaté rodové historii účastnili četných vojenských tažení. Tato tradice pokračovala i v 16. století, kdy Albrecht Pětipeský odjel na tažení proti Osmanům. Albrecht zplodil čtyři děti, které se jmenovaly Šťastný Václav, Ladislav Ferdinand, Fridrich Zbyněk a Anna Marie.²⁴⁰

Svoji vojenskou kariéru započal Albrecht již v roce 1556, kdy se poprvé účastnil tažení do Uher. Další vojenské výpravy následovaly o rok později v letech 1565 a 1566. Okolo roku 1560 patřil ke dvoru českého místodržitele Ferdinanda Tyrolského. Později v letech 1574–1583 mu byla svěřena funkce výběrčího posudného. K této funkci ho na zemském sněmu 27. září 1575 jmenovali do pozice výběrčího zemské sbírky vína, kterou dále vykonával i v letech 1579 a 1580. V těchto dvou letech se stal také výběrčím zemské sbírky z obilí, koní a cizozemců. V Boleslavském kraji se stal dvakrát hejtmanem, a to v období 1578 až 1579 a podruhé v 1583 až 1584. V letech 1583 a 1585 se účastnil zemského sněmu konaného v květnu a od listopadu do prosince. Také byl jmenován do komise pro vyřízení starých účtů a nedoplatků mezi stavy a panovníkem. Zároveň patřil do komise pro porovnání městských práv se zemským zřízením.²⁴¹ Albrecht zemřel 26. října 1596.²⁴²

Albrecht se snažil svým životním stylem plnit dobový rytířský ideál. Účastnil se vojenských tažení, jak potvrdil dopis z 22. srpna 1578, respektive 23. srpna téhož roku. Albrecht se účastnil i rytířských turnajů. Dne 22. srpna mu přišel dopis od Jana Bryknara z Brukštejna, který ho v něm prosil o koně k turnaji. O den později mu napsal dopis Janův otec s tím, že se omlouvá za synovo špatné oslovení, a Albrechta dále žádal, zda by mu předal své zkušenosti.²⁴³

---

²³⁸ M. Žitný, *Ideál*, s. 183–217.

²³⁹ A. Sedláček, *Hrady XIV*, s. 383–384.

²⁴⁰ P. Mareš (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku*, s. 46–76.

²⁴¹ Tamtéž, s. 6–76.

²⁴² Týž, *Obsazování*, s. 248.

²⁴³ Týž (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku*, s. 204–206.

O blízkém vztahu Bryknarů z Brukštejna s Albrechtem Pětipeským svědčí i další dopis z 25. listopadu 1583. Jan Bryknar ho v něm žádal, aby za něj ručil, protože dlužil Kryštofovi staršímu Robmhápovi ze Suché a na Kopidlnu 500 kop grošů českých.²⁴⁴ Kopidlna leží u Jičína.

Po smrti Albrechta spravoval Šťastný Václav Pětipeský rodové sídlo Byšice. Aktivně se podílel na úvěrovém podnikání. Stejně jako jeho otec Albrecht se i Šťastný Václav účastnil vojenských tažení, a to v letech 1604–1605. V letech 1611 a 1612 se stal hejtmánem Boleslavského kraje. Podruhé se na tento úřad dostal v období 1617–1618.²⁴⁵ Po vypuknutí stavovského povstání stál na straně nekatolických stavů. Toto tvrzení lze podložit jeho funkcí, kterou zastával za vlády Fridricha Falckého. V českém královském vojsku zastával pozici maršálka od roku 1619 až do 8. listopadu 1620. V lednu 1620 se stal přisedícím komorního a dvorského soudu. Po porážce stavovského povstání pokračoval ve své úřednické kariéře. V rozmezí let 1626 až do 1628 vykonával úřad místosudího. Od 18. srpna 1628 do roku 1637, kdy zemřel, držel pozici místokomorníka.²⁴⁶

Za českého stavovského povstání působil Šťastný Václav jako jeden z direktorů. Po porážce na Bílé hoře měl být odsouzen k trestu smrti, ale dostal pardon a byl pouze uvězněn. Je tedy zřejmé, že nejen sympatizoval se stavovským povstáním, ale dokonce se podílel na dosazení nástupce Zachariáše Káby z Rybňan do úřadu pražského purkrabí.²⁴⁷ V roce 1623 Šťastného Václava propustili z vězení.²⁴⁸ Jeho manželka Johana Pětipeská ze Žlunic mu poskytla prostředky ke koupi domu U Beránků na Staroměstském náměstí, kde i dožil. Zemřel 25. srpna 1637.²⁴⁹

Rodiče Jana Jiřího a Jana Albrechta se jmenovali Vojtěch Pětipeský a Anna Charvátová z Barštejna, která zemřela v roce 1591.²⁵⁰ Šťastný Václav byl bratrancem Jana Jiřího. Jan Jiří držel ve správě Libochovičky a Hnidousy (obě vesnice nedaleko Kladna)

---

²⁴⁴ Tamtéž, s. 273–274.

²⁴⁵ Týž, *Obsazování*, s. 248.

²⁴⁶ P. Burdová, *Úřad*, s. 329, 331.

²⁴⁷ Václav Schulz, *Purkrabí hradu Pražského v letech 1438-1711*, Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1903, XII, Praha 1903, s. 7.

²⁴⁸ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 427–430.

²⁴⁹ August Sedláček, *Pětipeský*, in: OSN XIX, Praha 1902, s. 606–607. M. Žitný (ed.), *Korespondence Václava Šťastného Pětipeského z Chýš a Egerberka*, s. 7–60; P. Mareš, *Soupis přisedících*, s. 164.

²⁵⁰ Vojtěch Pětipeský z Chýš a Egerberku na Blahoticích zemřel 7. 3. 1602. v letech 1588/1589 a 1590/1591 byl hejtmánem slánského kraje. – P. Mareš, *Obsazování*, s. 248.

a Albrecht Jan získal druhou část Libochoviček, Hnidousů a Choteč (leží jihovýchodně od Kladna). Jak je zřejmé i z analyzovaného pramene, Jan Jiří vykonával v roce 1602 úřad rady soudu purkrabství pražského. Podle berního rejstříku z roku 1603 vlastnil v Chotovínách nedaleko od Tábora jedenáct osedlých, dále přiznal dva komíny, pacholka a mlýnské kolo.²⁵¹ Zemřel roku 1612.²⁵²

Od roku 1602 se Jan Jiří stal přísedícím soudu nejvyššího purkrabství. Pravidelně se účastnil českých zemských sněmů. V letech 1607–1608 působil jako hejtman Slánského kraje. Další pozici získal v dubnu roku 1610, kdy začal působit u dvorského a komorního soudu. V jejich lavicích však zasedl pouze v listopadu 1611.²⁵³ Přesto tento úřad vykonával až do své smrti roku 1612. Manželka Jana Jiřího se jmenovala Anna Marie z Kronenperku a zemřela v roce 1615. Měli spolu pouze dceru Sibylu Juditu, která svůj život dožila v exilu v Drážďanech a zemřela až v roce 1661.²⁵⁴

Mezi bratranci Janem Jiří a Šťastným Václavem vznikl pravděpodobně silný vztah. Dokládají to dochované dopisy, které si vyměňovali. V dopise z 31. ledna 1603 Šťastný Václav prosil Jana Jiřího, aby přijel do Byšic a vzal s sebou Jana Borynu ze Lhoty. Oba ho měli podle přání Šťastného Václava podpořit při koupi statku Dolní Přívory u Mělníku.²⁵⁵ V době, kdy se Šťastný Václav účastnil vojenského tažení, se o správní agendu jeho majetku staral právě Jan Jiří. Dne 17. září 1604 napsal Jan Jiří svému bratranci dopis, ve kterém mu sděloval aktuální dění na jeho panství. Jan Jiří se v něm zmínil o finančních prostředcích, které měl získat od věřitelů. Zároveň Jan Jiří radil, jak postupovat při koupi mlýna, který zatím vlastnil Václav Smrčka z Mnichu.²⁵⁶ Daleko častější v dopisech však byla tematika žádostí. Jan Jiří prosil Šťastného Václava o finanční prostředky, jako tomu bylo dne 20. března 1607. V dalším dopise chtěl Jan Jiří půjčit 1000 kop míšenských grošů.²⁵⁷ Stejná situace nastala 19. října téhož roku, kdy Jan Jiří potřeboval půjčit 600 kop míšenských grošů.²⁵⁸ Je tedy zřejmé, že Jan Jiří si musel pravidelně půjčovat k udržení svého panství či životní úrovně. S vracením dluhů však

---

²⁵¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 43.

²⁵² A. Sedláček, *Pětipeský XIX*, s. 606–607.

²⁵³ P. Mareš, *Soupis přísedících*, s. 134; Týž, *Obsazování*, s. 248.

²⁵⁴ M. Žitný (ed.), *Korespondence Václava Šťastného Pětipeského z Chýš a Egrberka*, s. 7–60.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 182–183.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 253–254

²⁵⁷ Tamtéž, s. 356–357.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 380.

míval občas problémy, jak dokazuje dopis z 29. března 1608, kdy Jan Jiří sliboval, že do svatého Jiří pošle Šťastnému Václavovi aspoň úrok.²⁵⁹

Korespondence bratranců Jana Jiřího a Šťastného Václava se neskládala pouze z dopisů s tematikou finančních záležitostí. Jejich vztah se tedy nedá definovat jako vztah věřitele a ručitele, nebo snad vztah závislý na společné správě majetku. Jejich blízký osobní vztah dokázal například dopis z 25. dubna 1608. Jan Jiří v dopise pozval Šťastného Václava na křtiny svého syna. Jan si také přál, aby se Šťastný Václav stal kmotrem syna Jana Jiřího. Zároveň Šťastného Václava ovšem i žádal, jestli by mu nemohl přivést k příležitosti křtin nějakou zvěřinu. Šťastný Václav si na oplátku přál vyzvednout si u bratrance své vrbové sazenice.²⁶⁰ Tento dopis ukázal, že Jan na Šťastném Václavovi byl nejen závislý finančními prostředky, ale i předměty svázanými s každodenním životem. Šťastný Václav ovšem také od svého bratrance občas něco potřeboval, jako v tomto případě, kdy se jednalo o sazenice. Dopis z 6. listopadu 1610 dokázal, že Jan Jiří se dostal do finančních obtíží. Na splacení půjčené částky od bratrance si potřeboval půjčit u jiné osoby, v tomto případě od Kateřiny Benedové z Nečtin.²⁶¹ Studovaná korespondence tak ukázala několik věcí. Zaprvé prokázala, že si rytíři půjčovali finanční prostředky i mezi sebou navzájem. Zadruhé potvrdila tvrzení, že šlechtici spolu komunikovali a udržovali i mezirodové kontakty, které by jim v případě nouze mohly pomoci z obtížných situací.

Bratr Jana Jiřího pojmenovaný Jan Albrecht měl syny Jana Vojtěcha a Adama Šťastného (Felixe). Jan Vojtěch navštěvoval bratrskou školu v Mladé Boleslavi a skonal v druhé polovině března 1618. Jeho bratr zemřel až v roce 1661 pravděpodobně v Byšicích. Zajímavé je, že byl evangelík, a proto emigroval. Adam Šťastný dodržel takřka rodovou tradici a sloužil v armádě. Vzhledem k jeho vyznání však patřil do saské armády. V průběhu třicetileté války působil ve švédském vojsku. Po jejím ukončení v roce 1648 se vrátil do Království českého. Za své sídlo si zvolil Byšice, kde zřejmě i zemřel. Právě Adam Šťastný byl posledním mužským žijícím dědicem rodu Pětipeských.²⁶²

[4] **Pan Adam Kořeský z Terešova.**

Rod Kořenských z Terešova se rozdělil v první polovině 16. století do dvou větví. V obou liniích tohoto rodu stála na počátku 17. století osoba pojmenovaná Adam. První větev

---

²⁵⁹ Tamtéž, s. 421–422.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 428–429.

²⁶¹ Tamtéž, s. 515–516.

²⁶² Tamtéž, s. 7–60.

rodu Kořenských vzešla od potomků Jiříka. Byla pojmenována Neznašovská podle vesnice Neznašov položené západně od Týna nad Vltavou. Po smrti Jiříka Kořenského z Terešova zdělili Jiříkovu pozůstalost jeho synové Mikuláš, Jindřich a Šebestián. Mikuláš získal Strpy, Kvasejovice (východně od Soběslavi) s částmi Újezda a Skály, na kterých hospodařil do roku 1572. Šebestián si za své sídlo zvolil Sedlec. Jindřich obdržel Albrechtice s podacím dvorem v Němčicích a Chrášťanech, dále mu patřil i Temelín a část Neznašova, Radějic a Újezdce. Všechny lokality jsou položeny v okrese České Budějovice. Jindřich v Neznašově zřídil novou tvrz s pivovarem. Žil zde však nejdříve od roku 1556. Zemřel mezi léty 1575 až 1577.²⁶³ Jindřichovy děti se jmenovaly Jan, Jiří a Bohuslav. První ze synů Jan zdělil otcovo sídlo na Neznašově. Vzhledem k tomu, že Jindřich zemřel dříve, než jeho syn Jan dosáhl plnoletosti, hospodařil zde za něj Janův poručník Adam, syn Mikuláše Kořenského. Po smrti Janových dětí zdělil Neznašov Janův bratr Bohuslav, který ale skonal v roce 1598.²⁶⁴ Neznašov tak připadl jeho potomku Zdeněkovi. V době stavovského povstání Zdeněk Kořenský podporoval odbojné stavy. Vzhledem k jeho smrti byla odsouzena ke ztrátě veškerého majetku jeho rodina. V říjnu 1622 byli ale od tohoto trestu osvobozeni.²⁶⁵

Mikuláš Kořenský z Terešova měl dva syny Adama a Jošta. Adam žil v roce 1567 v Poříčí. Jeho bratr Jošt získal po otci na jih od Vodňan položené Radomilice, kde v roce 1603 přiznal v berním rejstříku 50 osedlých, čtyři komíny a pacholka.²⁶⁶ V pozdějším berním rejstříku z roku 1615 držel ve stejné lokalitě 45 osedlých a mistra s pacholkem.²⁶⁷ Joštovi se také narodil syn Jan Jiří, který po svém otci získal zmíněné Radomilice a roku 1642 také Klokočín, který leží severně od Vodňan.²⁶⁸

Druhou větev rodu Kořenských z Terešova založil v první polovině 16. století Václav Kořenský z Terešova, který měl pět synů. Jmenovali se Jiřík, Pavel, Kryštof, Adam a Jáchym. Pavel Kořenský zakoupil v roce 1550 Lažany ležící severozápadně od Strakonice, ale zemřel již dva roky po zmíněné transakci. Po něm Lažany převzal Adam Kořenský, kterému v roce 1589 zemřel syn Mikuláš. Adam Kořenský z Terešova skonal

---

²⁶³ J. Bartuška, *Se znamením*, s. 26–30.

²⁶⁴ A. Sedláček, *Hrady VII*, s. 126, 215.

²⁶⁵ J. Bartuška, *Se znamením*, s. 30.

²⁶⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

²⁶⁷ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

²⁶⁸ August Sedláček, *Kořenský z Terešova*, in: OSN XIV, Praha 1899, s. 832–833.

po roce 1597.²⁶⁹ Narodila se mu také dcera. Poprvé se provdala do rodu Řepických, podruhé se vdala za Fabiana Jáchyma Sekerku ze Sedčic. V roce 1604 byla uvedena jako majitelka Lažan.

Vzhledem k tomu, že autor analyzovaného pramene neuvedl věk osoby, ani k ní nepřičítal žádné sídlo, není možné jednoznačně identifikovat, o jakého Adama se jednalo. Situaci neulehčily ani dostupné zdroje, které uvedly jen velmi zběžně úmrtí Adama Kořenského po roce 1597. Jediná další indicie související právě s tímto úmrtím je, že právě tento Adam, který zemřel po roce 1597, je označován za staršího. To by naznačovalo, že Adam, bratr Jošta, žil déle než do roku 1597, navíc byl označován jako mladší. Právě to by mohlo ukazovat na to, že v analyzovaném prameni byl uveden právě Joštův bratr. Adam Kořenský nepomohl ani s konkretizací doby, ve které neznámý autor sepsal analyzovaný pramen. Nepodařilo se totiž přesně doložit, v jakém roce Adam Kořenský z Terešova skonal.

[5] **Pan Vilém z Vřesovic.**

Rodem rytířů z Vřesovic se zabýval Jan Boukal, který psal o Jakoubkovi z Vřesovic.²⁷⁰ O tomto husitském válečníkovi publikovali své práce také Herman Hallwich,²⁷¹ Bořivoj Lůžek²⁷² či Jiří Šlajsna.²⁷³ Tento člen rodu žil již v první polovině 15. století. Vojenskou tematiku a zapojení tohoto rodu ve válkách přiblížil ve své studii právě Jan Boukal, který zmínil Volfa Ilburka a Jana Vejkharta z Vřesovic, který velel švédské armádě ve švédsko-polské válce. Jan Vejkhart zemřel až v roce 1656.²⁷⁴

Vilém pocházel z Vřesovců z Vřesovic a z Doubravské Hory. Jeho rodiče se jmenovali Jan Vřesovec z Vřesovic a Barbora z Malovic. Vilém měl také bratra, kterému se říkalo Volf Ilburk. Vilémův otec Jan vykonával úřad královského rady a v letech 1592–1603 působil jako purkrabí hradeckého kraje. Od roku 1594 měl pozici nejvyššího lovčí. Dále zastával funkci karlštejského purkrabí od roku 1603 až do své smrti v březnu

---

²⁶⁹ Týž, *Hrady XI*, s. 191, 236; Týž, *Kořenský z Terešova XIV*, s. 832–833.

²⁷⁰ J. Boukal, *Rytíři z Vřesovic ve válkách*.

²⁷¹ Hermann Hallwich, *Jakoubek von Wřesovic*. Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen 4, č. 2, 1866, s. 33–50.

²⁷² Bořivoj Lůžek, *Po stopách husitství na Ústecku*, Ústí nad Labem 1959.

²⁷³ Jiří Šlajsna, *Hejtman Jakoubek z Vřesovic*, Památky, příroda, život: vlastivědný čtvrtletník Chomutovska a Kadaňska 44, č. 3, 2012, s. 5–19.

²⁷⁴ J. Boukal, *Rytíři z Vřesovic ve válkách*, s. 38–46.

1605.²⁷⁵ Vilém stejně jako jeho otec působil v několika úřadech. V roce 1598 vykonával úřad výběrčího posudného na Žatecku. Roku 1607 se oběma bratrům dostalo povýšení. Vilém i Volf Ilburk se stali členy panského stavu.²⁷⁶ Na císařském dvoře Rudolfa II. Vilém plnil funkci číšníka od dubna roku 1607.²⁷⁷ Od roku 1612 působil jako královský rada a nejvyšší mincmistr. Za své sídlo si tak příhodně zvolil Kutnou Horu. Podařilo se dohledat, že se oženil pouze jednou. Vilémova manželka se jmenovala Lidmila Voděradská. V *Ottově slovníku* bylo dále uvedeno, že se Vilém přísně držel katolické víry. To vedlo k tomu, že po vypuknutí stavovského povstání byl donucen k útěku z Království českého.²⁷⁸ Zpět se vrátil až po jeho porážce v roce 1621. V prosinci 1622 se mu dostalo povýšení do stavu říšských pánů a o šest let později dokonce získal titul říšského hraběte.²⁷⁹ V roce 1629 byl jmenován gubernátorem Čáslavi, Českého Brodu, Kolína, Kouřimi a Kutné Hory. Ve stejném období vykonával i další úřad komisaře v rekatolizační komisi pro Čáslavský kraj. Zemřel roku 1640.

Vilém Vřesovec na Libčevsi podle berního rejstříku z roku 1603 držel 92 osedlých, pět komínů, faru, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.²⁸⁰ Z dalšího berního rejstříku z roku 1615 lze vyčíst, že na téže lokalitě měl již 162 osedlých, dvě fary, dva mistry s pěti pacholky a dvě mlýnská kola.²⁸¹ Svůj majetek dále rozšířil během konfiskačních procesů. Získal tak do své správy Bělou, Nekmír a Podmokly, které leží severně od Plzně. V roce 1623 již vlastnil také Brlozec, Bezvěrov a Pečky. O tři roky později ale část ze svého nedávno nabytého majetku prodal.²⁸²

Vilém Vřesovec se podílel také na literárním mecenátu. V roce 1622 poskytl finanční prostředky na publikaci věroučné příručky, kterou napsal jezuita Lessius Leonardus. Tento text se jmenuje *Rada o víru a náboženství*.²⁸³ Vilémova spoluúčasť na tisku této knihy potvrdila jeho katolické vyznání. Vilémovi byla rovněž věnována další práce úzce spojená s křesťanskou tematikou nazvaná *Cunae in Laudem & Gloriam Rrecena*

---

²⁷⁵ P. Mareš, *Přisedící*, s. 59.

²⁷⁶ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 267, 268.

²⁷⁷ J. Hausenblasová, *Der Hof*, s. 227.

²⁷⁸ August Sedláček, z *Vřesovic*, in: OSN XXVI, Praha 1907, s. 1024–1025.

²⁷⁹ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 267, 268.

²⁸⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 73.

²⁸¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 67.

²⁸² Týž, *Hrady XIII*, s. 163.

²⁸³ Lessius Leonardus, *Rada o víru a náboženství*, Praha 1622 (knihopis K04788).

nati Immanuelis et Servatoris nostri Jesu Christi. Autor textu se jmenoval Johannes Schultissius de Felsdorf. Toto šestistránkové dílo bylo vydáno v roce 1613.²⁸⁴

Volf Ilburk zahájil svou vojenskou kariéru ve válce v Uhrách, kde se setkal s Jindřichem Michaelem Hýzrlem z Chodů. Při vpádu pasovských bránil Prahu. V této době již velel svým vojákům. Po vypuknutí třicetileté války se účastnil bojů o Loket, Sokolov a Cheb. Volf Ilburk také působil na dvoře Rudolfa II. v roce 1601 jako jeho stolník²⁸⁵ a od října 1611 do roku 1612 jako jeho komorník.²⁸⁶ Vykonával také úřad litoměřického hejtmana. Zároveň stejně jako Vilém rozšířil svůj majetek o zabavené vlastnictví nekato-
líků.²⁸⁷

V rodě Vřesovců se nacházel ještě druhý Vilém z Vřesovic, který pocházel z křemužské větve tohoto rodu. Otec druhého Viléma se jmenoval Šebestián Vřesovec z Vřesovic. Tento Vilém měl sourozence, kteří se jmenovali Volf a Jan Ilburk. Vilém žil na Novém hradě. Podle *Ottova slovníku* druhý Vilém zemřel roku 1599. Z tohoto data vyplývá, že nemohl být zapsán do analyzovaného pramene, protože podle datace Františka Dvorského i kancelářského přípisu měl zkoumaný soupis vzniknout až po Vilémově smrti.

U třetí osoby pojmenované Vilém se objevil stejný problém. Rovněž tento Vilém zesnul před údajným vznikem pramene. Třetí Vilém Vřesovec pocházel z kostomlatské větve. Jeho otec se jmenoval Jan Vřesovec. Tento třetí Vilém žil mezi léty 1574–1599. Ani jeho tedy nemohl neznámý autor zapsat do soupisu katolických rytířů.²⁸⁸

[6] Pan N. Beřkovský a [7] pan Hervík Vratislav z Mitrovic.

[poznámka k předchozím třem jménům] **Tito tři sou při dvoře Jeho Milosti Císařské.** U pana Beřkovského autor neuvedl křestní jméno rytíře ani jeho majetek či sídlo. Z dostupné literatury se podařilo zjistit, že na dvoře Rudolfa II. sloužil ve vytyčeném období Oldřich Beřkovský ze Šebířova. Na Rudolfově dvoře měl pozici stolníka v roce 1601²⁸⁹

---

²⁸⁴ Johannes Schultissius de Felsdorf, *Cunae in Laudem & Gloriam Rrecena nati Immanuelis et Servatoris nostri Jesu Christi*, Marburk 1613. Prvotisk je možné dohledat v starých tisků a map 1450–1800: z webových stránek Národní knihovny www.nkp.cz ke dni 15.04. 2022.

²⁸⁵ J. Hausenblasová, *Der Hof*, s. 242.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 398.

²⁸⁷ J. Boukal, *Rytíři z Vřesovic ve válkách*, s. 43–46.

²⁸⁸ A. Sedláček, z *Vřesovic* XXVI, s. 1024–1025.

²⁸⁹ J. Hausenblasová, *Der Hof*, s. 243.

a číšníka od května 1610.²⁹⁰ V letech 1592 až 1623 na císařském dvoře plnil funkci panatýra, jinými slovy vykonával pozici jídlonoše. Rodiče Oldřicha se jmenovali Jan Beřkovský, který zemřel v březnu 1595, a Mandaléna z Řehnic.²⁹¹ Dne 13. listopadu 1619 se stal přísedícím dvorského a komorního soudu. Soudních zasedání se účastnil v lednu a v květnu roku 1620.²⁹² Oldřich žil na Nízké Lhotě v okrese Pelhřimov. Zemřel po roce 1629.²⁹³

Rod Vratislavů z Mitrovic patřil mezi rozvětvené rytířské rody. Prvním doloženým členem rodu se stal Vratislav, který získal roku 1448 Mitrovce na Sedlčansku. Vratislavové z Mitrovic patřili do nejužšího okruhu rodů, se kterými Pernštejnové uzavírali nejen finanční dohody, ale také spolu sdíleli mocenskopolitické zájmy.²⁹⁴ Vratislavové z Mitrovic se rovněž podíleli na literárním mecenátu.²⁹⁵

Hertvíkovi rodiče se jmenovali Jan Vratislav z Mitrovic a Lidmila z Vřesovic. Jan zemřel v červenci 1581. Jeho druhá manželka zemřela v dubnu 1587. Hertvík měl několik sourozenců: Vratislava, Václava, Viléma a Zdeňka. Každý z nich vlastnil část jejich sídla v Mníšku (Mníšek pod Brdy ležící severně od Dobříše). V roce 1607 byli sourozenci přijati do panského stavu.²⁹⁶ Dne 3. prosince 1610 poslal Hertvík dopis Šťastnému Václavu Pětipeskému, ve kterém mu oznámil svou svatbu s Marií Žďárskou ze Žďáru. Součástí dopisu byla i pozvánka pro Šťastného Václava Pětipeského. Svatba se měla konat v Praze na Malém Městě v domě Václava Popela z Lobkovic.²⁹⁷

V letech 1611 až 1612 Hertvík vykonával pozici komorníka Rudolfa II.²⁹⁸ Předtím seděl v úřadu hejtmána Podbrdského kraje za panský stav v letech 1611–1612.²⁹⁹ Roku 1623 zakoupil Líčkov (okres Louny v Ústeckém kraji). Hertvík zemřel bezdětný někdy po roce 1623, ale před rokem 1628.

---

²⁹⁰ Tamtéž, s. 228.

²⁹¹ August Sedláček, *Beřkovský ze Šebířova*: in OSN III, Praha 1890, s. 820–821.

²⁹² P. Mareš, *Soupis přísedících*, s. 161.

²⁹³ A. Sedláček, z *Vřesovic XXVI*, s. 1024–1025.

²⁹⁴ V. Bůžek, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, Pardubice 1955, s. 219.

²⁹⁵ Týž, *Literární mecenát*, s. 838.

²⁹⁶ M. Starý, *Rytíři přijati do českého panského stavu*, s. 271.

²⁹⁷ M. Žitný (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberka*, s. 520–522.

²⁹⁸ J. Hausenblasová, *Der Hof*, s. 399.

²⁹⁹ P. Mareš, *Obsazování*, s. 259.

Hervíkův nejstarší sourozenec se jmenoval Vratislav. Od roku 1587 držel Zálezly položené jižně od Strakonice, které získal sňatkem s Barborou Záleskou. Prodal je již v roce 1597 Jindřichu Michalovi Hýzřlovi z Chodů.³⁰⁰ Vratislavova úřednická kariéra započala v roce 1596. V tomto roce byl Vratislav jmenován relátorem českého zemského sněmu. Po této úvodní pozici v obdobích 1597–1598 a 1599–1600 seděl v úřadu hejtmana Podbrdského kraje.³⁰¹ Poté se od roku 1604 stal přísedícím u dvorského a komorního soudu. Zasedání soudů se však osobně zúčastnil pouze v letech 1605 a 1607.³⁰² Vratislavův majetek byl poměrně velký. V berním rejstříku z roku 1603 v Mníšku pod Brdy přiznal 130 osedlých, sedm komínů, faru, mistra, dva pacholky a tři mlýnská kola.³⁰³

Vratislav měl syna jménem Jan Zdeněk. Ten roku 1615 přiznal ve stejné lokalitě jako jeho otec jen 101 osedlých, faru s mistrem, třemi pacholky a třemi mlýnskými koly, tedy o téměř 30 osedlých méně.³⁰⁴ Zdeněk působil po vzoru svého otce v zemských úřadech. V období 1616–1617 vykonával úřad hejtmana Podbrdského kraje za panský stav. Zemřel až roku 1641.³⁰⁵

O Václavovi se bohužel nepodařilo nalézt více informací. Je známo pouze to, že zemřel mladý, a to již v roce 1607.³⁰⁶ Vilém byl v roce 1607 povýšen do panského stavu. Působil jako císařský číšník. Zároveň však vykonával i úřad hejtmana nad trabanty. Dále se stal radou, komorníkem a působil v armádě jako dvorský maršálek. V roce 1620 získal titul hraběte. Zemřel v roce 1637.³⁰⁷

Je zřejmé, že sourozenci byli katolického vyznání. Toto tvrzení podporuje i jejich začlenění do zemských úřadů a pozic u císařského dvora po potlačení stavovského povstání a také získání prestižnějších titulů.

---

³⁰⁰ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 277.

³⁰¹ P. Mareš, *Obsazování*, s. 260.

³⁰² Týž, *Soupis přísedících*, s. 150.

³⁰³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 83.

³⁰⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 77.

³⁰⁵ P. Mareš, *Obsazování*, s. 260.

³⁰⁶ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 271.

³⁰⁷ August Sedláček, *Vratislav z Mitrovic*, in: OSN XXVI, Praha 1907, s. 1002–1008; B. Lifka, *Radomyšl*, s. 162–164.

[8] Pan Šebestián starší Lažanský z Bukový a na Břesku.

Šebestiánův otec se jmenoval Oldřich Lažanský a zemřel v roce 1547. Šebestián měl také bratra Oldřicha, který skonal v roce 1573. Šebestiánovou manželkou byla Zuzana Nebílovská z Drahozuze. Spolu měli dva syny Racka a Ferdinanda Rudolfa. Šebestián zemřel roku 1611.³⁰⁸ Jan Štěpánek nicméně uvedl, že Šebestiánova smrt byla špatně datována, a datum jeho úmrtí posunul až na rok 1614. Na základě bádání v pramenech úřadu desk zemských se podařilo zjistit, že Šebestián měl mít v březnu roku 1613 návštěvu v Pohorelci a v roce 1614 ještě potvrdil přijetí splátky.³⁰⁹

V roce 1574 se Šebestián účastnil českého zemského sněmu. V období 1589–1590 se stal hejtmanem Rakovnického kraje.³¹⁰ Šebestián vykonával další úřad až o osm let později. V roce 1598 dosáhl pozice nejvyššího berníka Království českého. O dalších sedm let později, tedy v roce 1605, se znovu stal relátorem českého zemského sněmu.³¹¹

Šebestián prodal v roce 1585 Chřič a Dubňany. Ponechal si Milíčov a Březsko (severně od Plzně). V roce 1603 přiznal na Olšanech pouze šest osedlých.³¹² Ve stejném roce uvedl na Březsku v Rakovnickém kraji 20 osedlých, dvě fary, pacholka a tři mlýnská kola.³¹³ Zbylý majetek Šebestián prodal roku 1604 Janovi Tejřovskému z Einsiedle. Šebestián se poté přesunul do Hlubočep u Prahy, které však později prodal také. Tato lokalita stála v roce 1610 17000 kop grošů míšenských.³¹⁴

Šebestián patřil mezi rytíře poskytující úvěrové operace. V roce 1592 mu Vilém z Rožmberka dlužil částku 15000 kop grošů míšenských. V roce 1606 Šebestián také půjčil české komoře sumu 2000 kop grošů míšenských. Nezajímal se však pouze o zajištění

---

³⁰⁸ August Sedláček, *Lažanský z Bukové*, in: OSN XV, Praha 1900, s. 750; Vladimír Pouzar, *Genealogie rodu hrabat Lažanských z Bukové*, in: Jiří Fák (ed.), *Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn, Mariánská Týnice* 1997, s. 17–28. Autor studie zřetelně popsal genealogické vztahy v rodě Lažanských po Bílé Hoře. Předbělohorskému období se však nevěnoval.

³⁰⁹ J. Štěpánek, *Rod*, s. 18–19. Šebestián mladší byl synovcem Šebestiána staršího. Podle Štěpánka Šebestián mladší zemřel v roce 1612. Neměl žádného syna.

³¹⁰ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 310–311.

³¹¹ J. Štěpánek, *Rod*, s. 14–19.

³¹² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

³¹³ Tamtéž, s. 81.

³¹⁴ J. Štěpánek, *Rod*, s. 19.

stálých finančních příjmů spojených s úvěrovými operacemi. Šebestián se zajímal i o duchovní stránku života. Toto tvrzení dokládá fakt, že nechal ulít zvon pro kostel sv. Petra v Milíčově.³¹⁵

Šebestiánovi se narodili dva synové. Prvního syna Racka zavraždili v roce 1609 v Praze. Jeho druhý syn se jmenoval Ferdinand Rudolf. V roce 1611 je zachycen na dvoře Rudolfa II. v pozici stolníka. Také působil na dvoře arcivévody Alberta, kde sloužil jako jeho komoří. Za stavovského povstání zůstal věrný císaři. Nejdříve byl odbojnými stavů vypovězen, posléze byl odsouzen k trestu smrti, ale z vězení unikl. V době vlády Fridricha Falckého držel pozici nejvyššího podplukovníka pod velením Karla I. z Lichtenštejna. Po potlačení povstání se vrátil zpět do Čech, kde získal nový majetek. Roku 1622 mu patřila Štěkeň (východně od Strakonice). Nedlouho po zisku však toto sídlo prodal a získal Mladějovice, Osek a Miloňovice (obě poslední zmiňovaná sídla mu připadla roku 1623). V roce 1639 do jeho majetku přibýly vesnice Manětín a Záběhlice.

Roku 1630 Ferdinand II. povýšil Ferdinanda Rudolfa na říšského svobodného pána. O rok později mu udělil titul českého svobodného pána a stal se tak členem panského stavu. Roku 1637 získal říšský hraběcí titul. Ve stejném roce byl povýšen do českého hraběcího stavu. Ferdinand Rudolf zemřel až v roce 1657.³¹⁶ Je u něj možné sledovat jeho sociální vzestup zejména díky Šebestiánově loajalitě v průběhu třicetileté války.

[9] **Pan Jan Blíživský z Blíživa.**

Jan Blíživský měl čtyři sourozence, jmenovitě Jiříka, Hynka, Fridricha a Adama. O Janovi je dále známo, že zemřel v Řesanicích roku 1605. Jiřík Heraklius byl nejstarším Janovým synem. Zavraždili ho v Benešově roku 1615. Václav Heraklius, druhý syn Jana Blíživského a mladší bratr Jiříka, vykonával v letech 1623–1633 úřad místosudího. Do jeho majetku patřil i Zvíkovec ležící mezi Plzní a Rakovníkem.³¹⁷

---

³¹⁵ Tamtéž, s. 15.

³¹⁶ A. Sedláček, *Lažanský z Bukové XV*, s. 750–751; J. Štěpánek, *Rod*, s. 14–25.

³¹⁷ Martin Kolář, *Blíživští z Blíživa*, in: OSN IV, Praha 1891, s. 178.

V kraji prácheňském.

[10] Pan Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Chlumu v letech okolo šedesáti.

Prvním doloženým členem rodu Častolarů byl Častolar z Dlouhé Vsi, který zemřel v roce 1545.³¹⁸ Vzhledem k datu jeho smrti ale není možné, aby se jednalo o Častolara uvedeného v analyzovaném prameni. Nicméně Častolarův syn Jan měl tři syny, Jindřicha, Častolara a Oldřicha.³¹⁹

V letech 1589–1596 se stal Častolar rožmberským regentem, od roku 1589 vlastnil Žumberk (jižně od Trhových Svinů). Společně s bratry spravoval Chlum a Chlumeček (nedaleko Křemže). V roce 1602 prodal Žumberk Petru Vokovi.³²⁰ Zemřel však bezdětný.³²¹ U Častolara se podařilo doložit, že byl katolického vyznání, protože v roce 1573 vedl na Chlumu mše kněz Urban, který pocházel z cisterciáckého kláštera ve Zbraslavi.³²² Častolarovo vyznání potvrdil ve své práci i Tomáš Václav Bílek.³²³

Častolar v roce 1603 přiznal na Chlumu (jižně od Třeboně) v Bechyňském kraji 20 osedlých s dvěma komíny, jednoho pacholka a jeden mlýn.³²⁴ Na Chlumu (jižně od Prachatic a jihovýchodně od Volar) v Prácheňském kraji měl Častolar 25 osedlých, čtyři komíny a dvě mlýnská kola. Zároveň ve stejném kraji v Římově a Dubném přiznal dalších 25 osedlých, dva komíny a jednu faru.³²⁵ Obě lokality leží na Českobudějovicku.

O Častolarovi se dále podařilo zjistit, že na sklonku svého života požadoval od bratrů, aby souhlasili s tím, že chce jisté Maruši věnovat odměnu za služby. Jak již bylo poznamenáno výše, Častolar nebyl ženatý a neměl legitimního dědice. Jiří Zálaha ve své studii naznačil, že by se mohlo jednat o ženu, se kterou Častolar žil a jež mu porodila nemanželské potomky. Po Častolarově smrti se dostaly na povrch rozpory mezi Maruší a Oldřichem, které nakonec musely být urovnány právní cestou. Oldřich Častolar musel zaplatit 2000 kop míšenských grošů a úrok 240 kop grošů. Dále Maruše získala další majetek, ať již movitý či nemovitý.³²⁶

---

³¹⁸ M. M. Buben, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, s. 111.

³¹⁹ Martin Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi*, in: OSN V, Praha 1892, s. 882.

³²⁰ A. Sedláček, *Hrady*, s. 90.

³²¹ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi* V, s. 882.

³²² F. Tingl, *Děkanát Doudlebský r. 1573*, s. 595.

³²³ T. V. Bílek, *Dějiny* I, s. 60.

³²⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 43.

³²⁵ Tamtéž, s. 50.

³²⁶ J. Zálaha, *Statky*, s. 1–9.

Častolar Dlouhoveský se také účastnil sporu níže zmíněných bratrů Bohuslava, Vyšaty Beneše, Jindřicha a Jáchyma Jiřího. Spolu s Častolarem spor dále urovnali Adam Kunáš z Machovic a na Machovicích a Albrecht Šic z Drahenic a na Suché.³²⁷

Na základě toho, že Jiří Zálaha ve svém příspěvku pojednal o výše popsaném sporu a uvedl, kdy Častolar zemřel, je možné blíže určit dobu vzniku analyzovaného pramene. Vzhledem k tomu, že spor mezi Maruší a Oldřichem byl v první fázi ukončen v říjnu roku 1604, je zřejmé že Častolar musel být již po smrti. I proto soupis katolíků, kterým se zabývá tato diplomová práce, musí pocházet z období před tímto datem.

[11] Pan Voldřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Chloumku stáří okolo 50 let.

Oldřich Častolar Dlouhoveský spolu se svými bratry Jindřichem a Častolarem působil ve službách Rožmberků.³²⁸ Mezi lety 1572 a 1596 vlastnil Chlumeček u Křemže. V berním rejstříku z roku 1603 uvedl, že na Chlumečku vlastnil 24 osedlých, tři komíny a faru.³²⁹ Oldřichova manželka se jmenovala Anna z Dobrše a měli spolu šest synů, které pojmenovali Alexandr, Jindřich, Lipolt, Jan, Vilém a Častolar.³³⁰ Oldřich zemřel roku 1609. František Koreš oproti Augustu Sedláčkovi datoval smrt Oldřicha Častolara až do období kolem roku 1613.³³¹ Oldřich se oženil s Annou z Dobrše, se kterou měl šest synů,

[12] Pan Jindřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Vysokém stáří okolo 45 let.

Jindřich Častolar Dlouhoveský byl sourozencem výše uvedených bratrů Oldřicha a Častolara. Do jeho vlastnictví patřily Koroseky, které leží jižně od Českých Budějovic. Jindřich přiznal majetek v Korosekách již v roce 1603, kdy zde vlastnil 19 osedlých, tři komíny a dva mlýny.³³² Na témže místě také zemřel. Měl čtyři syny a dceru, Jana Albrechta, Jaroslava, Rudolfa, Viléma a dceru Elišku.³³³

---

³²⁷ D. Kovář, *Tvrz*, s. 18.

³²⁸ V. Bůžek, *Nižší šlechta*, s. 32.

³²⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

³³⁰ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882.

³³¹ A. Sedláček, *Hrady III*, s. 90; F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 304.

³³² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50.

³³³ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882.

[13] **Pan Kryštof Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Vescích stáří okolo 35 let.** Informací o Kryštofovi Častolarovi Dlouhoveském není příliš mnoho. Z *Ottova slovníku* je možné vyčíst, že jeho otec se jmenoval Lipolt a matka byla sestra Albrechta z Kolovrat. V roce 1598 koupil Vesce. V berním rejstříku z roku 1603 uvedl, že na Vescích v Čáslavském kraji držel 85 osedlých, osm komínů, faru, mistra a čtyři mlýnská kola.³³⁴ V dalším berním rejstříku uvedl, že na stejné lokalitě vlastnil 75 osedlých, faru a čtyři mlýnská kola.³³⁵ S manželkou Annou z Luh měl syna. Anna zemřela již v roce 1615.³³⁶ Roku 1623 prodal Kryštof válkou zničenou tvrz ve Vescích i další svůj majetek, tedy Oustružno, Bolesov, Spačice, Pařízov, Kraborovice, Pukšice, Přísečno a Mnichovu Lhotu.³³⁷ Veškeré lokality leží jižně od Čáslavi. Kryštof podporoval vládu Fridricha Falckého, stál tak na straně odbojných stavů. Je však důležité zmínit, že mu byla odpuštěna pokuta a nebyl mu zabaven žádný majetek, protože zůstal katolíkem.³³⁸

[14] **Pan Jaroslav Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi stáří okolo 30 let.**

Jaroslav byl jedním ze synů Oldřicha Častolara Dlouhoveského. Jaroslavovi sourozenci se jmenovali Jan Albrecht, Rudolf, Vilém. Měl také sestru Elišku. Stejně jako jeho předchůdci i on působil v rožmberských službách. Jaroslavovi byla odpuštěna pokuta po potlačení stavovského povstání, protože i když podporoval vládu Fridricha Falckého, zůstal věrný katolické víře, stejně tak jako Kryštof Častolar i následující zástupci rodu Častolarů: Jan [15] a Jindřich [16].³³⁹

V tomto rodu se objevil i druhý Jaroslav Častolar, který byl synem Petra Častolara. Jeho matka se jmenovala Markéta Černínová z Chudenic, zemřela v roce 1585. Jaroslav měl další dva bratry Šťastného a Petra. O Jaroslavovi bylo zároveň známo, že v roce 1615 vlastnil Kojšice ležící jižně od Sušic.³⁴⁰ V roce 1615 v berním rejstříku přiznal na Kojšicích 8 osedlých.³⁴¹

---

³³⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 31.

³³⁵ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 21.

³³⁶ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882; A. Sedláček, *Hrady XII*, s. 46.

³³⁷ A. Sedláček, *Hrady*, XII, s. 47.

³³⁸ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 339.

³³⁹ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 339.

³⁴⁰ M. Kolář, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882.

³⁴¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

[15] Pan Jan Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Roudném stáří okolo 35 let.

Janův otec se jmenoval Oldřich Častolar Dlouhoveský. Jan měl pět bratrů Alexandra, Jindřicha, Lipolta, Viléma a Častolara. V roce 1603 uvedl v berním rejstříku na Roudném u Českých Budějovic pět osedlých, tři komíny a pět kol.³⁴² V rejstříku z roku 1615 však zapsal Roudné do berního rejstříku již Zdeněk Lev Říčanský Kavka z Říčan. Do rejstříku uvedl šest osedlých s mistrem, pacholkem a třemi mlýnskými koly.³⁴³ Janova úřední kariéra vyvrcholila získáním úřadu hejtmana v Písku. Zemřel před rokem 1630.³⁴⁴

[16] Pan Jindřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Vračovicích okolo 40 let.

V *Ottově slovníku* byl Jindřich Častolar Dlouhoveský zapsán pouze jeden a autor o něm bohužel neuvedl příliš informací. O Jindřichovi se podařilo zjistit, že v letech 1628–1643 vlastnil Chlum. Oženil se s Marií Maxmiliánou Kunášovou z Machovic.³⁴⁵

[17] Pan Přibík Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a v Blatný stáří okolo 50 let.

Přibíkův otec se jmenoval Jan Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a za svůj život zastával několik funkcí. Úřad hejtmana Prácheňského kraje vykonával dokonce dvakrát, a to v obdobích 1572–1573, poté opět v letech 1574–1575.³⁴⁶ Od dubna 1576 zasedal v komorním soudu. Poslední zmínka o Janovi jako přisedícím komorního soudu pochází ze srpna následujícího roku.³⁴⁷ Také byl přisedícím většího zemského soudu od roku 1578 do 1592.³⁴⁸ Zemřel právě roku 1592 a zanechal po sobě čtyři syny Fridricha, Diviše Pačinu, Přibíka a Jiříka a dceru Annu. Z jeho majetku je možné zmínit Zavlekov (východně od Klatov), který zakoupil v roce 1544. V berním rejstříku z roku 1567 na něm priznal 59 osedlých.³⁴⁹

O Přibíkovi se podařilo zjistit pouze to, že se oženil s Alžbětou Kořenskou z Teřešova. Za své sídlo si zvolil Vlčňov, který leží jihovýchodně od Klatov.³⁵⁰ V roce 1603 byla ovšem berně z Vlčňova napsána na Fridricha Dlouhovského, Přibíkova bratra. Ten

---

³⁴² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 44.

³⁴³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 34.

³⁴⁴ M. Kolár, *Častolar z Dlouhé Vsi V*, s. 882.

³⁴⁵ Tamtéž.

³⁴⁶ P. Mareš, *Obsazování*, s. 236.

³⁴⁷ Týž, *Soupis přisedících*, s. 107.

³⁴⁸ Týž, *Přisedící*, s. 58.

³⁴⁹ M. Starý, *Přední klenot zemský*, s. 191; Josef Kollmann, *Berní rejstříky a berně roku 1567*, Sborník archivních prací 13, 1963, s. 169–246.

³⁵⁰ Martin Kolár, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, in: OSN VII, Praha 1893, s. 684.

zde přiznal deset osedlých a jeden komín.³⁵¹ Dále byl u této lokality v roce 1603 uveden Jiřík, který měl na Zavlekově (nedaleko Vlčňova) jedenáct osedlých s třemi komíny a dvěma mlýny.³⁵²

[18] Pan Jan Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi na Dozicích a Hradišti stáří okolo 55 let. A ten má 4 syny dorostlý.

Otec Jana Chanovského Dlouhoveského se jmenoval Adam Chanovský, který se dožil věku 94 let a zemřel v roce 1598. Adam byl dvakrát ženatý. První manželka se jmenovala Mariana Kocová z Dobrše a zemřela v roce 1564. Podruhé se oženil s Markétou Bukovanskou z Bukovan, jež skonala roku 1604. V roce 1570 koupil Adam hrad Rabí,³⁵³ obě rabská města Budětice a Bojanovice s mlýnem a poplužní dvůr se sladovnou. V roce 1589 svěřil Adam svým dětem Lazsko u Příbrami.

První syn Jindřich Chanovský Dlouhoveský se usídlil na Smolotelích u Příbrami. Vykonával úřad menšího písaře u desek zemských a zároveň působil i jako místosudí Království českého. Zemřel okolo roku 1619. Jan Vilém, další syn Adama Chanovského, žil na Rabí. V roce 1601 vykonával Jan Vilém úřad královského berníka v Prácheňském kraji. Zemřel okolo roku 1607. Osobu Kryštofa Chanovského [19] uvedl autor analyzovaného pramene níže. Nejmladším synem Adama byl Wolfgang, který sloužil jako karlstějnský probošt.³⁵⁴

Vzhledem k datu úmrtí Mariany Kocové a uvedenému věku Jana Chanovského lze předpokládat, že Jan byl synem právě Mariany Kocové. Jan získal do své správy Dožice a dále po smrti svého otce Adama získal Hradiště a Týniště. Všechny tři lokality leží nedaleko Písku. Jan se za svůj život oženil pouze jednou, a to s Kateřinou Valovskou z Úsuší.³⁵⁵ V *Ottově slovníku naučném* bylo uvedeno, že Jan měl celkem 15 dětí, ale pouze čtyři byli synové. Jmenovali se Vojtěch, Aleš (sídlil na Hradišti), Bohuslav Mauric (žil na Týništi) a Karel, který později získal Dožice.³⁵⁶

---

³⁵¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50.

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ Více informací k hradu Rabí nabízí August Sedláček, který se zabývá nejen historií hradu jako takového, ale i majiteli, v tomto případě Chanovskými. K hradu Rabí vyšla v roce 2020 nová a v porovnání se staršími tituly obsáhlejší publikace: Zdeněk Ruda, *Tajemství hradu Rabí*, Plzeň 2020. Autor na několika stránkách pojednává i Chanovských.

³⁵⁴ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi VII*, s. 48; A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 92–94.

³⁵⁵ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi VII*, s. 48.

³⁵⁶ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 269.

Na Dožicích měl Jan v roce 1603 přiznaných 62 osedlých, čtyři komíny, dva ovčácké mistry, stejně tak dva pacholky a šest mlýnů.³⁵⁷ Po svém bratru Petrovi měl v Chanovicích 24 osedlých, dva komíny, jednoho mistra a dva pacholky u ovčína.³⁵⁸ V roce 1615 již byl na Dožicích majitelem Karel Chanovský z Dlouhé Vsi, který přiznal v berním rejstříku 16 osedlých, mistra a pacholka.³⁵⁹ V rejstříku z roku 1615 už Jan uveden nebyl. Z toho lze usuzovat, že zřejmě zemřel v době mezi vznikem obou rejstříků. Aleš Chanovský, syn Jana Chanovského z Dlouhé Vsi, vlastnil podle berního rejstříku z roku 1615 na Hradišti 24 osedlých, mistra s pacholkem a tři kola.³⁶⁰

[19] Pan Kryštof Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi na Svíratcích stáří okolo 46 let.

Kryštof Chanovský Dlouhoveský byl synem Adama a bratr Jana Chanovského. Jejich další sourozenci se jmenovali Petr, Jindřich, Jan Vilém a Wolfgang. Kryštof zdědil Rabí v roce 1620 po svém synovci Adamovi Přibíkovi.³⁶¹ Sedláček tvrdil, že Kryštof nebyl dobrý hospodář a Rabí spolu s dalším majetkem za jeho vlády hospodářsky upadalo.³⁶² Kryštof vykonával funkce císařského rady, také se stal purkrabím Hradeckého kraje a zemským soudcem. Kryštof se rovněž zajímal o literární činnost. Podílel se na vydání a překladu spisu *Zpráva křesťanská s krátkým výkladem podstatnějších věcí, které každému křesťanu vědění přísluší a Životové, skutkové a mučedlnictví též i zázraky svatých a světic*. Autorem tohoto textu byl Valentin Leucht. Text byl vydán dvakrát, poprvé v roce 1625 a následně roku 1695.³⁶³

V roce 1627 sepsal Kryštof závěť. Veškerý nemovitý majetek v ní odkázal svým synovcům Alešovi, Bohuslavovi, Mauricovi a Janovi Jindřichovi Chanovským z Dlouhé Vsi. Kryštofův majetek zahrnoval Rabí zakoupené od Rožmberků roku 1565. Dále vlastnil Budětice, Bojanovice, Bohov (všechny lokality nedaleko Rabí), rodové sídlo Chanovice severozápadně od Strakonice, tvrz, dvůr a celou vesnici Újezdec u Chanovic a také

---

³⁵⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

³⁵⁸ Tamtéž.

³⁵⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 45.

³⁶⁰ Tamtéž, s. 42.

³⁶¹ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi XII*, s. 48.

³⁶² A. Sedláček, *Hrady*, s. 93.

³⁶³ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi XII*, s. 48–50. Valentin Leucht, *Zpráva křesťanská s krátkým výkladem podstatnějších věcí, které každému křesťanu vědění přísluší a Životové, skutkové a mučedlnictví též i zázraky svatých a světic*, Praha 1625 (knižopis K04822).

pět osedlých na Nové Vsi na Prácheňsku. Vesnici Svěradice, položenou jižně od Chanovic, věnoval své manželce Kateřině Chanovské z Běšin. Po její smrti Svěradice připadly Kryštofovým synovcům, nebo v případě smrti synovců nejstarším členům rodu. Pro Kryštofa však bylo zásadní, aby jeho dědici byli katolického vyznání, pouze potom mohli mít nárok na dědictví. Pokud by však rod Chanovských vymřel po meči, mohl majetek přejít na širší příbuzenstvo Dlouhoveských či Častolarů. Pokud by se našly finanční prostředky, chtěl, aby se z nich zaplatil pohřeb a zbylé peníze se daly poddaným. Ve své závěti jmenoval své příbuzné Jana Jindřicha, Adama Ignáce, Petra, Felixe, Adama, Jana Viléma a výše zmíněné čtyři synovce, kteří se o tyto finanční záležitosti měli postarat. U závěti byli svědky Bernart Hýzrle z Chodů, který zastával úřad místokomorníka, dále místopísař desek zemských Vilém Šleglovský a Bořivoj Měsíček z Výškova, který vykonával úřad menšího písaře u desek zemských.³⁶⁴ Kryštof zemřel v roce 1628.³⁶⁵

V berních rejstřících přiznal majetek ve Svěradicích a Rabí. V roce 1603 na Svěradicích přiznal 23 osedlých a mlýnské kolo.³⁶⁶ V roce 1615 na téže vsi měl už 47 osedlých.³⁶⁷ Spolu s Jindřichem drželi oba bratři Dlouhoveští na Rabí 60 osedlých, faru, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.³⁶⁸

[20] Pan Mauric Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Rabí stáří okolo 33 let.

Z dostupných zdrojů se podařilo zjistit, že Mauric Chanovský Dlouhoveský zemřel kolem roku 1604. August Sedláček datoval jeho smrt již do roku 1589.³⁶⁹ To by však bylo v rozporu s obdobím, ve kterém měl být sepsán analyzovaný soupis. Toto tvrzení nesouhlasí ani s berním rejstříkem z roku 1603. V něm totiž Maurice přiznal na Rabí 30 osedlých, komín, faru a dvě mlýnská kola.³⁷⁰ Do jeho vlastnictví dále patřily Dožice, Hradiště i Týniště, které, jak je napsáno výše, získal jeho synovec Jan Chanovský.³⁷¹ Dožice leží jihozápadně od Plzně, Hradiště i Týniště se nacházejí mezi Plzní a Klatovy.

---

³⁶⁴ P. Král (ed.), *Mezi životem*, s. 450–454.

³⁶⁵ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 94.

³⁶⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

³⁶⁷ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 45.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 45.

³⁶⁹ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 269.

³⁷⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

³⁷¹ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi XII*, s. 48–50.

[21] Pan Vilém Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi tolikéž na Rabí stáří okolo třidcítí let.

Autor pramene uvedl Viléma Chanovského Dlouhoveského, nicméně v době vzniku soupisu se nepodařilo dohledat žádného rytíře tohoto jména. V literatuře se objevil pouze Jan Vilém, který byl bratrem výše zmíněného Jana a Kryštofa. Jan Vilém držel v roce 1601 úřad královského berníka v Prácheňském kraji.³⁷² V berním rejstříku z roku 1603 je uvedeno, že Jan Vilém vlastnil na Rabí 30 osedlých, dva komíny, mistra a pacholka.³⁷³ Zemřel v roce 1607 a za následníka si určil svého nezletilého syna Adama Přibíka. Adam Přibík ovšem zemřel již kolem roku 1625 a po jeho smrti Rabí připadlo do rukou Kryštofa Chanovského, Přibíkova strýce.³⁷⁴

[22] Pan Bohuslav Kunáš z Machovic a na Holkově stáří okolo 57 let.

Rod Kunášů, jak už je zřejmé z jejich přídomku, byl spojen s Machovicemi, dnes zaniklou vsí jižně od Českých Budějovic. První zmínka o Kunáších pochází z roku 1312. V letech 1538–1577 žil na Machovicích Jiřík Kunáš z Machovic, dále zde pobýval v letech 1547–1595 Jan Kunáš. V roce 1573 tu sídlil také Chval Kunáš. V letech 1578 až 1587 v Machovicích sídlil i Jindřich Kunáš, po něm zde pobýval v letech 1583–1584 Beneš Kunáš. Z nemalého počtu majitelů může být zřejmé, že Machovice byly rozdělené na několik dílů, které patřily výše uvedeným sourozencům. Daniel Kovář dále uvedl, že hlavním zdrojem příjmů se staly hlavně výdělků z rybníků.³⁷⁵ Je nutné zmínit, že *Ottův slovník* pracoval s jinou datací. Jan podle něj žil mezi lety 1538–1589, oba jeho bratři Chval a Jiřík zemřeli roku 1578.³⁷⁶

Do roku 1513 vlastnil Holkov (severně od Velešína) rod Holkovců z Holkova. Okolo tohoto roku však koupil ves rod Kunášů z Machovic, konkrétně Jiří Kunáš z Machovic. Po Jiřím převzali majetek do své správy jeho synové Chval, Jiřík a Adam Kunášové. V období kolem roku 1569 získal Holkov Jan Kunáš, čtvrtý syn po Jiříkovi. Jan měl syny Bohuslava, Vyšatu, Jindřicha a Jáchyma Jiříka, v analyzovaném prameni označeného jako Joachym. Daniel Kovář uvedl, že bratři spolu nevycházeli příliš dobře, protože mezi sebou měli majetkové neshody. Holkov připadl Bohuslavovi, který zde žil

---

³⁷² Tamtéž, s. 48.

³⁷³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

³⁷⁴ M. Kolár, *Chanovský z Dlouhé Vsi XII*, s. 48–50; A, Sedláček, *Hrady XI*, s. 93–94.

³⁷⁵ D. Kovář, *Tvrze*, s. 203–204.

³⁷⁶ August Sedláček, *Kunáš z Machovic*, in: OSN XV, Praha 1900, s. 364.

v letech 1593–1614 a Holkovskou tvrz přestavěl na renesanční sídlo. Zároveň získal povolení ke stavbě pivovaru, který údajně vznikl mezi lety 1600–1614. Na svém panství neměl příliš velký majetek. V roce 1603 Bohuslav přiznal na Holkově deset osedlých ve dvou domech.³⁷⁷ Na Křenovském statku měl tři osedlé a tři komíny.³⁷⁸ O Bohuslavovi Chanovském je dále známo, že se v roce 1594 účastnil vojenského tažení proti Turkům v praporu Petra Voka. V letech 1601–1605 působil jako hejtman jindřichohradeckého panství.

Bohuslav se dvakrát oženil, Daniel Kovář však uvedl jméno pouze druhé manželky Mariany Rozvadovské z Nešova. Bohuslav zemřel v srpnu 1614. Po jeho smrti se Mariana znovu vdala za Jindřicha Častolara. Bohuslav se za svůj život zadlužil, a tak jeho dluhy přešly na syna Jana Chvala a manželku Marianu.³⁷⁹ Jan Chval v roce 1615 přiznal v berním rejstříku na Holkově sedm osedlých.³⁸⁰

Jan Chval byl katolík a na rozdíl od níže zmíněného Kunáše podporoval při stavovském povstání císaře Ferdinanda II. Dokonce se účastnil obrany Českých Budějovic a zároveň mu patřil rytířský řád svatého Michaela. Daniel Kovář dále tvrdil, že se Jan Chval nestačil zbavit všech dluhů a zemřel okolo roku 1638 bez právoplatných dědiců, kterým by však stejně neměl pravděpodobně co odkázat. Po jeho smrti koupila Holkov Mariana Kořenská, vdova po Bohuslavovi Kunášovi.³⁸¹ V roce 1643 Holkov již patřil Marii Maxmiliáně Častolarové z Machovic.³⁸²

Další vsí, která patřila do správy Kunášů z Machovic, byly již od osmdesátých let 14. století Křenovice položené na západ od Českých Budějovic. V polovině 16. století, konkrétně v letech 1549–1554, část Křenovic získal Chval Kunáš, který se zde usídlil. Chval zemřel v Machovicích v roce 1578. Jeho majetek získali jeho synové Jan a Beneš Kunášové. Okolo roku 1600 připadly Křenovice výše zmiňovanému Bohuslavu Kunášovi z Machovic. Po Bohuslavovi držel Křenovice Adam Chval. V roce 1615 přiznal Adam na Křenovicích čtyři osedlé a mistra.³⁸³ Po vypuknutí stavovského povstání se postavil na

---

³⁷⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 43.

³⁷⁸ O Křenovické historii se dozvídáme více ve studii D. Kováře, *Křenovice*, s. 163–171; F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50.

³⁷⁹ D. Kovář, *Tvrz*, s. 17–27.

³⁸⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 35.

³⁸¹ D. Kovář, *Tvrz*, s. 25–26.

³⁸² A. Sedláček, *Hrady III*, s. 95.

³⁸³ Týž (ed.), *Rozvržení*, s. 42.

stranu odbojných českých stavů. Nedožil se však toho, aby mu Křenovice byly konfiskovány. Majetek následně získala jeho vdova Polyxena Kunášová a její nový manžel Jiří Vrábský Tluksa z Vrábí.³⁸⁴

[23] Pan Vyšata Kunáš z Machovic na Dvořišti stáří okolo 30 let.

Vyšata Beneš měl další dva sourozence Jindřicha a Jáchyma. Sourozenci se od roku 1598 dělili o vlastnictví Machovic, o které však v roce 1623 v rámci konfiskací přišli.³⁸⁵ Tomáš Václav Bílek ve své práci o konfiskacích uvedl pouze Vyšatu Beneše jako jediného majitele Machovic.³⁸⁶ Bohužel však nenapsal, zda Vyšata Beneš zůstal u katolické víry či nikoliv. Dá se však předpokládat, že dal přednost některé z nekatolických konfesí. V případech, kdy rytíři podporovali Fridricha Falckého, ale zůstali katolíky, jim totiž byla odpuštěna pokuta a nebyl jim konfiskován žádný majetek.

Vyšata Beneš se řadil jednoznačně mezi skromné až chudé rytíře. V berním rejstříku z roku 1603 přiznal na Machovicích pouze čtyři osedlé a dva komíny.³⁸⁷ V roce 1615 uvedl na Starých Machovicích v Bechyňském kraji šest osedlých.³⁸⁸ Ve stejném rejstříku byly uvedeny ještě Staré Machovice ležící v Prácheňském kraji. Jejich majitelem byl znovu Vyšata Beneš Kunáš z Machovic a na Starých Machovicích, kde držel čtyři osedlé.³⁸⁹

Tento rytíř patřil v roce 1615 do skupiny komisařů, která měla vyřešit spory mezi Janem Chvalem a Marianou, manželkou Bohuslava Kunáše. Do této komise také patřili Pavel z Řičan a na Dubu, Karel Kořenský z Terešova na Komařicích a Zborově a Albrecht Řehoř Pouzar z Michnic na Olešnici a Dvorci.³⁹⁰

[24] Pan Jindřich Kunáš z Machovic a v Dasným stáří okolo 28 let.

Tohoto Jindřicha bylo problematické identifikovat. Autor pramene, ať už záměrně či nevědomě, v některých případech přesně neuvedl jména daných rytířů. Jako další příklad je možné uvést Jindřicha Michala Hýzrleho z Chodů, který byl ve zkoumaném prameni označen níže.

---

³⁸⁴ D. Kovář, *Tvrze*, s. 190–191.

³⁸⁵ August Sedláček, *Kunáš z Machovic XV*, s. 364–365; D. Kovář, *Tvrze*, s. 204.

³⁸⁶ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 312.

³⁸⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

³⁸⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 37.

³⁸⁹ Tamtéž, s. 46.

³⁹⁰ A. Sedláček, *Kunáš z Machovic XV*, s. 364; D. Kovář, *Tvrz*, s. 23.

Ottův slovník uvedl jméno Jindřich Jiří Kunáš, který měl bratry Bohuslava, Vyšatu Beneše a Jáchyma Jiřího Kunáše. V hesle se však také objevilo pouze jméno Jindřich, který byl v soupisu popsán později. Identifikaci tohoto rytíře neulehčil ani Daniel Kovář, protože Jindřicha zmínil pouze jako Jindřicha mladšího,³⁹¹ který se oženil s Alžbětou z Terešova.³⁹² Navíc z obou berních rejstříků z let 1603 i 1615 vyplynulo, že obec Dasný položená severozápadně od Českých Budějovic patřila Janu Bejšovcovi z Bejšova, který figuroval v rejstříku z roku 1603 na tomto území jako svobodník a v druhém rejstříku zde přiznal jednoho osedlého.³⁹³ Z toho lze usoudit, že Jindřichovi patřila obec Dasný před sepsáním berního rejstříku. Čejkovice neboli Vildštejn, ležící nedalekého Dasného, získal v roce 1554 výše zmíněný Jiřík Kunáš. Po něm někdy před rokem 1578 tento majetek získal jeho syn Jindřich. Od roku 1588 už si říkal Jindřich na Vildštejně. V roce 1603 Jindřich přiznal na Vildštejně 14 osedlých a tři komíny.³⁹⁴ Jindřich zemřel v roce 1606. Jeho syn Jiřík v roce 1615 přiznal ve stejné lokalitě osm osedlých.³⁹⁵ Po potlačení stavovského povstání byl Jiřík potrestán ztrátou majetku. Ten získal Don Baltazar Maradas, který ho však prodal Jindřichu Václavovi, bratrovi Jiříka.³⁹⁶

[25] Pan Joachym Kunáš z Machovic stáří okolo 24 let.

O Jáchymovi se podařilo dohledat pouze velmi málo informací. Jeho starší bratři se jmenovali Bohuslav, Vyšata Beneš a Jindřich Jiří. *Ottův slovník naučný* ho jmenoval jako Jáchyma Jiřího. Stejně jako výše zmíněným bratrům mu patřila po dohodě, která vešla v platnost roku 1593, část Machovic.³⁹⁷ Sedláček vylíčil, že Jáchym Jiří v roce 1598 získal i část Machovické tvrže spolu s dílem dvora v Křenovicích, Bujanov (západně od Kaplice) a rybník v Machovicích. Tohoto majetku se však vzdal ve prospěch svého strýce Jindřicha Vildštejnského, uvedeného v prameni jako 24. jméno.³⁹⁸

---

³⁹¹ A. Sedláček, *Kunáš z Machovic XV*, s. 364; D. Kovář, *Tvrz* s. 18.

³⁹² A. Sedláček, *Kunáš z Machovic XV*, s. 364.

³⁹³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 54; A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

³⁹⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50.

³⁹⁵ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 43.

³⁹⁶ D. Kovář, *Tvrze*, s. 93.

³⁹⁷ A. Sedláček, *Kunáš z Machovic XV*, s. 364.

³⁹⁸ Týž, *Hrady*, s. 165.

[26] Pan Přibík Čákovec a na Čakově stáří okolo 26 let.

Přibíkův otec se jmenoval Jiřík a měl sourozence Jana a Petra. Se svojí manželkou Lidmilou Vamberskou z Rohatce měl několik dětí. Synové, kteří dědili Přibíkův majetek, se jmenovali Jiří Jan, Karel Přemysl, Jan Kryštof a Baltasar.³⁹⁹ V berním rejstříku z roku 1603 držel Přibík na Čakově (západně od Českých Budějovic) osm osedlých, čtyři komíny a dvě mlýnská kola.⁴⁰⁰ V roce 1615 na témže místě měl již jen šest osedlých.⁴⁰¹ Přibík vyznával katolickou víru, nicméně účastnil se stavovského povstání na straně odbojných stavů. Vystupoval jako relátor generálního sněmu konaného v lednu 1620. Také složil přísahu věrnosti Fridrichu Falckému. Po událostech na Bílé hoře vyústily tyto činy v zabavení veškerého majetku. V roce 1623 mu byl ale majetek za náhradu navrácen.⁴⁰² Přibík zemřel až v roce 1629. Po jeho smrti v lednu roku 1630 prodali jeho synové Čakov za 7000 kop grošů míšenských opatu vyšebrodského kláštera.⁴⁰³

[27] Pan Petr Čákovec z N. okolo 22 let stáří.

Otec Petra Čákovce z Bohušic se jmenoval Jan Čákovec na Čakově. Přibík Čákovec, který byl v analyzovaném prameni uvedený výše, byl Petrův bratranec. Petr měl své sídlo na Horšově na Prácheňsku. V berním rejstříku z roku 1615 uvedl, že zde držel dva osedlé.⁴⁰⁴ Také mu patřil statek v Mezipotočí, které leží jižně od Českého Krumlova. Petr se po vypuknutí stavovského povstání přidal na stranu stavů, nicméně hned byl zajat generálem Buquoyem a Mezipotočí mu bylo zabaveno.⁴⁰⁵

[28] Pan Jiřík Bejšovec z Bejšova stáří okolo 30 let.

Jiříkovými rodiči byli Mikuláš starší Bejšovec z Bejšova a Anna z Olbramovic. Jiřík měl dva další bratry pojmenované Šťastný a Jan.⁴⁰⁶ Bohužel více informací o Jiříkovi není známo.

---

³⁹⁹ August Sedláček, *Čákovec z Bohušic*, in: OSN V, Praha 1892, s. 855–856.

⁴⁰⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

⁴⁰¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 45.

⁴⁰² T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 59.

⁴⁰³ Tamtéž.

⁴⁰⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 45.

⁴⁰⁵ Týž, *Čákovec z Bohušic*, s. 855–856; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 59.

⁴⁰⁶ Josef Teige, *Bejšovcové*, in: OSN III, Praha 1890, s. 635.

[29] **Pan Šebestián Bejšovec z Bejšova stáří přes 30 let.**

Šebestián Bejšovec z Bejšova sídlil na Všemyslicích u Týna nad Vltavou, kde žil spolu s bratrem Divišem. Další Šebestiánovi bratři se jmenovali Mikuláš mladší, Jindřich, Bohuslav Apolon a Oldřich. Jejich otcem byl Jan Bejšovec z Bejšova.⁴⁰⁷ Po otcově smrti se sourozenci měli rovnoměrně rozdělit o pozůstalost. Proto Diviš a Šebestián získali právě Všemyslice a k nim peněžní obnos. Stále zůstává nejasné, zda otcem následujících dětí byl Diviš, nebo právě Šebestián. Tito potomci se jmenovali Jan mladší, Jan Ctibor, Lidmila, Anna a Eva.⁴⁰⁸

V berním rejstříku z roku 1603 zapsali svůj majetek Diviš Bejšovec z Bejšova a Šebestián Bejšovec z Bejšova na Všemyslicích severně od Českých Budějovic. U obou byli uvedeni dva osedlí s jedním komínem.⁴⁰⁹ V roce 1615 držel Šebestián na Všemyslicích dva osedlé.⁴¹⁰ Z berních rejstříků vyplynulo, že Šebestián žil ještě v roce 1615. Diviš v rejstříku nebyl uveden, pravděpodobně tedy v této době mohl být už po smrti.

Přestože ve Všemyslicích žili podle berních rejstříků pouze čtyři osedlí, bratři si dělili majetek na poloviny. Na příkladu Divíše a Šebestiána Bejšovců z Bejšova tak lze ukázat, jak rytířské rody trpěly při dělení svého majetku, a proto v některých případech byli jejich členové nuceni svůj majetek prodat a přesunout se do měst.

[30] **Pan Jindřich Hýzrle z Chodův a na Zálezlých stáří okolo 30 let.**

Přítomnost Jindřicha Michala Hýzrleho v soupisu může pomoci datovat vznik pramene, který musel být sepsán před rokem 1607, protože poté byl již Jindřich Michael Hýzrle na cestě po západní Evropě.⁴¹¹

Jindřich Michal Hýzrle z Chodův se narodil v roce 1575. Jeho otec byl Kryštof Hýzrle z Chodův a matka se jmenovala Lidmila Robmhapová ze Suché. Od roku 1587 sloužil na dvoře Arnošta Habsburského. V rámci svých dvorských povinností procestoval Svatou říši římskou a dva roky sídlil v Bruselu. Účastnil se několika vojenských tažení proti Turkům, ale stál i na straně císaře za stavovského povstání a později za třicetileté války. Poprvé odjel do boje proti Osmanům v roce 1594, ale vojenských střetů se nezú-

---

⁴⁰⁷ A. Sedláček, *Hrady VII*, s. 170–171.

⁴⁰⁸ J. Teige, *Bejšovcové III*, s. 635.

⁴⁰⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50, 53.

⁴¹⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 46.

⁴¹¹ M. Holý, *Jindřich Michal Hýzrle z Chodův*, s. 41.

častnil. Podruhé vyrazil v roce 1596, avšak následujícího roku se musel vrátit kvůli povinnostem spojeným s dědictvím a později se svatbou a výchovou dětí. Zpět na bojiště se tedy vrátil až roku 1603. O čtyři roky později se vydal znovu na cesty, tentokrát po západní Evropě. Všechny poznatky z cest zaznamenal ve svém cestopisu.⁴¹² Je třeba podotknout, že již za Hýzrleho života bylo obvyklé vydávat autorské záznamy z cest v knižní podobě.⁴¹³

V roce 1610 se zapojil i do sporu mezi Matyášem a Rudolfem II. Zejména české šlechtě se nelíbilo, že se zúčastnil vpádu pasovského vojska. Vzhledem k tomu, že jeho životní náklady byly nezanedbatelné, byl Jindřich nucen k prodeji svého majetku. Stavovské povstání pro něj však vytvořilo novou příležitost. Zůstal věrný Ferdinandu II. a za svou věrnost i vojenskou službu obdržel v roce 1622 zabavené Čestice a Lčovice. K těmto lokalitám ještě náležely Straňovice, Malenice, Úlehle, Setěchovice, Bolikovice, Radostice, Svatá Maří, Štítkov, Smrčná, Spůle, Nahořany a Zlešice. Všechny lokality leží jižně od Strakonice. V roce 1628 byl povýšen do panského stavu. V letech 1631 a 1632 bránil České Budějovice před saskou armádou. Dožil na Lčovicích jižně od Strakonice, kde zemřel roku 1665. O Jindřichovi se dá říci, že nebyl příliš dobrý hospodář, byl však výjimečný válečník a zapálený cestovatel.⁴¹⁴ Je zřejmé, že byl vždy věrný habsburskému rodu a vyznával katolickou víru. O tom svědčí také obraz Bolestné Matky Boží, který věnoval roku 1649 jako dar sušickému kostelu.⁴¹⁵

V předcházejícím textu bylo ukázáno, že Jindřich pro svůj nákladný životní styl potřeboval značné finanční prostředky. Na tomto místě se proto nabízí popsat majetek, kterým disponoval. Rod Hýzrlů z Chodů měl vždy blízko k válčení. Už jeden z prvních doložených členů rodu jménem Václav se roku 1490 účastnil tažení proti Šlikům, ve kterém byl nakonec poražen. To zapříčinilo sérii budoucích konfliktů mezi těmito dvěma rody.

---

⁴¹² V. Petráčková – J. Vogelanz (edd.), *Příběhy*.

⁴¹³ Jarmila Vacková–Šípová, *Cestopis a životopis Jindřicha Hýzrleho z Chodova z let 1612–1648*, *Umění: Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 11, č. 2, 1963, s. 112–123.

⁴¹⁴ M. Holý, *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů*, s. 35–66.

⁴¹⁵ V. Bůžek, *Rytíři renesančních Čech*, s. 77; Martin Kolář, *Hýzrle z Chodů*, in: OSN XI, Praha 1897, s. 1065; Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII*, Praha 2008, s. 202; V. Bok – L. Vodrážková (edd.), *Cesty a život Jindřicha Hýzrla z Chodů. I. Zmenšené faksimile, II. Studie, edice a překlad*, Praha 2021, s. 17–18.

Majetek, ze kterého chtěli financovat své válečné výdaje, si rod Hýzrlů shromáždil okolo Polomi a Cholupic u Prahy. Cholupice ve dvacátých letech 16. století nabyli Mikuláš starší Hýzrle z Chodů. Po roce 1535 vesnici spravovali Mikuláš s Bernartem. Skrze dědictví se tak dostaly Cholupice do správy nejdříve Albrechta, který je vlastnil po roce 1550. Poté je od roku 1564 držel Jan a nakonec Jindřich Michael, který Cholupice získal až v roce 1596. Již o rok později je ale prodal svobodnému pánu ze Sebusína. Cholupice se tak připojily k nedaleko ležícím Břežanům.⁴¹⁶ Kunratice, které dnes tvoří okrajovou část Prahy, patřily Hýzrlům od roku 1549. Jindřich Michael Hýzrle je zdědil roku 1596.⁴¹⁷

V roce 1560 Albrecht Hýzrle z Chodů koupil statek v Popovicích. Dnes je obec nazvaná Velké Popovice a leží jižně od Prahy.⁴¹⁸ Roku 1580 získal rod Hýzrlů Dolní Litvínov ležící mezi Teplicemi a Litvínovem.⁴¹⁹ Zároveň Jindřich Hýzrle držel mezi léty 1580–1597 Modřany, které jsou dnes městskou částí Prahy.⁴²⁰ V roce 1588 Mikuláš Hýzrle z Chodů přikoupil Psáry položené severně od Jílového u Prahy,⁴²¹ které však již o rok později nevladl.⁴²² V roce 1596 Jindřich prodal také Velké Popovice a Kunratice Markétě Moušarové z Harasova na Dobřejovicích.⁴²³ O rok později získal Zálezly ležící jižně od Strakonic.⁴²⁴ V berním rejstříku z roku 1603 přiznal na této lokalitě 67 osedlých a sedm komínů.⁴²⁵ Berní rejstřík z roku 1615 však už nezmiňuje ani Jindřicha Michaela, ani oblast Zálezly. Jindřich Michael roku 1618 Zálezly prodal, a to buď Anežce Říčanské z Hodějova,⁴²⁶ nebo, jak ostatně sám uvedl, Pavlu Říčanskému z Říčan.⁴²⁷

---

⁴¹⁶ A. Sedláček, *Hrady XV*, s. 217.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 234.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 212.

⁴¹⁹ Tamtéž XIV, s. 179.

⁴²⁰ K. Kuča, *Města V*, s. 564.

⁴²¹ A. Sedláček, *Místopisný slovník*, s. 740.

⁴²² Týž, *Hrady XV*, s. 214.

⁴²³ Tamtéž, s. 212.

⁴²⁴ Tamtéž XI, s. 277.

⁴²⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴²⁶ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 277.

⁴²⁷ V. Bůžek, *Rytíři renesančních Čech*, s. 77.

[31] Pan Jan Vintíř z Vlčkovic a v Kolinci stáří okolo šedesáti let.

Václav Vintíř získal Kolinec položený jihovýchodně od Klatov roku 1565. Kolinec měl katolickou faru s knězem Janem Organistou. Jejím kolátorem byl právě Václav Vintíř.⁴²⁸ Zemřel roku 1580. S Annou z Chlistova měl syny Jana, Jindřicha a Mareše. V roce 1584 si Jan rozdělil pozůstalost se svými bratry Jindřichem a Marešem. August Sedláček uvedl, že Jindřich získal do svého vlastnictví Kolinec roku 1598, kdy mu poslední část této vsi věnoval jeho bratr Jan. Jindřich Vintíř byl známý pro svou kariéru na dvoře Petra Voka z Rožmberka a zemřel v roce 1604.⁴²⁹ V roce 1603 přiznal na Kolinci 45 osedlých, tři komíny, faru, dále zde měl jednoho ovčáckého mistra a pět ovčáckých pacholků.⁴³⁰

Vzhledem k tomu, že v roce 1603 vlastnil podle berního rejstříku Kolinec právě Jindřich, lze usuzovat, že byl pramen pravděpodobně sepsán ještě před sestavením tohoto berního rejstříku. Z toho vyplývá, že soupis rytířů musel být napsán mezi léty 1602–1603.

[32] Pan Adam Pernklaub z Šenrejtů a na Pačejově stáří okolo 48 let.

Jiří Pernklo koupil v roce 1495 Bezvěřov ležící severozápadně od Plzně. V roce 1543 připadla tvrz jeho synům pojmenovaným Arnošt, Kunderát, Šebestián a Adam. V roce 1548 starou tvrz získal Arnošt a novou Kunderát. V roce 1554 tuto vesnici prodali Kryštofu Kejndrovi z Týna.⁴³¹ O rok později Arnošt Pernklo z Šenrejtů z obdržených prostředků zakoupil zpustlé Štěnovice spolu se zámkem (Štěnovice, stejně tak jako Pačejov, leží jižně od Plzně). V roce 1575 však Štěnovice vlastnil již Jan Černín z Chudenic.⁴³² Po smrti Jiřího Pernkla si sourozenci mezi sebou rozdělili Podmokly, které leží severovýchodně od Plzně. Od roku 1571 však patřila tato vesnice už pouze Adamovi. Do svého vlastnictví Adam přidal roku 1576 Buč, nacházející se nedaleko Bezvěřova, a Hroznějovice, které leží jižně od Týna nad Vltavou. Adam zemřel okolo roku 1580.

V *Ottově slovníku* byl také zmíněný druhý Adam Pernklo, který byl synem Kunderáta žijícího v letech 1543–1577. Adam žil v Pačejově (mezi Strakonícemi a Klatovy), který vlastnil spolu se svým bratrem Janem Jindřichem.⁴³³ Podle Augusta Sedláčka žil

---

⁴²⁸ F. Tingl, *Děkanát Prácheňský*, s. 388.

⁴²⁹ Blíže k Jindřichovi Vintířovi z Vlčkovic Aleš Stejskal – Milan Bastl, *Vzestup a pád rožmberského úředníka*, Historický obzor 6, č. 5–6, 1995, s. 118–123; August Sedláček, *Vyntíř*, in: OSN XXVII, Praha 1908, s. 44. A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 264–265.

⁴³⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴³¹ A. Sedláček, *Hrady XIII*, s. 221.

⁴³² Tamtéž, s. 243.

⁴³³ Tamtéž XI, s. 216.

Adam v letech 1584–1623.⁴³⁴ V roce 1603 na Pačejově přiznal dvanáct osedlých, tři komíny, pacholka a mlýnské kolo.⁴³⁵ Adam v roce 1615 přiznal na Pačejově devět osedlých a mistra.⁴³⁶ Sedláček také zmínil, že se Adam účastnil stavovského povstání, ale nebyl za to nijak potrestán.⁴³⁷ Bílek dále rozvedl, že Adam sice podporoval evangelické stavy, ale zůstal katolíkem. Navíc Bílek poznamenal, že nedlouho po 3. říjnu 1623 tento rytíř zemřel.⁴³⁸

[33] Pan Voldřich Strojetic z Strojetic a v Nové Vsi stáří okolo šedesáti let. Ten má dva syny dorostlý.

Oldřich a následující dva rytíři v analyzovaném prameni, tedy Jan i Jindřich Strojetic, byli sourozenci. Oldřich, Jan a Jindřich však měli ještě další tři bratry Buriana, Mikuláše a Radslava. Jejich otec se jmenoval Bořivoj Strojetic a zemřel roku 1574. V této době bratři vlastnili Blatenu a Jindřichovice. Obě lokality leží jižně od Blatné a severně od Strakonice. Roku 1574 si pak bratři rozdělili majetek. Oldřich získal Řesanice a připojil k nim v roce 1577 Mladý Smolivec ležící jihovýchodně od Plzně. Jako své sídlo si zvolil Novou Ves, která je položena severně od Chanovic.⁴³⁹ V *Ottově slovníku* je uvedeno, že zemřel po roce 1581.⁴⁴⁰ Sedláček však tvrdil, že Oldřich byl naživu ještě v roce 1587.⁴⁴¹ V berním rejstříku z roku 1603 Oldřich přiznal na Nové Vsi deset osedlých, dva komíny a pacholka. Z toho vyplývá, že musel být v této době ještě naživu.⁴⁴²

U Oldřicha se opět objevil problém s identifikací. Informace se různí v datu úmrtí Oldřichova otce Bořivoje. V *Ottově slovníku* Sedláček uvedl, že Bořivoj zemřel okolo roku 1574. Na druhé straně v *Hradech, zámcích a tvrzích* stejný autor tvrdil, že zemřel již po roce 1565, přičemž Jindřich a Radslav nedosáhli ještě plnoletosti.

Další neznámá informace se týkala Oldřichových synů. Jedním mohl být Jan Adam, o kterém Sedláček uvedl, že držel Řesanice po Janovi. Sám si však nebyl jistý,

---

⁴³⁴ August Sedláček, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická 1914, č. 21, Praha 1915, s. 27.

⁴³⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 56.

⁴³⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 42.

⁴³⁷ Týž, *Hrady XI*, s. 216.

⁴³⁸ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 423.

⁴³⁹ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 267.

⁴⁴⁰ August Sedláček, *Strojetic z Strojetic*, in: OSN XXIV, Praha 1906, s. 264–265.

⁴⁴¹ Týž, *Hrady XI*, s. 267.

⁴⁴² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

jaký vztah mezi sebou měli. Pokud Jan Adam byl Oldřichovým synem, pak Jan (Oldřichův bratr) musel být strýcem Jana Adama. V berním rejstříku z roku 1615 Jan Adam přiznal na Řesanicích deset osedlých.⁴⁴³

Druhého syna se v dostupné literatuře nepodařilo nalézt. V berním rejstříku z roku 1615 byl ale uveden Bořivoj Strojetic, který přiznal na Nové Vsi šest osedlých.⁴⁴⁴ Je tedy možné, že Oldřich pojmenoval druhého syna po svém otci.

[34] Pan Jan Strojetic z Strojetic a v Polounce stáří okolo padesáti pěti let.

O Janovi se podařilo dohledat, že byl bratrem Oldřicha a vlastnil Újezdec u Chanovic.⁴⁴⁵ Do majetku Jana staršího Strojeticého ze Strojetic, jak byl nazvaný v berním rejstříku z roku 1603, patřila Polánka ležící severozápadně od Strakonice, ve které přiznal tři osedlé a jeden komín.⁴⁴⁶

[35] Pan Jindřich Strojetic z Strojetic a na Řesanicích stáří okolo čtyřiceti let.

Řesanice, které jsou položeny severozápadně od Strakonice, připadly Strojeticům roku 1542. V roce 1565 Řesanice získali Oldřich, Burian, Jan, Mikuláš, Jindřich a Radslav.⁴⁴⁷ O Jindřichovi se podařilo zjistit, že byl katolíkem. Roku 1573 byl totiž kolátorem kozolupské fary.⁴⁴⁸ V roce 1608 na Kozolupech (západně od Plzně) kázal katolický farář.⁴⁴⁹ Jindřich sídlil na Řesanicích a zemřel po roce 1603. Ještě v tomtéž roce na Řesanicích přiznal 14 osedlých a tři komíny, mistra a jednoho pacholka.⁴⁵⁰ Měl syna Petra Zdeňka, který zemřel nejspíše na přelomu let 1655 a 1656.⁴⁵¹ Více informací o Petrovi Zdeňkovi však není známo.

[36] Pan Smil Muchek z Bukové a na Mejtnici stáří okolo třiceti osmi let

Smil Muchek z Bukové měl bratra Adama. Jejich rodiče se jmenovali Volf Muchek, který zemřel v roce 1588, a Kateřina Nebílovská. Sedláček o Adamovi uvedl, že nevlastnil žádný majetek. To bylo doloženo i v berním rejstříku z roku 1615, ve kterém byl uveden

---

⁴⁴³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

⁴⁴⁴ Tamtéž, s. 42.

⁴⁴⁵ Týž, *Strojetic z Strojetic XXIV*, s. 264–265.

⁴⁴⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

⁴⁴⁷ A. Sedláček, *Hrady*, XI, s. 267.

⁴⁴⁸ F. Tingl, *Děkanát Tachovský r. 1573*, s. 233.

⁴⁴⁹ Z. Zahradník, *Studie*, nestr. příloha.

⁴⁵⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴⁵¹ A. Sedláček, *Strojetic z Strojetic XXIV*, s. 264–265.

Smil jako majitel Tchořovic, kde držel tři osedlé, pacholka a mlýnské kolo.⁴⁵² Tchořovice leží západně od Blatné a jižně od Lnářů, nedaleko se nachází i Chanovice a Polánka. O Smilovi se podařilo dále zjistit, že po vypuknutí stavovského povstání zůstal věrný katolické víře.⁴⁵³ Žil ještě roku 1628. Měl dva syny, Václava a Kryštofa, které císař Ferdinand II. roku 1629 uznal za právoplatné dědice.⁴⁵⁴

Muchkové patřili podle literatury mezi bohaté rody, které půjčovaly peníze nejen Rožmberkům, ale i Pernštejnům a dalším rodům.⁴⁵⁵ Majetek, kterým disponoval Smil, tomu ale neodpovídal.

[37] Pan Hendrych Cíl z Svojšic a na Podmoklých stáří okolo třicíti pěti let.

Jindřichův otec Václav Cíl držel v roce 1603 na Svojšicích západně od Sušice 15 osedlých a pacholka.⁴⁵⁶ Václav se dvakrát oženil. Poprvé to bylo s Kateřinou Lehomskou z Malevic a podruhé s Žofií z Příchovic. Kateřina měla syna Jiříka Václava. Václav zemřel v roce 1609. V této době byli Jan Jindřich a Petr Kryštof plnoletí. Další Václavovi synové Jan Rohovec a Vilém Tomáš však tehdy ještě plnoletosti nedosáhli. Všechny čtyři děti porodila Žofie.⁴⁵⁷ Tomáš Václav Bílek zjistil, že Jan Jindřich stál za stavovské revolty na straně odbojných stavů, nicméně zůstal katolíkem, a proto byl osvobozen od konfiskací a od pokuty.⁴⁵⁸

Martin Kolář zmínil i potomstvo Jiřího Václava, který zemřel okolo roku 1584.⁴⁵⁹ Jeho synové se jmenovali Zikmund Vojtěch, Jan Hendrych, Fridrich Karel a Petr. Hendrychův bratr Zikmund Vojtěch byl po porážce stavovského povstání uznán nevinným.⁴⁶⁰

O Janu Hendrychovi se podařilo zjistit, že držel Podmokly u Sušic a Sušice. V roce 1619 přikoupil část Podmokol od svých bratrů Zikmunda Vojtěcha a Fridricha Karla, kteří tento díl získali od bratra Petra. V berním rejstříku z roku 1615 Petr přiznal

---

⁴⁵² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 46.

⁴⁵³ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 380.

⁴⁵⁴ August Sedláček, *Muchek z Bukova*, in: OSN XVII, Praha 1901, s. 846; A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 255.

⁴⁵⁵ V. Bůžek, *Klientela*, s. 217.

⁴⁵⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

⁴⁵⁷ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 124.

⁴⁵⁸ Martin Kolář, *Cílové ze Svojšic*, in: OSN V, Praha 1892, s. 369; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 56–57.

⁴⁵⁹ Zde se zdroje rozcházejí. Kolář v OSN uvedl rok 1584, Sedláček ovšem napsal rok 1596.

⁴⁶⁰ M. Kolář, *Cílové ze Svojšic V*, s. 369; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 57.

na Podmoklech u Sušice pět osedlých.⁴⁶¹ Ve stejném roce Zikmund Vojtěch uvedl také pět osedlých na stejné lokalitě.⁴⁶² Z berních rejstříků se podařilo dále vyčíst, že na Podmoklech vlastnil Jan Hendrych šest osedlých s jedním komínem.⁴⁶³ V roce 1615 to ale již bylo pouze pět osedlých.⁴⁶⁴

Tomáš Václav Bílek ve své práci ještě zmínil osobu Heřmana Cíle ze Svojšic. Heřman byl donucen se účastnit stavovského povstání. Za tento přečin byl odsouzen k manství, ale roku 1623 získal svobodu. Svůj majetek zpět již však nedostal, místo toho obdržel finanční odškodnění ve výši 400 kopami míšenských grošů.⁴⁶⁵

[38] Pan Ondřej Řesanský z Skadova a na Starém Smolivci stáří okolo šedesáti let.

Ondřej Řesanský měl sourozence Vintře, Václava, Mikuláše, Jana a Jaroslava. Jejich otec se jmenoval Jan Řesanský. Mikuláš, Jan, Jaroslav a Ondřej si v roce 1559 rozdělili území patřící k Bezděkovu, ke kterému patřil i Starý Smolivec ležící severně od Kasejovic a Lnářů, kde žil Ondřej minimálně do roku 1608.⁴⁶⁶ V berním rejstříku z roku 1603 měl na Starém Smolivci 20 osedlých a čtyři komíny.⁴⁶⁷

Ondřejův otec Jan Řesanský z Kadova se stal majitelem vesnice Veselá v poslední čtvrtině 16. století. Po roce 1597 připadly tvrz, vesnice i statek jeho čtyřem synům. Roku 1609 získal dvě z částí této oblasti právě Ondřej.⁴⁶⁸ U Ondřeje bohužel chybí rok úmrtí. V berním rejstříku z roku 1615 ale nebyl uveden. Podařilo se dohledat, že Starý Smolivec patřil již roku 1612 Janu Lipavskému.⁴⁶⁹ Ondřej tedy musel zemřít mezi roky 1609–1612.

[39] Pan Smil Běšín z Běšin a na Bělčicích stáří okolo štyrydceťi let.

Je známo, že od roku 1597 Bělčice ležící severovýchodně od Kasejovic patřily právě Smilovi Běšínovi z Běšin. V roce 1603 zde přiznal 30 osedlých spolu se čtyřmi komíny,

---

⁴⁶¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 46.

⁴⁶² Tamtéž, s. 47.

⁴⁶³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴⁶⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

⁴⁶⁵ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 56.

⁴⁶⁶ Martin Kolář, z *Kadova*, in: OSN XIII, Praha 1898, s. 738; A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 267.

⁴⁶⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

⁴⁶⁸ A. Sedláček, *Hrady XIII*, s. 88.

⁴⁶⁹ Tamtéž XI, s. 267.

farou, mistrem a pacholkem.⁴⁷⁰ Jindřich zemřel bezdětný v roce 1597 a si Bělčice si rozdělili Zdeněk Běšín z Běšin, Bedřich Běšín, Smil Běšín a Volf z Kolovrat.⁴⁷¹

V roce 1600 věnoval Smil Běšín své manželce Anně Bukové 2500 kop míšenských grošů. Jeho druhá manželka se jmenovala Žofie z Chudenic, které roku 1612 daroval stejnou sumu. V roce 1603 přiznal Smil Běšín na Bělčicích 30 osedlých, čtyři komíny, faru a mistra s pacholkem.⁴⁷² V roce 1615 držel na témže místě 38 osedlých, faru, mistra, pacholka a mlýnské kolo.⁴⁷³ Roku 1608 Smil koupil Záluží.⁴⁷⁴ V říjnu 1623 prodal Bělčice se Závašínem panu Jaroslavu Volfovi ze Šternberka na Lnářích.⁴⁷⁵ Obě lokality leží severně od Strakonice.

Smil sepsal svou závěť 28. února 1632 v Horažďovicích. Svým synům Humprechtovi Zbyňkovi a Janu Protivovi v ní odkázal částku 11000 kop míšenských grošů a 1000 kop míšenských grošů, které byly původně určeny pro jeho manželku. Tyto prostředky mu dlužila Marie Maxmiliána Šternberková, respektive Karel Plot z Koňarín. O částku se měli synové rovnoměrně rozdělit. Jeho synové také obdrželi dům v Bělčicích a na Novém Městě. Synům nakázal, aby Kateřině Benedové z Běšin dávali po tři roky 100 kop míšenských grošů. Své dceři Alžbětě Běšínové z Běšin odkázal 2000 kop míšenských grošů. Svému vnukovi Janu Smilovi z Běšin věnoval 200 kop, které mu měla po dobu čtyř let splácet dcera Alžběta (každý rok 50 kop). Dále určil opatrovníky pro svého nezletilého syna Jana Protivu, jimiž se měli stát Smilův bratr Humprecht Zbyněk, dále Jindřich Černín z Chudenic na Švihově a Ouňovicích, Jan Adam Čejka z Olbramovic, Humprecht Račín z Račina na Hrádku a Belči a Jan Jindřich Běšín z Běšin a na Svučicích. Smilova první manželka pocházela z rodu Černínů. Druhá manželka Jindřicha Černína zase byla z rodiny Čejků z Olbramovic. Obec Svučice, která patřila Janovi Jindřichovi Běšínovi z Běšin, ležela nedaleko Bělčic, které patřily Humprechtovi Račínovi. Lze tedy říci, že rody spolu pojila nejen blízkost sídel, ale i úzké příbuzenské a přátelské vztahy.⁴⁷⁶

---

⁴⁷⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61.

⁴⁷¹ Martin Kolář, *Běšínové z Běšin III*, s. 897; A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 258.

⁴⁷² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

⁴⁷³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 46.

⁴⁷⁴ Týž, *Hrady XI*, s. 266.

⁴⁷⁵ Tamtéž, s. 258–259.

⁴⁷⁶ P. Král (ed.), *Mezi životem*, s. 475–479.

[40] Pan Jan a [41] Ladislav, bratři Běšínové a na Smičicích, každému z nich některý a 20 let.

Je známo, že sourozenci založili dvě nové linie rodu. Jan stál u zrodu uzenické větve a Vladislav u počátků litické odnože Běšínů. Janův potomek pojmenovaný Jan Václav bránil v roce 1648 Prachatice proti švédské armádě.⁴⁷⁷ V berním rejstříku z roku 1603 byla uvedena Eliška Běšínová z Prostého na Uzenicích nacházejících se severně od Blatné a Strakonice a jižně od Příbrami. Eliška tehdy uvedla 13 osedlých, tři komíny, jednoho mistra a pacholka.⁴⁷⁸ Zbyněk Jiří Běšín z Běšin přiznal na Uzenicích v tomtéž roce pouze pět osedlých a mistra.⁴⁷⁹

Berní rejstřík v roce 1603 pracoval se jmény Jan i Jan Jindřich Běšín. Jan Jindřich z Běšin na Svučicích, položených severovýchodně od Blatné, přiznal 26 osedlých, šest komínů, mistra a pacholka.⁴⁸⁰ V roce 1615 však uvedl už jen pouze pět osedlých a mistra s pacholkem.⁴⁸¹ V té době žil také Jan Běšín z Běšin na Hřešihlavech, které leží severně od Plzně. Jan uvedl v roce 1603 do rejstříku 33 osedlých, šest komínů, mistra s dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁴⁸² Vladislav ani Ladislav však v žádném rejstříku uvedeni nebyli. To by znamenalo, že v této době už pravděpodobně ani jeden z nich nebyl naživu.

[42] Pan Voldřich Perkrštorf z Purgstorfu a na Kladrubcích stáří okolo štyryceti let.

Sedláček uvedl, že majitel Kladrubců, lokalizovaných severozápadně od Kasejovic, se jmenoval Kryštof Oldřich Gerštorf. S tímto jménem operoval i berní rejstřík z roku 1603.⁴⁸³

Větev, do které patřil Kryštof Oldřich Gerštorf, sídlila na Samšíně u Jičína. Otec Oldřicha se jmenoval Abrahám a zemřel roku 1579. Oldřich měl další tři sourozence: Abraháma, Jana a Mikuláše. Do roku 1589 spravovali majetek bratři spolu. Poté Kryštof Oldřich získal Mackov. Jak uvedl František Marat, tato později zaniklá vesnice se původně nacházela v Boleslavském kraji. V berním rejstříku z roku 1603 přiznal Oldřich na

---

⁴⁷⁷ M. Kolář, *Běšínové z Běšin III*, s. 897.

⁴⁷⁸ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 50.

⁴⁷⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 47.

⁴⁸⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴⁸¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 44.

⁴⁸² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59.

⁴⁸³ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 264; Martin Kolář, *Gerštorf z Gerstorfu*, in: OSN X, Praha 1896, s. 82–83; F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

Mackově jedenáct osedlých, dva komíny a mistra.⁴⁸⁴ Kryštof Oldřich na dvoře Rudolfa II. plnil funkci císařského rady a prokurátora. Jaroslava Hausenblasová ho však ve své práci nezminila.⁴⁸⁵ V berním rejstříku z roku 1615 uvedl, že na Osově a Skřípli držel 34 osedlých a mistra s třemi pacholky.⁴⁸⁶ Obě lokality leží severně od Příbrami. Při stavovském povstání nejenže podporoval stavy, ale dokonce působil jako direktor. Byl odsouzen ke ztrátě majetku, ale zemřel v roce 1620.⁴⁸⁷ Trest se přenesl na jeho syny Fridricha, Volfa Bernarda, Jana Viléma a Oldřicha.⁴⁸⁸ Jan Vilém a Volf Bernard dostali císařskou milost a v roce 1634 odkoupili Čakovice a Snědovice.⁴⁸⁹ Obě lokality leží severně od Mělníka.

Sedláček tvrdil, že Kryštof Oldřich prodal v roce 1603 Kladrubce, položené jihovýchodně od Plzně, Volfu Novohradskému z Kolovrat,⁴⁹⁰ který získal tuto oblast zejména kvůli své manželce Dorotě, dceři Jindřicha Kladrubce. V berním rejstříku z roku 1603 je však zaznamenaný Kryštof Oldřich, který zde přiznal deset osedlých, komín a mistra.⁴⁹¹

Tento prodej může opět pomoci s určením datace analyzovaného pramene, a to vzhledem k tomu, že Kladrubce spravovaly Jindřichovy děti až do roku 1602. Poté je získal Kryštof Oldřich, kterému z nich byla vyměřena berně, ale Kladrubce ve stejném roce prodal. Pramen tedy musel vzniknout v této krátké době, kdy byl majitelem Kladrubců právě Kryštof Oldřich, protože ho autor pramene označil s domicilem „*na Kladrubcích*“.

Oldřich měl tři bratry Abrahama, Jana a Mikuláše. V berním rejstříku z roku 1615 je uveden Abrahám, bratr Oldřicha, který držel na Samšině západně od Jičína jedenáct osedlých, mistra a dvě mlýnská kola. V témže roce další bratr Jan měl na Drštěkryjích, ležících západně od Jičína, tři osedlé, mistra a dvě mlýnská kola, na Popovicích pak čtyři osedlé a mistra s pacholkem.⁴⁹²

---

⁴⁸⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 18.

⁴⁸⁵ J. Hausenblasová, *Der Hof*.

⁴⁸⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 78.

⁴⁸⁷ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 118–119.

⁴⁸⁸ A. Sedláček, *Gerstorf z Gerstorfu X*, s. 82–83.

⁴⁸⁹ Tamtéž, s. 83.

⁴⁹⁰ Týž, *Hrady XI*, s. 264.

⁴⁹¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 52.

⁴⁹² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 3, 4, 11.

V kraji plzeňském.

[43] Na Dlouhé Vsi jsou i páni Čejkové, jména jejich nepamatuji.

Dlouhou Ves položenou jižně od Sušice koupil roku 1589 Jan Čejka od Tomků z Čejkov. Jan Čejka z Olbramovic měl čtyři syny: Jana, Petra, Václava a Jana Adama.⁴⁹³ Dlouhou Ves získali v roce 1602 od otce jeho dva synové Petr a Václav. V berním rejstříku z roku 1603 Jan přiznal 40 osedlých, pět komínů, mistra s pacholkem u ovčína a tři mlýny.⁴⁹⁴ Úlovec se domníval, že Jan byl v berním rejstříku uveden, protože platil berní za své syny.⁴⁹⁵ Petr Čejka měl v roce 1615 na Dlouhé Vsi dvanáct osedlých, mistra, pacholka a tři mlýnská kola. Jeho bratr odváděl berní z dvanácti osedlých.⁴⁹⁶ Po vypuknutí stavovského povstání nepodpořili odbojné stavy. V březnu 1623 byla Petrovým úkolem konverze poddaných ke katolickému vyznání.⁴⁹⁷ Je proto zřejmé, že se na jeho pozemkovém majetku nacházeli nekatolíci.

Ze zdrojů se podařilo zjistit, že Petr Čejka dostal Dlouhou Ves do své zprávy po roce 1615. Sám měl dva syny, které pojmenoval Jan Jáchym a Mikuláš Jetřich. V roce 1628 Dlouhá Ves připadla pod správu Mikuláše Jetřicha, ten se ovšem zadlužil a tato oblast byla po jeho smrti prodána.⁴⁹⁸

Jan Adam Čejka z Olbramovic sídlil na Němčicích a Měcholupech. Obě lokality se nachází nedaleko Klatov. Jan zemřel roku 1635. Byl přisedícím komorního soudu, jehož jednání se účastnil v srpnu a listopadu roku 1614, dále v lednu, květnu a listopadu roku 1615. Dalších zasedání se účastnil v dubnu a listopadu 1616, v lednu a srpnu 1617 a naposledy v lednu 1618. Roku 1614 Jan také plnil funkci nejvyššího berníka a současně relátora českého zemského sněmu.⁴⁹⁹ Relátorem českého zemského sněmu byl také v červenci 1619. Dne 13. listopadu 1619 prošel jmenováním a stal se tak přisedícím dvorského a komorního soudu. Zasedání soudu se účastnil pouze v lednu roku 1620. V květnu téhož roku byl jmenován do zemského soudu.⁵⁰⁰

---

⁴⁹³ Zdroje se různí ve jménu prvního syna. *Ottův slovník naučný* psal o Janovi. Úlovec zmínil Jiřího. Oba zdroje se však shodly, že měl Čejka 4 syny, August Sedláček též tvrdil, že nejstarším synem Jana byl Jiří.

⁴⁹⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 51.

⁴⁹⁵ J. Úlovec, *Zaniklá tvrz*, s. 113.

⁴⁹⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 45, 46.

⁴⁹⁷ J. Úlovec, *Zaniklá tvrz*, s. 113.

⁴⁹⁸ August Sedláček, *Čejka z Olbramovic*, in: OSN VI, Praha 1893, s. 573–575.

⁴⁹⁹ P. Mareš, *Soupis přisedících*, s. 104.

⁵⁰⁰ Tamtéž, s. 161.

[44] Pan Jan Čejka z Olbramovic a na Němčicích stáří okolo 60 let, ten má syna dorostlého.

V roce 1579 Jan Čejka z Olbramovic koupil Mlynářovice ležící severovýchodně od Klatov a zřejmě o deset let později, tedy okolo roku 1589, zakoupil Dlouhou Ves. Měl čtyři syny: Jana, Petra, Václava a Jana Adama, o kterých bylo pojednáno ve výše uvedeném hesle s číslem [43].⁵⁰¹ Jan byl uveden jako jeden z původců u dvou Artikulí markrabství moravského, které vyšly v letech 1608 a 1612.⁵⁰² Jan v berním rejstříku z roku 1603 přiznal na Němčicích položených východně od Klatov 29 osedlých, pět komínů, faru, mistra, pacholka a tři mlýnská kola.⁵⁰³

[45] Pan Bohuslav Vobiteckej z Vobitec a na Kydlinech stáří okolo padesáti let. Ten má 2 syny dorostlý.

Rodiče Bohuslava Obyteckého z Obytec se jmenovali Anna ze Šťáhlav a Václav, jehož August Sedláček označil jako Václava Vydunu.⁵⁰⁴ Václav Vyduna skonal okolo roku 1571. Bohuslav zemřel po roce 1603.⁵⁰⁵ V berním rejstříku z téhož roku přiznal na Kydlinech, které se nachází severovýchodně od Klatov, deset osedlých, dva komíny, faru, pacholka a dvě kola.⁵⁰⁶ Bohuslav Obytecký stejně jako jeho otec sídlil na Kydlinech. Byl dvakrát ženatý. Jméno první manželky není bohužel známé. Druhá manželka se jmenovala Lidmila Příchovská z Janovic. Bohuslav měl dva syny pojmenované Jan a Václav Vyduna.⁵⁰⁷

Jan prodal v roce 1615 Kydliny, o rok později se stal hejtmanem v Poděbradech. V roce 1621 spravoval i Nymburk, o dva roky později koupil Soutice nedaleko Vlašimi. Zemřel roku 1636.⁵⁰⁸ Václav Vyduna Obytecký z Obytec a na Křemži, která leží jižně od Českých Budějovic, působil v letech 1622–1623 jako purkrabí Pražského hradu.⁵⁰⁹

---

⁵⁰¹ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 238; A. Sedláček, *Čejka z Olbramovic VI*, s. 573–575.

⁵⁰² Knihopis K00632 a K00636.

⁵⁰³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58; J. Vacek, *Skladba*, s. 92.

⁵⁰⁴ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 167.

⁵⁰⁵ August Sedláček, *Obytecký z Obytec*, in: OSN XVIII, s. 601–602.

⁵⁰⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57; J. Vacek, *Skladba*, s. 93.

⁵⁰⁷ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 315; A. Sedláček, *Obytecký z Obytec XVIII*, s. 601–602.

⁵⁰⁸ A. Sedláček, *Obytecký z Obytec XVIII*, s. 601–602.

⁵⁰⁹ Václav Schulz, *Purkrabí hradu Pražského v letech 1438–1711*, Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná, Praha 1903, s. 1–17.

V říjnu 1614 byl jmenován do úřadu podkomořího, který vykonával až do roku 1623. V roce 1624 se stal prokurátorem.⁵¹⁰

[46] Pan Sezima Sedleckej z Újezda stáří okolo 40 let.

Sezima Sedlecký měl dva bratry, o nichž bylo v prameni pojednáno níže. Jmenovali se Volf a Vilém a pocházeli z rodu Sedleckých z Újezdce. Nejstarší zmínka o jejich rodu je z roku 1435, kdy Hynek vlastnil Vysoké Sedliště u Plané položené jižně od Mariánských Lázní. Sezimův otec se jmenoval Kryštof. Do jeho správy se v roce 1556 dostaly Měcholupy ležící severovýchodně od Klatov. Sezima v roce 1589 prodal Klatovům polovinu Měcholup. Zemřel bezdětný a majetek po něm zdědil jeho bratr Volf.⁵¹¹

[47] Pan Volf, bratr jeho, a na Měcholupech stáří okolo 38 let.

Volf Obytecký v berním rejstříku z roku 1603 uvedl jedenáct osedlých, tři komíny a mistra.⁵¹² V roce 1615 na stejné lokalitě držel jedenáct osedlých a mistra.⁵¹³ Svou polovinu Měcholup vlastnil do roku 1625, kdy ji od něj koupila Apolona Čejková z Chudenic.⁵¹⁴

[48] Pan Vilím bratr a v Makově stáří okolo 30 let.

S manželkou Saloménou z Janovic měl Vilém Obytecký syny Sezimu a Adama.⁵¹⁵ V berním rejstříku z roku 1603 uvedl, že na Makově, nacházejícím se severovýchodně od Klatov, držel jedenáct osedlých, tři komíny a kolo.⁵¹⁶

[49] Item Petr, [50] Fridrych, [51] Hynek, [52] Jiřík bratří Sedlečtí na Mochtíně, lidé prostředního věku.

Všichni jmenovaní sourozenci pocházeli z rodu Adama Sedleckého. Adam Sedlecký byl bratr Kryštofa Sedleckého. S výše zmíněnými bratry Sezimou, Volfem a Vilémem je pojil příbuzenský vztah, neboť se jednalo o bratrance.

---

⁵¹⁰ P. Burdová, *Úřad*, s. 337.

⁵¹¹ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 167.

⁵¹² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 62; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁵¹³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 55.

⁵¹⁴ August Sedláček, *Sedlecký z Újezdce*, in: OSN XXII, Praha 1904, s. 756.

⁵¹⁵ Tamtéž.

⁵¹⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 62; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

Nicméně Sedlečtí měli ještě další sourozence. Nejstarším byl Jan Volf, který zemřel roku 1600. Další se jmenovali Jiří Volf a Kryštof Bohuslav. Poté následoval Fridrich, v literatuře uvedený jako Bedřich, a dále Petr, Karel Mareš, Hynek a Jiřík.⁵¹⁷

Fridrich žil do roku 1603 na Mochtíně položeném jihozápadně od Klatov. Petr sídlil v Mochtíně v letech 1594–1602. Vlastnil také Čestín, Srbice a Přední Mlýn. Hynek žil ve Mlýně Dubovém a poslední Jiřík vlastnil Čestín, Srbice a Újezdec.⁵¹⁸ Všechny lokality se nachází nedaleko Klatov.

Z berního rejstříku z roku 1603 vyplynulo, že Fridrich Sedlecký z Újezdce vlastnil v Mochtíně jeden komín.⁵¹⁹ Petr Sedlecký z Újezdce a na Předním Mlýně měl pět osedlých, komín a dvě kola.⁵²⁰ Hynek Sedlecký z Újezdce a ve Mlýně Dubovém uvedl tři osedlé, komín a dvě kola.⁵²¹ Kryštof Bohuslav přiznal v Újezdci jednoho osedlého.⁵²²

Rod Sedleckých se účastnil stavovského povstání na straně stavů. Je však nutné poznamenat, že zůstali věrni katolickému vyznání. Toto se týkalo Volfa [47], Viléma [48] a Petra [49] Sedleckých, které neznámý autor zapsal do svého pramene. Nebyli proto potrestáni konfiskacemi ani jinými tresty.⁵²³

[53] **Pan Sezima Štěnovskej z Kadova stáří okolo štyrcítí pěti let.**

Štěnovice položené jižně od Plzně náležely Štěnovským od konce 15. století. Už od roku 1555 však toto místo patřilo Pernklům z Šenrajtu a roku 1579 Štěnovice koupil Jan Černín z Chudenic. V roce 1601 připadla tato vesnice Adamu Henygarovi ze Seeberka.⁵²⁴

Sezima Štěnovský měl bratra Zikmunda. Jejich otec se jmenoval Mikuláš a matka Dorota Ucháčková z Kračina. Sezima s Mikulášem stáli po vypuknutí stavovského povstání na straně habsburského císaře a nepodporovali stavy.⁵²⁵

Sezima držel na Střezimíři nacházející se u Klatov 19 osedlých, tři komíny, mistra s pacholkem a dvě kola.⁵²⁶ V berním rejstříku z roku 1615 měl ve stejné lokalitě již jen

---

⁵¹⁷ A. Sedláček, *Sedlecký z Újezdce* XXII, s. 755.

⁵¹⁸ Tamtéž, s. 755–756; Týž, *Hrady* IX, s. 254.

⁵¹⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57.

⁵²⁰ Tamtéž, s. 61; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁵²¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁵²² J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁵²³ T. V. Bílek, *Dějiny* I, s. 498–499.

⁵²⁴ *Štěnovice*, in: OSN XXIV, Praha 1906, s. 769–770; A. Sedláček, *Hrady* XIII, s. 243.

⁵²⁵ Martin Kolář, z *Kadova*, in: OSN XIII, Praha 1898, s. 738.

⁵²⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61.

15 osedlých, mistra a pacholka.⁵²⁷ Jeho bratr Zikmund z Kadova v Malonicích jižně od Klatov v roce 1603 přiznal 29 osedlých, šest komínů, mistra, pacholka a tři kola.⁵²⁸ V roce 1615 byl v berním rejstříku uveden pouze Chlistov jižně od Klatov se šesti osedlými, mistrem a třemi mlýnskými koly.⁵²⁹

[54] Pan Smil Nebílovskij z Drahozuze a na Políně a Ježovech stáří okolo štyrcítí let.

Veškeré lokality, které jsou zmíněny v tomto hesle, se nachází v okolí Plzně, pokud není uvedeno jinak. Nebílovští z Drahozuze patřili k významnějším rytířským rodům. Bůžek uvedl, že členové rodu Nebílovských byli věřiteli rodu Pernštejnů.⁵³⁰ Od roku 1524 přešel Nebílov do vlastnictví Mikuláše, Jana a Smila. Mikuláš dostal Ježovy, Jan vlastnil Nebílovy a Smil získal peníze.⁵³¹ Členové rodu patřili mezi katolíky, alespoň tomu tak bylo do roku 1573, kdy na Poleni kázal katolický kněz. Kolátorem zde byl v roce 1573 Adam Nebílovský, otec Smila a Vojtěcha.⁵³²

Roku 1548 Adam zakoupil Pušperk. Za své sídlo si zvolil Poleň. V letech 1571–1572 se stal členem komorního soudu. Marek Starý se ve své práci domníval, že za Adamovou politickou kariérou stálo katolické vyznání a stabilní majetková základna.⁵³³ V rozmezí let 1573–1580 zasedal také ve větším zemském soudu.⁵³⁴

V roce 1575 získal Adam Nebílovský Příchovice, které později držel jeho syn Mikuláš. Adam zemřel roku 1592. Byl popsán jako konzervativní katolík, který však „*byl řádný a šetrný hospodář, přítel chudiny a přísný katolík*“.⁵³⁵ Adam měl další dva syny Smila a Vojtěcha, který zemřel roku 1602. Smilovi se narodili tři synové: Mikuláš, Jindřich Srša a Václav. Smil zemřel před rokem 1622.⁵³⁶

---

⁵²⁷ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁵²⁸ J. Vacek, *Skladba*, s. 93; F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 62.

⁵²⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 55.

⁵³⁰ V. Bůžek, *Klientela*, s. 216.

⁵³¹ A. Sedláček, *Hrady XIII*, s. 86.

⁵³² F. Tingl, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský roku 1573*, s. 224; Z. Zahradník, *Studie*, nestr. příloha.

⁵³³ M. Starý, *Přední klenot*, s. 187.

⁵³⁴ P. Mareš, *Přisedící*, s. 57.

⁵³⁵ August Sedláček, *Nebílovský z Drahozuze*, in: OSN XVIII, Praha 1902, s. 19–20.

⁵³⁶ Tamtéž; Týž, *Hrady IX*, s. 45.

Zámožnost rodu Nebílovských je možné vypočítat i z berních rejstříků, a to zejména v případě Smila, který měl v roce 1603 v berním rejstříku na Ježovech 101 osedlých, sedm komínů, faru, mistra a tři kola.⁵³⁷ V roce 1615 na Poleni, kterou získal po bratrovi Vojtěchovi, respektive neteři Lidmile, držel 69 osedlých, faru, mistra, dva pacholky a dvě kola.⁵³⁸ Vojtěch však přiznal v berním rejstříku z roku 1603 na Poleni pouze sedm osedlých a dva komíny.⁵³⁹

[55] Pan Adam, strejc jeho, a na Příchovicích stáří před dvacíti let.

Autor analyzovaného pramene přiblížil tohoto Adama jako strýce Smila. Adamův otec se jmenoval Mikuláš Nebílovský. O Adamovi je dále známo, že měl dva bratry Václava a Viléma. Protože Mikuláš zanechal svým synům dluhy, sourozenci se v roce 1613 rozhodli prodat Příchovice, které leží jižně od Plzně.⁵⁴⁰ Na Příchovicích Adam v roce 1603 přiznal 12 osedlých, tři komíny, mistra a dvě kola.⁵⁴¹

[56] Pan Jindřich Černín a [57] Adam, bratr jeho, na Chudenicích a Ouňovicích. Staří oba mezi dvacíti a třicíti lety.

Rod Černínů z Chudenic patřil mezi jeden z nejvýznamnějších rodů Království českého, který se svého politického a společenského vzestupu dočkal až po porážce stavovského povstání. Černínové byli rozvětveným rodem, který měl nejen velké majetkové vlastnictví, ale své prostředky vkládal i do literárního mecenátu.⁵⁴²

Otec Adama a Jindřicha se jmenoval Humprecht Černín. Narodil se v roce 1526 a zemřel v roce 1601. V letech 1572 a 1573 vykonával úřad hejtmána Plzeňského kraje.⁵⁴³ S manželkou Ludmilou Kocínkou z Dobříše měl čtyři děti. Kromě dvou výše zmíněných se jim narodila ještě dcera Anna a syn Jan, který žil na Svatém Poli položeném jižně od Dobříše. Jan se oženil s Ludmilou Byšickou z Byšic.⁵⁴⁴

---

⁵³⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁵³⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54; J. Vacek, *Skladba*, s. 101.

⁵³⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁵⁴⁰ A. Sedláček, *Nebílovský z Drahozuze XVIII*, s. 19–20.

⁵⁴¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 56.

⁵⁴² V. Bůžek, *Literární mecenát*, s. 838.

⁵⁴³ P. Mareš, *Obsazování*, s. 236.

⁵⁴⁴ M. Kolář, *Černínové z Chudenic*, in: OSN VI, Praha 1893, s. 624.

V roce 1603 si sourozenci rozdělili svůj majetek. Adam získal Chudenice, dvory v Bělíšově a ve Víckovicích, dále vesnice Slatinu, Trnčí, Polyni, Polenku, Chlum, Zdeslav, Bezpravovice, Strýčkovice a Řakom. Jindřich získal Únějovice a Švihov.⁵⁴⁵ Všechny tyto lokality se nachází nedaleko Klatov.

Jindřich seděl na Švihově a Ježovech. V letech 1616–1617 a později v roce 1622 se stal hejtmanem Plzeňského kraje.⁵⁴⁶ Roku 1629 byl povýšen do panského stavu. Dvakrát se oženil, poprvé s Kryzeldou z Kokořova, podruhé s Veronikou Čejkou z Olbramovic. Měl čtyři děti, dva syny: Humprechta Protivu a Jana Maximiliána, a dvě dcery. Jindřich Černín z Chudenic zemřel roku 1640.⁵⁴⁷

Za stavovského povstání byl Adam radou Fridricha Falckého. V listopadu roku 1619 ho nový panovník jmenoval do komorního a dvorského soudu. Jako přísedící komorního soudu zasedal poprvé v lednu roku 1620.⁵⁴⁸ Přestože sehrál svou roli při stavovském povstání, nebyl odsouzen. Sedláček tvrdil, že to bylo kvůli tomu, že Adam zůstal katolíkem.⁵⁴⁹ Bílek ve své práci o konfiskacích uvedl, že Adamovi byla udělena milost až posmrtně.⁵⁵⁰ Zemřel roku 1622. Oženil se s Johanou Lokšanskou z Lokšan. Měli šest dětí: Kryzeldu Ludmilu, Děpolta Protivu, Jindřicha Viléma, Humprechta Diviše, Heřmana a Václava Bedřicha.⁵⁵¹

Majetek bratrů nebyl zanedbatelný. Jindřich přiznal v roce 1603 v Únějovicích 196 osedlých, 17 komínů, tři fary, dva mistry, čtyři pacholky a 19 mlýnských kol.⁵⁵² V roce 1615 na Švihově přiznal 54 osedlých, faru, mistra s pacholkem a pět mlýnských kol.⁵⁵³ Adam Černín držel podle berního rejstříku z roku 1615 na Chudenicích 72 osedlých, faru, mistra s pacholkem a pět mlýnských kol.⁵⁵⁴

---

⁵⁴⁵ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 32,

⁵⁴⁶ P. Mareš, *Obsazování*, s. 236.

⁵⁴⁷ M. Kolář, *Černínové z Chudenic VI*, s. 624.

⁵⁴⁸ P. Mareš, *Soupis přísedících*, s. 161–162.

⁵⁴⁹ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 32.

⁵⁵⁰ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 65.

⁵⁵¹ M. Kolář, *Černínové z Chudenic VI*, s. 624.

⁵⁵² J. Vacek, *Skladba*, s. 95; F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58.

⁵⁵³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁵⁵⁴ Tamtéž, s. 50.

Na Chudenicích měli kostel s katolickým knězem Janem Gyndersihouicem, jehož kolátorem byl Humprecht Černín.⁵⁵⁵ Druhý kostel spravovali také na Švihově. Tyto lokality byly katolické přinejmenším do roku 1573.⁵⁵⁶

[58] Pan Sezima Fremut z Tropčic a v Barovech stáří okolo dvaceti pěti lety.

Sezima byl nejstarším synem Mikuláše Fremuta a Anny z Pernštejna. Roku 1603 získal do svého vlastnictví Borovy. V roce 1616 ještě přikoupil Malinec u Měčina. Obě lokality leží mezi Klatovy a Plzní. Sezima, stejně jako Beneš a Václav Fremut, se zúčastnil stavovského povstání na straně odbojných stavů, nicméně zůstal u katolické víry. Sezima obdržel milost v roce 1629, Beneš a Václav ji získali již v roce 1623.⁵⁵⁷

Sezimův majetek patřil mezi skromné. Na Borové přiznal roku 1603 pouze osm osedlých, komín, mistra, pacholka a dvě kola.⁵⁵⁸

[59] Pan Jan Vřesovec z Vřesovic stáří okolo 30 let.

Vřesovcové z Vřesovic patřili do úzkého okruhu rodů, se kterými Pernštejnové sdíleli své mocenskopolitické zájmy a také si od nich půjčovali peníze.⁵⁵⁹ Vřesovcové se také podíleli na literárním mecenátu,⁵⁶⁰ zmiňovaný Jan byl však v tomto ohledu výjimkou.

Rodiče Jana i Smila se jmenovali Jakub Vřesovec a Voršila z Janovic. Jan se Smilem měli ještě další tři sourozence Jindřicha, Humprechta a Jetřicha Jakuba. Jan držel Záluží, které připadlo v roce 1599 Vřesovcům na základě závěti Elišky Běšínové z Běšin. Ta totiž odkázala vesnici svému bratrovi Jakubovi Vřesovci.⁵⁶¹ Jan Vřesovec v roce 1608 prodal Záluží Smilovi Běšínovi z Běšin.⁵⁶² Záluží leží jižně od Sušice.

Z berních rejstříků lze vyčíst, že Jan přiznal v roce 1603 na Křenicích 24 osedlých, čtyři komíny, mistra, dva pacholky a dvě kola. V berním rejstříku ze stejného roku měl i druhý zápis. Znovu na Křenicích uvedl dva osedlé a komín.⁵⁶³ V berním rejstříku z roku 1615 na Přívozci držel čtyři osedlé a dvě mlýnská kola. Jetřich Jakub měl v témže roce

---

⁵⁵⁵ F. Tingl, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský roku 1573*, s. 224.

⁵⁵⁶ Tamtéž, s. 225.

⁵⁵⁷ V. T. Bílek, *Dějiny I*, s. 105–106; Martin Kolář, *Fremut a Miřkovský ze Stropčic*, in: OSN IX, Praha, s. 675–676.

⁵⁵⁸ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁵⁵⁹ V. Bůžek, *Klientela*, s. 219.

⁵⁶⁰ Týž, *Literární mecenát*, s. 840–841.

⁵⁶¹ A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 266.

⁵⁶² Tamtéž.

⁵⁶³ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 60, 52.

na Křenicích deset osedlých, mistra, pacholka a dvě mlýnská kola.⁵⁶⁴ Křenice i Přívozec se nachází severně od Klatov. Jan Vřesovec z Vřesovic zemřel po roce 1629.⁵⁶⁵

[60] Pan Smil Vřesovec z Vřesovic stáří okolo 20 let.

Smil byl bratrem Jana Vřesovce a vlastnil Křenice, ke kterým v roce 1608 připojil Přívozec. Zemřel roku 1615. Smil i Jan zemřeli bezdětní.⁵⁶⁶

[61] Pan Vřesovec Fremut z Tropic a na Veselí stáří okolo 20 let.

Autor analyzovaného pramene zde nejspíše uvedl špatné jméno a zkombinoval příjmení dvou rodů do jednoho jména. Z dostupných zdrojů se podařilo zjistit pouze to, že Veselí vlastnil podle berního rejstříku v roce 1603 Jindřich Fremut z Tropic, který zde přiznal osm osedlých, dva komíny a dvě mlýnská kola.⁵⁶⁷ V roce 1615 už se jednalo pouze čtyři osedlé a dvě mlýnská kola.⁵⁶⁸ Jindřichův otec se jmenoval Burian. O Jindřichovi je dále známo, že zemřel bezdětný před rokem 1618.⁵⁶⁹

[62] Pan Lvík Příhovský z Příhovic a v Benešovicích, stáří okolo padesáti let.

Rod Příhovských patřil mezi staré české rody. V průběhu staletí se rozrostl do několika větví. Důsledkem bylo štěpení majetku, které je možné sledovat zejména u Jiříka Příchovského [64], zmíněného níže. Bůžek uvedl, že rod Příchovských z Příhovic patřil mezi dlouhodobé klienty a věřitele Pernštejnů.⁵⁷⁰

Otec Lvíka se jmenoval Markvart Příchovský. Lvík měl několik sourozenců Petra, Zdeboru, Buriana, Jiřího, Adama a Markvarta.⁵⁷¹ V berním rejstříku z roku 1603 byl Lvík Příchovský z Příhovic uveden jako svobodník, který žil v Benešovicích.⁵⁷²

---

⁵⁶⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51; J. Vacek, *Skladba*, s. 92.

⁵⁶⁵ A. Sedláček, z *Vřesovic* XXVI, s. 1027.

⁵⁶⁶ Tamtéž.

⁵⁶⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57.

⁵⁶⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁵⁶⁹ M. Kolář, *Fremut a Miřkovský ze Stropčic*, IX, s. 676; A. Sedláček, *Hrady* IX, s. 152.

⁵⁷⁰ V. Bůžek, *Klientela*, s. 216.

⁵⁷¹ August Sedláček, *Příchovský*, in: OSN XX, Praha 1903, s. 680.

⁵⁷² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 64.

[63] Pan Markvart Příhovský z Příhovic stáří okolo štyrcíti let.

Autor analyzovaného pramene mohl tímto zápisem mínit Jana Markvarta, který byl synem Petra. Jan Markvart zemřel kolem roku 1610. Spolu s bratrem Jiříkem vlastnili Skočec⁵⁷³ ležící blízko Klatov. Roku 1603 měl Jan podle berního rejstříku na Skočci 24 osedlých, tři komíny, mistra a dva pacholky.⁵⁷⁴

Druhou osobou, kterou autor analyzovaného pramene mohl mít na mysli, byl syn Buriana Příchovského, který zemřel roku 1604. Měl dva syny Markvarta Adama a Václava Vydunu. Adam Markvart Příchovský měl žít do čtyřicátých let 17. století. Více informací se o něm však nepodařilo zjistit.⁵⁷⁵

[64] Pan Jiřík Příhovský z Příhovic a v Habartících stáří okolo štyrcíti tři let.

O životě Jiříka toho není příliš známo. Vlastnil pouze drobný majetek na Habartících. V berním rejstříku z roku 1603 přiznal jen komín a faru.⁵⁷⁶ Identifikovat Jiříka nebylo jednoduché, protože toto jméno bylo velice časté a v období kolem roku 1603 se v tomto rodě vyskytovalo hned několik členů rodu se stejným jménem. Je možné, že v analyzovaném prameni uvedený Jiřík založil habartickou větev rodu. I vzhledem k místnímu upřesnění, které uvedl autor soupisu, se tato úvaha jeví jako nejpravděpodobnější. Jiřík držel Habartice v letech 1591 až 1603. Po něm je získal Adam Příchovský. Není však možné určit, jaký byl mezi nimi vztah. Je možné, že Adam byl Jiříkovým synem.⁵⁷⁷

[65] Pan Jan Vidršperger z Vidršpergu a na Lomci stáří okolo štyrcíti let.

Janův otec Jindřich měl pět bratrů: Jiříka, Volfa, Gotharta, Jindřicha a Jana Jakuba. S identifikací správného Jana pomohl autor studovaného pramene, uvedl totiž u jeho jména sídlo Lomec. K Lomci Jan přikoupil roku 1584 Týnec. Obě lokality leží jižně od Klatov. Jan působil v nižších zemských úřadech. V letech 1608 a 1609 byl hejtmanem Plzeňského kraje. V srpnu 1611 zasedal i v komorním soudu. Od roku 1614 do roku 1618 zastával funkci přisedícího zemského soudu.⁵⁷⁸ Zemřel po roce 1621, ale určitě před rokem 1625. Po vypuknutí stavovského povstání zůstal věrný katolické víře.⁵⁷⁹ Jeho dcery

---

⁵⁷³ A. Sedláček, *Příchovský XX*, s. 680; Týž, *Hrady IX*, s. 206.

⁵⁷⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58.

⁵⁷⁵ A. Sedláček, *Příchovský XX*, s. 680–681.

⁵⁷⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58.

⁵⁷⁷ A. Sedláček, *Příchovský XX*, s. 681.

⁵⁷⁸ P. Mareš, *Soupis přisedících*, s. 61.

⁵⁷⁹ T. V. Bílek, *Dějiny II*, s. 871.

se jmenovaly Anna Mandaléna a Anna Eva.⁵⁸⁰ Anna Eva spravovala Týnec, který později pomohl i jejímu manželovi Vilému Albrechtovi Krakovskému k povýšení do hraběcího stavu.⁵⁸¹

Janovu správnou identifikaci však poněkud zkomplikovala práce s berními rejstříky, které v době svého vzniku zaznamenaly hned čtyři nositele jména Jan Vidršperkar. V roce 1603 žil na Týnci pouze jeden Jan Vidršperkar, který uvedl, že na Týnci a Záhořanech držel 107 osedlých, osm komínů, dva mistry, dva pacholky a pět mlýnských kol.⁵⁸² Obě lokality se nachází u Klatov. U tohoto majetku je nutné se pozastavit. Sedláček ve svém díle uvedl, že Záhořany sice držel Jan, ale ten byl již v roce 1590 po smrti. Po něm je získal jeho syn Jan Šebestián. Naskytá se otázka, zda se Záhořany nedostaly do správy výše zmíněného Jana žijícího na Týnci a Lomci. Jan, jenž podle Sedláčka zemřel roku 1590, byl strýcem Jana (na Týnci a Lomci). Z toho lze usuzovat, že Jan Šebestián, který držel Záhořany, byl bratrancem Jana (na Týnci a Lomci).⁵⁸³ V roce 1615 už měl Jan na Týnci pouze 27 osedlých, mistra a pacholka.⁵⁸⁴ Jan Šebestián v témže rejstříku přiznal na Záhořanech 80 osedlých, polovinu fary, mistra s pacholkem a šest mlýnských kol.⁵⁸⁵ Jan nejmladší i Jan mladší Vidršperkarové zapsali v berním rejstříku z roku 1603 Mutěnin severozápadně od Domažlic.⁵⁸⁶

[66] Ten má 3 bratry dorostlý Jindřicha, [67] Jiříka a [68] Kunáše. Jináč se neví, než že katoličtí zůstávají.

Jiřík a Jindřich se dělili o Lomec, přičemž každý z nich vlastnil polovinu sídla. Jindřich zemřel po roce 1616. Svou část Lomce prodal v roce 1612 Lidmile Kocové a Kateřině Merklínské. Jiří zemřel po roce 1629, pravděpodobně v Plzni, kde měl od roku 1625 dům. V této době už spravovali Lomec Ladislav a Diviš Vilém, kteří ho prodali o rok později Divišovi Kocovi z Dobrše.⁵⁸⁷ Z berního rejstříku z roku 1603 lze vyčíst, že Jindřich při-

---

⁵⁸⁰ August Sedláček, *Vidršpergár z Vidršperka*, in: OSN XXVI, Praha 1907, s. 672–674.

⁵⁸¹ Týž, *Hrady IX*, s. 254.

⁵⁸² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁵⁸³ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 73.

⁵⁸⁴ Týž (ed.), *Rozvržení*, s. 52.

⁵⁸⁵ Tamtéž, s. 53.

⁵⁸⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59.

⁵⁸⁷ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 256; Týž, *Vidršpergár z Vidršperka XXVI*, s. 672–674.

znal na Lomci pět osedlých, dva komíny, polovinu mistra a polovinu pacholka. Jiří vlastnil totéž jen s tím rozdílem, že držel navíc jedno mlýnské kolo.⁵⁸⁸ V roce 1615 přiznal Jiří na Lomci pouze čtyři osedlé a mlýnské kolo.⁵⁸⁹ O Kunášovi se bohužel nepodařilo zjistit žádné informace. Berní rejstříky jeho jméno neuvedly a nezmínila ho ani další literatura.

[69] Pan Jan Vidršperger z Vidršpergu a na Mutěnině stáří okolo třideceti let.

Jan získal Mutěnin po smrti svého otce Jana Vidršperkara v roce 1590. Roku 1601 zakoupil sklářskou huť a o šest let později přikoupil huť novou nazvanou Švanaprykl. Zemřel po roce 1640. Měl čtyři syny, kteří se jmenovali Jindřich Arnošt, Jan Jakub, Leopold Konstantin a Jiřík.⁵⁹⁰ V roce 1603 na Mutěnině (severozápadně od Domažlic) Jan držel 80 osedlých, sedm komínů, faru, mistra s dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁵⁹¹ V roce 1615 přiznal 60 osedlých, faru, mistra, dva pacholky a šest mlýnských kol.⁵⁹² Jan Vidršperkar byl katolík, i proto se v Mutěnině nacházela katolická fara. To potvrdil ve své práci o konfiskacích po roce 1618 Tomáš Václav Bílek.⁵⁹³

[70] Pan Šebestián Černín z Chudenic a na Tasnovicích stáří okolo dvaceti let.

Tasnovice ležící jižně od Horšovského Týna nedaleko Domažlic patřily Černínům od roku 1522. V tomto roce je koupil Vilém Černín z Chudenic. Martin Černín na Tasnovicích byl otcem Šebestiána a jeho sestry Anny. Martin zemřel v roce 1586, tedy v době, kdy byl jeho syn ještě nezletilý. Šebestián skonal roku 1616, *Ottův slovník* uvádí rok úmrtí 1617. Šebestiánova manželka se jmenovala Sibyla Běšínová z Běšin. Z jejich dětí se dožila dospělosti pouze dcera Helena Lidmila, která se provdala za Otu z Helversenů na Rácově. Zemřela v roce 1630.⁵⁹⁴

---

⁵⁸⁸ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58.

⁵⁸⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁵⁹⁰ Týž, *Vidršpergár z Vidršperka XXVI*, s. 672–674; Týž, *Hrady IX*, s. 91.

⁵⁹¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59.

⁵⁹² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 53.

⁵⁹³ F. Tingl, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, s. 442; Z. Zahradník, *Studie*, nestr. příloha; T. V. Bílek, *Dějiny II*, s. 871.

⁵⁹⁴ M. Kolář, *Černínové z Chudenic VI*, s. 624; A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 117.

Šebestiána uvedl berní rejstřík z roku 1603, u jeho jména však nebyl zaznamenán ani název vesnice, ani držený majetek.⁵⁹⁵ V berním rejstříku z roku 1615 přiznal na Tasnovicích 30 osedlých, mistra, pacholka a dva mlýny.⁵⁹⁶

[71] Pan Jindřich Žakovec z Žakavy okolo štyrcíti pěti let stáří.

Rodiče Jindřicha Žakavce se jmenovali Jan Žakavec a Anna Voračická. Jindřich od roku 1579 vlastnil Bijadla a Vrhaveč, které získal od svého strýce Jindřicha, Janova bratra. Při stavovském povstání zůstal věrný katolické víře.⁵⁹⁷ Jindřich zemřel roku 1634. Měl dva syny Jana Bořeně Maxmiliána a Jindřicha Gelfrída.⁵⁹⁸ Z berních rejstříků vyplývá, že roku 1603 Jindřich na Jivanech vlastnil 41 osedlých, šest komínů a mistra s pacholkem. V roce 1615 přiznal 39 osedlých a mistra s dvěma pacholky.⁵⁹⁹ Obec Jinavy ležela podle Augusta Sedláčka západně od Plzně.⁶⁰⁰

[72] Pan Vilím Karel, [73] Dobeš a [74] Jan, bratři Slovičtí a na Kamenici a Bukový stáří mezi 20 a 30 léty.

Rod Slovických udržoval kontakty s panskou šlechtou. Patřil mezi klienty Rožmberků, Pernštejnů i pánů z Hradce.⁶⁰¹ Rodiči bratrů byli Štěpán Slovický a Regina ze Chřínova. Štěpán Slovický zemřel roku 1582. Sedláček uvedl, že Štěpán Slovický měl ne dvě, ale tři děti, které pojmenoval Vilém, Karel Jan a Dobeš.⁶⁰² V berním rejstříku byli bratři uvedeni pod jmény Vilém, Karel a Dobeš. Jan bylo tedy zřejmě druhé jméno jednoho z bratrů. Autor analyzovaného pramene nejspíše zaměnil jména Viléma a Karla Jana. Stanovení přesného počtu bratrů však zkomplikovala práce s dalšími zdroji: „*Synové Vilém a Karel ze Šlovic i na místě Jana, bratra jich němého, a Dobše, bratra nezletilého, nensnáze činili mateři své, poněvadž jim statku nepostupovala, ano u soudu zemského na ni žalovali*“.⁶⁰³ Z tohoto souvětí vyplývá, že bratři byli dokonce čtyři, přičemž Jan pravděpodobně neměl kvůli svému handicapu žádný majetek.

---

⁵⁹⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61.

⁵⁹⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁵⁹⁷ T. V. Bílek, *Dějiny II*, s. 942.

⁵⁹⁸ August Sedláček, *Žakavec ze Žakavy*, in: OSN XXVII, Praha 1908, s. 740–741.

⁵⁹⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57; J. Vacek, *Skladba*, s. 94; A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 52.

⁶⁰⁰ A. Sedláček, *Místopisný slovník*, s. 376.

⁶⁰¹ V. Bůžek, *Klientela*, s. 217.

⁶⁰² August Sedláček, *Slovický ze Šlovic*, in: OSN XXIV, Praha 1906, s. 680.

⁶⁰³ Týž, *Hrady IX*, s. 191.

Bratrům patřila Buková, dále Čermná a Horní Kamenice ležící severozápadně od Klatov. Kromě Dobeše zemřeli oba bratři bez dědiců kolem roku 1650. Dobeš měl nelegitimního dědice, který se však v roce 1667 stal jeho právoplatným synem.⁶⁰⁴

Roku 1603 byla v berním rejstříku uvedena Regina ze Chřímova, která přiznala na Bukové 32 osedlých, tři komíny, faru, mistra s pacholkem a tři mlýnská kola.⁶⁰⁵ Informace z berního rejstříku souhlasily s tím, co uvedl August Sedláček. Ten dále tvrdil, že Horní Kamenici získal Karel již v roce 1601. Bukovou výše uvedení bratři získali po roce 1612.⁶⁰⁶ V berním rejstříku z roku 1615 byli uvedeni tři bratři. Dobeš podle něj vlastnil na Bukové dva osedlé.⁶⁰⁷ Karel na Horní Kamenici měl tři osedlé⁶⁰⁸ a Vilém na Čermné přiznal sedm osedlých.⁶⁰⁹ Zároveň bratři společně uvedli na Bukové 43 osedlých, mistra s dvěma pacholky a mlýn.⁶¹⁰ Všechny lokality leží severozápadně od Klatov.

[75] Pan Jan Chlumčanský z Chlumčan a z Přestavlk stáří okolo štyrcítí pěti let.

Identifikovat Jana Chlumčanského nebylo jednoduché. Na počátku 17. století se podařilo dohledat dva nositele jména Jan Chlumčanský. Bohužel k nim chyběla konkrétní data, která by přiblížila dobu jejich životů. Oba zmiňovaní Janové sídlili v Drahouši na Žatecku. Jan nejmladší se dvakrát oženil. V roce 1584 mu odkázala majetek první manželka Dorota Chlumčanská z Domoslavi. Druhou manželkou se mu stala Anna Malovcová z Chýnova a z Vimperka.⁶¹¹ V berním rejstříku z roku 1603 byl uveden Jan Chlumčanský na Drahouši, který měl šest osedlých.⁶¹² Rejstřík z roku 1615 už neuvedl ani jednoho z Janů, ani sídlo Drahouš.⁶¹³

[76] Pan Purkhart Merklínský z Merklína a na Pernarticích stáří okolo 45 let.

Pernartice získali Merklínové roku 1553, kdy statek nabyt Jan Merklínský od Anny Hořešovické. Po Janově smrti v roce 1590 připadl statek na jeho syna Purkarta.⁶¹⁴

---

⁶⁰⁴ A. Sedláček, *Slovický ze Šlovic XXIV*, s. 680.

⁶⁰⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61.

⁶⁰⁶ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 191.

⁶⁰⁷ Týž (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁶⁰⁸ Tamtéž, s. 53.

⁶⁰⁹ Tamtéž, s. 55.

⁶¹⁰ Tamtéž, s. 54.

⁶¹¹ Martin Kolář, *Chlumčanský, z Přestavlk a z Chlumčan*, in: OSN XII, Praha 1897, s. 246–249.

⁶¹² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59; J. Vacek, *Skladba*, s. 95.

⁶¹³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁶¹⁴ Týž, *Hrady XIII*, s. 111.

Purkhart Merklínský měl další tři sourozence Michala, Petra a Adama. Jejich otcem byl Jan, který zemřel po roce 1573. Vlastnil Pernartice ležící západně od Plzně. Purkhart stejně jako jeho bratr Adam Merklínský [77] zůstali po vypuknutí stavovského povstání katolíky.⁶¹⁵ Roku 1622 prodal Racov a Vítovice. Kvůli Purkhartově zadlužení Pernartice připadly jeho věřitelům. Měl syna, který se jmenoval Jindřich Purkhart.⁶¹⁶

V berním rejstříku z roku 1603 bylo napsáno, že Purkhart na Pernarticích „*i na místě Adama bratra svého*“ držel 40 osedlých, šest komínů, faru, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.⁶¹⁷ V roce 1615 přiznal 30 osedlých, faru, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.⁶¹⁸ Z dostupných zdrojů je zřejmé že Pernartice měly katolickou faru. Kolátorem zde byl v roce 1573 Jan Merklínský, otec Purkharta a Adama.⁶¹⁹

[77] Pan Adam Merklínský z Merklína a na Racovech stáří okolo třicíti pěti let.

Adam byl, jak již zaznělo výše, bratrem Purkharta. Jan Merklínský, otec Adama a Purkharta, zakoupil Racov ležící západně od Plzně roku 1553. Roku 1576 Jan odkázal Racov své manželce Anně z Vidršperku, z jejíž rukou poté přešel do vlastnictví Adama. Ten zde pobýval v letech 1603 až 1616.⁶²⁰ Purkhart tak zřejmě získal Racov po roce 1616. V roce 1623 Purkhart prodal Racov Gabrielu Pechmanovi z Šenraitu.⁶²¹

Majetek Adama byl srovnatelný s Purkhartovým. Na Racově roku 1603 přiznal 30 osedlých, pět komínů, mistra, dva pacholky a dvě mlýnská kola.⁶²² V roce 1615 uvedl, že měl na Racově 29 osedlých, mistra s dvěma pacholky a dvě kola.⁶²³ K Racovu náležela také opuštěná fara.⁶²⁴

[78] Pan Václav Koc z Dobrše a na Volší stáří okolo čtyřicíti let.

Václav Koc byl synem Jindřicha Koce z Dobrše, který skončil již před rokem 1563. Téhož roku však zemřel i Jindřichův otec Kryštof Koc, který se staral o Václava Koce. Kryštof určil za poručníky Adama Ohrazenického, Bernarta Miletického a Jana Bystřického. Po

---

⁶¹⁵ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 365.

⁶¹⁶ August Sedláček, *Merklínský z Merklína*, in: OSN XVII, s. 135.

⁶¹⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61.

⁶¹⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁶¹⁹ F. Tingl, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, s. 442.

⁶²⁰ A. Sedláček, *Hrady XIII*, s. 111.

⁶²¹ Týž, *Merklínský z Merklína XVII*, Praha 1901, s. 135; Týž, *Hrady XIII*, s. 111.

⁶²² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 56; J. Vacek, *Skladba*, s. 93–94.

⁶²³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 50.

⁶²⁴ F. Tingl, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, s. 443.

dosažení plnoletosti roku 1582 Václav prodal Němčice Adamovi Chřepickému z Modliškovic.⁶²⁵ Oženil se s Lidmilou z Račina. V berním rejstříku z roku 1603 Jan starší Koc z Dobrše uvedl, že vlastnil na Dobrši 351 osedlých, 23 komínů, čtyři fary, mistra se čtyřmi pacholky a sedm mlýnských kol.⁶²⁶ V poslední vůli sepsané roku 1607 zmínil, že pokud by měl děti, chce, aby jejich poručníky byli katolíci Adam ze Šternberka, Volf Novohradský z Kolovrat, Jindřich Libštejský a Jan z Klenového. Václav však zemřel bezdětný v roce 1608.⁶²⁷

Z dostupných zdrojů nelze najít dalšího Václava žijícího okolo roku 1603. Při důkladném průzkumu literatury však bylo objeveno jméno Anny Veroniky, Václavovy dcery. August Sedláček ji uvedl jako dalšího majitele Olše ležící západně od Plzně. Ves jí odkázal otec Václav mladší Koc z Dobrše. Podle Sedláčka tento Václav zemřel roku 1605. Anna držela statek do roku 1622, kdy jej prodala Gabrielu Pechmanovi ze Šenrejtů.⁶²⁸ V berním rejstříku z roku 1603 byl uveden Václav mladší Koc z Dobrše. Jeho majetek na Chotěměři a Lštění zahrnoval 108 osedlých, šest komínů, faru, mistra s dvěma pacholky a čtyři mlýnská kola.⁶²⁹ V berním rejstříku z roku 1615 byla uvedena jako majitelka Anna Veronika hraběnka z Thurnu, rozená z Dobrše na Volši a Starém Sedle, která zde přiznala 93 osedlých, faru, mistra s pacholkem a čtyři mlýnská kola.⁶³⁰ Lštění a Chotěměř leží severně od Domažlic.

[79] **Pan Jiří Kočovský z Kočova a na Vostračině stáří okolo štyrcítí let.**

Jiří Kocovský vlastnil Chotiměř a Přízovec. Obě lokality se nacházejí severně od Domažlic. Roku 1603 přiznal Jiří Kocovský na Osvračině (severně od Domažlic) 25 osedlých, šest komínů, dvě fary, také dva mistry s dvěma pacholky a tři mlýnská kola.⁶³¹ V berním rejstříku z roku 1615 uvedl na Osvračině 30 osedlých, dvě fary, dva mistry, dva pacholky

---

⁶²⁵ František Kubů, *Osudu Pošumavských zámečků od Bílé hory do současnosti*, Zlatá stezka 3, 1996, s. 57.

⁶²⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 53.

⁶²⁷ August Sedláček, *Koc z Dobrše*, in: OSN XIV, Praha 1899, s. 482; A. Sedláček, *Hrady XI*, s. 279–282.

⁶²⁸ Týž, *Hrady XIII*, s. 111–112.

⁶²⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 62.

⁶³⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 49.

⁶³¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 58; J. Vacek, *Skladba*, s. 92.

a čtyři mlýnská kola.⁶³² Rodiče Jiřího Kocovského se nepodařilo dohledat. Osvračín získal po Anně Kocovské. O Jiřím Kocovském se rovněž podařilo zjistit, že roku 1585 zbil Annu Žakavcovou z Chudenic.⁶³³ Jiří Kocovský zemřel roku 1619. Svůj majetek odkázal sestře Anně Černínové z Kočova. Z toho lze usoudit, že Jiří neměl žádné přímé potomky, kterým by svůj majetek mohl odkázat.⁶³⁴

[80] Páni Měsíčkové jsou čtyři bratři.

Daniel Kovář pojednal ve své práci o následujících sourozencích: o Diviši žijícím na Dolanech, Jetřichovi sídlícím na Touškově, Mikulášovi na Malechově u Dolan a Zachariášovi. Zmíněné lokality se nachází v okolí Klatov. August Sedláček však zmínil i pátého bratra Jindřicha, který zemřel roku 1570. Mikuláš zemřel po roce 1594 a Diviš skonal okolo roku 1590. Zachariáš si vzal peníze a od bratrů se odloučil.⁶³⁵ Vzhledem k tomu, že bratrů bylo celkem pět a všichni zemřeli příliš brzy před obdobím, kdy měl být sepsán analyzovaný pramen, je zřejmé, že autor pramene měl na mysli jiné čtyři bratry. To však nesouhlasí s informacemi uvedenými v dostupných zdrojích. Jetřich měl totiž tři syny, které pojmenoval Adam, Jan a Šebestián. Diviš po sobě zanechal rovněž tři syny: Zikmunda, Kunráta a Bořivoje. Kunrát však zemřel již okolo roku 1599, tedy opět před sepsáním pramene. Zikmund skonal kolem roku 1613. V říjnu 1603 Zikmund psal Šťastnému Václavu Pětipeskému o propuštění jistého Jiříka Šolce, protože měl vykonávat úřad celníka na brandýském nebo toušeňském mostě. Znovu psal Šťastnému Václavu Pětipeskému z Chýš a Egrberka v březnu 1607, kdy ho žádal o propuštění poddaného Michala Šolce, který měl cestovat na mělnické panství. Na oplátku nabídl tomuto rytíři stejnou službu.⁶³⁶

Poslední z bratrů Bořivoj zemřel po roce 1631. Oženil se dvakrát. Poprvé to bylo s Dorotou Fremutovou ze Stropčic, podruhé si vzal Marii Karikovou z Řezna. V roce

---

⁶³² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁶³³ Týž, *Hrady IX*, s. 121.

⁶³⁴ August Sedláček, *Kocovský z Kocova*, in: OSN XIV, Praha 1899, s. 481; Týž, *Hrady IX*, s. 121.

⁶³⁵ A. Sedláček: *Měsíček z Výškova*, in: OSN XVII, Praha 1901, s. 154–155; M. Kolář, *Rozrod Svojšinských*, s. 953–954.

⁶³⁶ M. Žitný (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberka*, s. 225, 354–355.

1603 držel Bořivoj na Běhařově sedm osedlých, tři komíny, mistra s pacholkem a mlýnské kolo.⁶³⁷ V berním rejstříku z roku 1615 uvedl v Dolanech umístěných severně od Klatov 21 osedlých, faru, mistra, dva pacholky a čtyři mlýnská kola.⁶³⁸ V roce 1619 složil přísahu Fridrichu Falckému, zůstal však katolíkem.⁶³⁹ Roku 1623 však musel zaplatit pokutu 100 kop grošů českých Ferdinandovi Šlikovi.⁶⁴⁰ Od května 1625 do roku 1630 vykonával úřad písaře menších desek zemských.⁶⁴¹

U dvou jmen se nepodařilo určit genealogické vazby. Sedláček uvedl Ruprechta Měsíčka, který si vzal Evu Měsíčkovou, rozenou z Údrče. Eva roku 1608 koupila Běhařov západně od Klatov od Doroty Fremutové, Bořivojovy manželky.⁶⁴² František Koreš tvrdil, že Ruprecht byl Bořivojovým bratrem.⁶⁴³ Ruprecht měl funkci truksasa na dvoře Rudolfa II. a zemřel v roce 1615.⁶⁴⁴ Koreš zároveň uvedl, že další Ruprechtův bratr se jmenoval Jiří Měsíček z Výškova. Držel Uhřice jižně od Sedlce, které po jeho smrti Eva Měsíčková prodala Bedřichovi z Bílé.⁶⁴⁵ V berním rejstříku z roku 1615 však byla stále uvedena jako majitelka Uhřic. Přiznala zde 19 osedlých a po jednom mistru, pacholku a mlýnském kole.⁶⁴⁶ Ve stejném rejstříku však byl zaznamenán i Fridrich z Bílé žijící na Uhřicích, který zde vlastnil 24 osedlých a stejně jako Eva po jednom mistru, pacholkovi a mlýnském kole.⁶⁴⁷

Bratrem Ruprechta byl Jiří Měsíček, který zemřel roku 1620. Zúčastnil se bitvy na Bílé hoře na straně stavů. Vlastnil Běhařov západně od Klatov. V roce 1609 se oženil s Annou z Kaliště a Otrsfeldu. Roku 1615 přiznal na Běhařově šest osedlých a mistra s pacholkem.⁶⁴⁸ V letech 1618–1620 zastával funkci rytmistra stavovského vojska. Posmrtně byl potrestán ztrátou majetku.⁶⁴⁹

---

⁶³⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁶³⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁶³⁹ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 365–366.

⁶⁴⁰ Tamtéž II, s. 710.

⁶⁴¹ M. Kolář, *Rozrod*, s. 953–954; P. Burdová, *Úřad*, s. 339.

⁶⁴² A. Sedláček, *Měsíček z Výškova XVII*, s. 154–155; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 366.

⁶⁴³ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 313–314.

⁶⁴⁴ V. Bůžek – F. Koreš – P. Mareš – M. Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, s. 284.

⁶⁴⁵ A. Sedláček, *Hrady XV*, s. 285.

⁶⁴⁶ Týž (ed.), *Rozvržení*, s. 80.

⁶⁴⁷ Tamtéž.

⁶⁴⁸ Tamtéž, s. 52.

⁶⁴⁹ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 313–314; F. Koreš, *Posmrtný obraz*, s. 282–289; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 366.

Sedláček uvedl i druhé jméno Radslav či Racek, které ale nedokázal propojit s dalšími členy rodu Měsíčků. V roce 1618 žil na Slatině. Po vypuknutí třicetileté války odešel do Pruska a nezanechal po sobě žádný majetek.⁶⁵⁰

[81] Pan Petr a [82] Jan Běšínové z Běšín.

Petr i Jan měli své sídlo na Svinné (severně od Plzně), která patřila Běšínům od roku 1573. Tehdy ji získal Burian Běšín z Běšín, který byl ženatý s Dorotou. Po Dorotě a Burianovi získali Svinnou jejich synové Petr a Jan. Od roku 1584 na ní žil sám Petr s manželkou Kateřinou z Chudenic. Petr skonal po roce 1603. Zanechal po sobě dva syny Petra Levharta a Václava Jindřicha. Hřešihlavy, nacházející se také severně od Plzně, připadly do správy Běšínů v téže době jako Svinná, tedy roku 1573. Od roku 1589 už patřily Hřešihlavy pouze Janovi. Stejně jako jeho bratr i on zemřel po roce 1603.⁶⁵¹

V berním rejstříku z roku 1603 byl uveden Jan Běšín na Hřešihlavech, který měl 33 osedlých, šest komínů, mistra se dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁶⁵² Petr Běšín držel na Svinné 27 osedlých, čtyři komíny, mistra s dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁶⁵³ Petr Levhart pak přiznal v roce 1615 na Svinné a Hřešihlavech 61 osedlých, mistra a čtyři pacholky a čtyři mlýnská kola.⁶⁵⁴

[83] Pan Přibík z Klenového a z Janovic a na Klenovém stáří okolo padesáti let.

Přibík měl sourozence Kryštofa, Jana, Viléma a Adama a sestru Dorotu. Přibík se oženil s Magdalénou Harantkou z Polžic. Roku 1597 získal do vlastnictví polovinu Klenového, které leží jižně od Klatov. Spolu s ním rovněž získal od Klatov severně položený Měčín. V letech 1598 a 1599 vykonával úřad hejtmána Plzeňského kraje.⁶⁵⁵ V roce 1603 přiznal na Klenovém 55 osedlých, dva komíny, faru a mlýnské kolo.⁶⁵⁶ Zemřel roku 1609. August Sedláček uvedl, že byl ukamenován při cestě do Klenové.⁶⁵⁷ Měl tři syny: Viléma

---

⁶⁵⁰ A. Sedláček, *Měsíček z Vjíškova XVII*, s. 154–155; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 366.

⁶⁵¹ Týž, *Hrady XII*, s. 95.

⁶⁵² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59.

⁶⁵³ Tamtéž, s. 61.

⁶⁵⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁶⁵⁵ P. Mareš, *Obsazování*, s. 242.

⁶⁵⁶ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 61; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁶⁵⁷ A. Sedláček, *Hrady IX*, s. 159.

mladšího, Jana Kryštofa a Přibíka.⁶⁵⁸ Vilém mladší zastával úřad místopísaře desek zemských od října 1623 do roku 1625.⁶⁵⁹

[84] Pan Adam Heniker z Eberka a na Štěňovicích stáří okolo 35 let.

Adam Henygar vlastnil Štěňovice ležící jižně od Plzně od roku 1589. Sídlo koupil od Jana Černína z Chudenic, který zde byl od roku 1579. Manželka Adama Henygara se jmenovala Judita Chlumčanská z Přestavlk a z Chlumčan. Měli spolu syna Jana Václava. Za stavovského povstání zůstal věrný katolické víře.⁶⁶⁰ Adam Henygar skonal před rokem 1631.⁶⁶¹

V roce 1603 Adam držel na Štěňovicích 26 osedlých, tři komíny, mistra, dva pacholky a čtyři mlýnská kola.⁶⁶² Roku 1615 měl na Štěňovicích 20 osedlých, mistra se dvěma pacholky a čtyři mlýnská kola.⁶⁶³

[85] Pan Karel Malestický z Malestic s bratrem svým.

Karlův bratr se jmenoval Jan Malesický. Jejich otcem byl zřejmě Bedřich. Společně s bratry Karlem a Janem žily na Malesicích ještě Barbora a Polyxena. Na západ od Plzně ležící Malesice byly kvůli dluhům prodány roku 1628.⁶⁶⁴

V roce 1603 přiznala Barbora Štampachová na Malesicích 60 osedlých, čtyři komíny, faru, mistra se dvěma pacholky a pět mlýnských kol.⁶⁶⁵ V berním rejstříku z roku 1615 Barbora Štampachová na Vochově a Červeném hrádku (v okolí Plzně) přiznala 21 osedlých, faru, mistra se dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁶⁶⁶ V témže rejstříku byla uvedena také Polyxena Štampachová z Poutnova, která na Malesicích vlastnila 35 osedlých, faru, mistra se třemi pacholky a třemi mlýnskými koly.⁶⁶⁷ Jak je uvedeno v berních rejstřících, Malesice měly faru, která byla katolická.⁶⁶⁸

---

⁶⁵⁸ August Sedláček, *z Klenového a z Janovic*, in: OSN XIV, Praha 1899, s. 358–360.

⁶⁵⁹ P. Burdová, *Úřad*, s. 334.

⁶⁶⁰ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s.142.

⁶⁶¹ *Štěňovice XXIV*, s. 769–770; Martin Kolář, *Henygar ze Seeberka*, in: OSN XI, Praha 1897, s. 111.

⁶⁶² F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 56; J. Vacek, *Skladba*, s. 94.

⁶⁶³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 50.

⁶⁶⁴ August Sedláček, *Malesický*, in: OSN XVI, Praha 1900, s. 701; Týž, *Hrady XIII*, s. 248.

⁶⁶⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 57.

⁶⁶⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 51.

⁶⁶⁷ Tamtéž, s. 54.

⁶⁶⁸ F. Tingl, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský roku 1573*, s. 224.

[86] Pan Oulickejch a na Ou[li]cích okolo šesti.

V případě identifikace Ulických připadají v úvahu dvě možnosti, neboť v rámci tohoto období bylo možné dohledat dvě odpovídající rodiny. První možností bylo šest sourozenců, kteří se jmenovali Šťastný, Jan, Jindřich, Brykcí, Mikuláš a Josef. Jejich otec Jiří zemřel před rokem 1600. Mikuláš a Josef roku 1600 prodali Plešnice západně od Plzně strýci Josefovi. Od roku 1603 Šťastný vlastnil Kozolupy. Mikuláš se oženil s Dorotou Nebílovskou z Drahozuze a přesunul své sídlo z Netonic (u Strakonice) do Kozolup (západně od Plzně), které koupil roku 1615. Jindřich se oženil s Lidmilou z Drahozuze, s níž žil od roku 1616 v Cebivě ležící na západ od Plzně. V roce 1625 zakoupil dům v Kozolupech. Skonal roku 1634.⁶⁶⁹

Druhou možností by mohlo být potomstvo Josefa Ulického, který byl strýcem výše zmíněných sourozenců a bratrem Jiřího. Josefovy děti se jmenovaly Apolon Vladislav, Šebestián, Jiřík, Jakub Ludvík a Kryštof. Josef zemřel v roce 1602. V té době byli Jakub s Kryštofem ještě nezletilí. Roku 1615 už byli naživu pouze Apolon Vladislav, Jakub a Kryštof. Apolon pobýval v Netonicích, Jakub měl sídlo v Plešnici a Kryštof vlastnil Úlice. Sedláček poznamenal, že bratři byli katolického vyznání, a proto byli po porážce stavovského povstání osvobozeni od trestu. Zřejmě tedy složili přísahu Fridrichu Falckému, ale vyhranili se proti nekatolickým vyznáním.⁶⁷⁰

V berním rejstříku z roku 1603 jsou uvedeni Apolon Vladislav v Plešnicích, na kterých držel 75 osedlých, jeden a půl fary, dva mistry, pět pacholků a šest mlýnských kol.⁶⁷¹ Apolon Vladislav přiznal v Úlicích taktéž západně od Plzně dvanáct osedlých, čtyři komíny, mistra s pacholkem a čtyři mlýnská kola.⁶⁷² Josef vlastnil na Úlicích 75 osedlých, dvanáct komínů, jeden a půl fary, dva mistry, pět pacholků a šest mlýnských kol.⁶⁷³

Podle použitých zdrojů by však Josef v berním rejstříku z roku 1603 být již neměl, protože byl už po smrti. Rejstřík byl proto zřejmě sestaven už před rokem 1603. Druhou možností mohla být skutečnost, že během sestavování rejstříku chyběly informace o Josefově smrti.

---

⁶⁶⁹ August Sedláček, *Úlický*, in: OSN XXVI, Praha 1907, s. 156–157.

⁶⁷⁰ Tamtéž, s. 156–157; Týž, *Hrady XIII*, s. 163, 164; T. V. Bílek, *Dějiny II*, s. 728.

⁶⁷¹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 56.

⁶⁷² Tamtéž, s. 80.

⁶⁷³ Tamtéž, s. 58.

V berním rejstříku z roku 1615 byl uveden Apolon Vladislav vlastníci v Netonicích 15 osedlých, faru a mistra⁶⁷⁴ a také Jakub Ludvík, který přiznal z Plešnic 29 osedlých, půl fary, mistra, dva pacholky a šest mlýnských kol.⁶⁷⁵ Jejich bratr Kryštof v Úlicích měl 29 osedlých, mistra s dvěma pacholky a tři mlýnská kola.⁶⁷⁶

Z potomstva Jiřího se podařilo v rejstřících dohledat pouze dva bratry Šťastného a Mikuláše. Šťastný sídlil v Kozolupech, nepřiznal však žádné osedlé.⁶⁷⁷ Mikuláš žil ve stejné lokalitě a také nezapsal žádný majetek.⁶⁷⁸

Identifikace zástupců rodu Úlických byla obtížná kvůli tomu, že autor analyzovaného soupisu blíže nspecifikoval vztahy zmíněných šesti osob ani jejich věk. V obou případech by neznámý pisatel započítal i nezletilé potomky. Jiří do výčtu započítán zřejmě být nemohl, protože pramen měl vzniknout až na počátku 17. století. Vzhledem k tomu, že autor nepřidal poznámku o nezletilých dětech, lze se pouze domnívat, zda je v tomto případě započítal či nikoli.

[87] **Pan Vilím Jeníšek <z Oujezda> {z Újezda} a na Cvrčovci okolo dvacítí let.**

V rodokmenu Jeníšků z Újezda lze dohledat dvě osoby se jménem Vilém. První Vilém byl synem Jana mladšího Jeníška a bratrem Buriana Vladislava. Vilémovi by však okolo roku 1600 bylo hodně přes 60 let. Druhou a pravděpodobnější možnost proto představuje stejnojmenný syn Buriana a bratr Přibíka. Tomu by v době kolem roku 1600 mohlo být přibližně 20 let. Zemřel roku 1606 na následky bodného zranění. Je proto zřejmé, že pramen musel vzniknout právě před rokem 1606.

O rodu Jeníšků je dostupné poměrně velké množství literatury.⁶⁷⁹ Tento rod pocházel z měšťanského prostředí. Po roce 1490 získal Jan starší Jeníšek predikát z Újezda a právo vlastnit erb. Po jeho smrti okolo roku 1505 zdědil majetek jeho jediný syn Jan mladší Jeníšek z Újezda. V této době však nebyl plnoletý a jeho poručníky byli Otík Ka-

---

⁶⁷⁴ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 50.

⁶⁷⁵ Tamtéž, s. 53.

⁶⁷⁶ Tamtéž.

⁶⁷⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 64.

⁶⁷⁸ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁶⁷⁹ Blíže o rodu Jeníšků psal J. Nováček, *Jeníšek z Újezda*, s. 237–257; R. Bacík, *Přibík Jeníšek z Újezda*; R. Behenská, *Všední život*; Radek Bacík, *Přibík Jeníšek z Újezda*, *Časopis Národního Muzea* 178, 2007, č. 3–4, s. 161–191.

mýcký, Jindřich Běšín z Běšín a bratr Janovy matky Bohuslav z Čachrova a Jan z Čachrova.⁶⁸⁰ Jan dosáhl plnoletosti roku 1506.⁶⁸¹ Klíčovou se stala koupě Svrčovce ležícího severně od Klatov od strýce Jana Kanického z Čachrova roku 1510. Poslední splátku Jan zaplatil v roce 1511 a následně se přestěhoval do tvrze na Svrčovci.⁶⁸² Za ženu si vzal Annu Sádlovou z Kladrubec, která byla dcerou vladyky Jindřicha Sádla. V roce 1516 Jan rozšířil svůj majetek o Štěpánovice (severně od Klatov), které zakoupil od Václava Chlumčanského. Roku 1541 přikoupil severně od Klatov ležící Vícenice a o sedm let později Tupadly i se stejnojmenným statkem.

Jan mladší sloužil ve službách Šternberků na Zelené Hoře. Adam ze Šternberka a Jan Jeníšek si pravděpodobně byli mnohem bližší, než naznačovalo jejich společenské postavení. Adam například připravoval svatbu pro Janovu dceru a Jan kontroloval Adamovi jeho závěť.⁶⁸³ V letech 1539–1540 vykonával Jan úřad hejtmana Plzeňského kraje. Také byl zvolen relátorem českého zemského sněmu v letech 1541, 1547, 1549 a 1558.⁶⁸⁴ Jan mladší Jeníšek z Újezda na Svrčovci vykonával úřad místokomorníka od roku 1556 do 1557.⁶⁸⁵

V roce 1563 Jan prodal Lučice a majetek v obcích Slatina, Malá Poleňka a Mlýnec. Všechny lokality leží v okolí Klatov. K prodeji byl donucen, protože se musel vypořádat s dluhem svého syna Viléma. Zemřel roku 1565.⁶⁸⁶

Jan mladší měl dvanáct dětí, devět dcer a tři syny: Viléma, Buriana a Vladislava. Behenská tvrdí, že z devíti dcer se vdaly pouze čtyři. Voršila si vzala za manžela Jana Hodějovského z Hodějova, Alžběta se provdala za Bohuslava Haranta z Polžic, Mariana za Petra Mitrovského na Jetřichovicích a Markéta si vzala pana Mitrovského na Přestavlicích. Zajímavé je, že Petr Čejka z Olbramovic se stal kmotrem syna Voršily a Jana Hodějovského.⁶⁸⁷

---

⁶⁸⁰ R. Behenská, *Všední život*, s. 21.

⁶⁸¹ J. Nováček, *Jeníšek z Újezda*, s. 239.

⁶⁸² R. Behenská, *Všední život*, s. 23.

⁶⁸³ J. Nováček, *Jeníšek z Újezda*, s. 248.

⁶⁸⁴ P. Burdová, *Úřad*, s. 329.

⁶⁸⁵ Tamtéž.

⁶⁸⁶ J. Nováček, *Jeníšek z Újezda*, s. 248–249.

⁶⁸⁷ R. Behenská, *Všední život*, s. 17–18.

Matkou Viléma byla Anna Sádlová. Jan mladší Jeníšek se snažil syna zapojit do rodinného hospodaření. V roce 1543 byl Vilém poslán na vojenské tažení, nicméně vojsko bylo rozpuštěno ještě před bojem.⁶⁸⁸ Roku 1566 Vilém jednal s arciknížetem Ferdinandem v Plzni a téhož roku byl pozván i na Pražský hrad. Vilém se totiž účastnil pohřebního průvodu Maxmiliána II.⁶⁸⁹

Burian se oženil s Reginou z Klenového a Janovic. Byl věřitelem Rudolfa II. V roce 1589 dostal zpět 187 kop grošů míšenských a zároveň měl Burian získat ještě 670 kop.⁶⁹⁰ Účastnil se bojů proti Turkům v roce 1594. Jeho život skončil roku 1599. Měl pět synů: Jana, Viléma, Jindřicha, Přibíka a Buriana.

Jan Jeníšek z Újezda vlastnil na Svrčovci podle berního rejstříku z roku 1615 tři osedlé.⁶⁹¹ V roce 1603 však ve stejné vsi přiznal 47 osedlých.⁶⁹² Sourozenci mezi sebou měli majetkové spory, které skončily až před soudem. Ten roku 1605 rozhodl, že bratři mají dostat své podíly. V roce 1606 se spory obnovily, přičemž Jan smrtelně zranil Viléma. Vraždu bratra chtěl soudně potrestat Jindřich, který měl se soudy bohaté zkušenosti. Zemřel bez dětí a jeho majetek tak získali zbylí bratři.⁶⁹³ Ve sporech se nevyskytuje Přibík, který v té době cestoval po Německu a Itálii.⁶⁹⁴

Neslibnější kariéru z tohoto rodu měl Přibík Jeníšek z Újezda. Jeho rodiče se jmenovali Burian starší Jeníšek a Regina z Klenového a Janovic. V berním rejstříku z roku 1615 přiznal na Štěpánovicích dvanáct osedlých, mistra s pacholkem a mlýn.⁶⁹⁵

Od ledna roku 1616 plnil funkci písaře menších desek zemských. Roku 1619 byl odvolán stavy jakožto nepotřebný a musel ze země utéct.⁶⁹⁶ Po porážce stavovského povstání mu připadl Zvíkovec (severně od Plzně), který prodal v roce 1623 Václavovi Herakliovi z Blíživa.⁶⁹⁷ Mezi lety 1621 a 1623 vykonával úřad královského prokurátora. Přibík byl členem likvidační a revizní komise, dále se zabýval případy vzbouřených stavů. Jeho povinností bylo zastupovat zájmy panovníka. Také vedl žaloby a konfiskoval

---

⁶⁸⁸ Tamtéž, s. 15.

⁶⁸⁹ August Sedláček, *Listy ze ztracených archivů panských*, Praha 1891, s. 63.

⁶⁹⁰ R. Bacík, *Přibík Jeníšek z Újezda*, s. 10.

⁶⁹¹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 53.

⁶⁹² J. Vacek, *Skladba*, s. 93.

⁶⁹³ A. Sedláček, *Hrady*, s. 50

⁶⁹⁴ R. Behenská, *Všední život*, s. 23.

⁶⁹⁵ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 54.

⁶⁹⁶ P. Burdová, *Úřad*, s. 339.

⁶⁹⁷ A. Sedláček, *Hrady XIII*, s. 249; K. Kuča, *Města VIII*, s. 692.

majetek.⁶⁹⁸ Za tyto služby ho panovník odměnil, díky čemuž se v letech 1623–1624 stal karlštejnským purkrabím, od roku 1624 do 1640 byl podkomořím a od roku 1640 až do své smrti působil jako nejvyšší písař Království českého a místodržící. Oženil se s Lidmilou Kateřinou z Talmberka. Spravoval Svrčoves, Březnici, Tochovice (obě lokality jižně od Příbrami) a Štěpánovice. Podle Behenské rovněž držel vsi Tetětice, Újezdec, Habartice a lesy Hůrku, Horu, v Hutích a v Jelení. Všechny zmíněné lokality leží na Klatovsku.⁶⁹⁹ V roce 1623 zakoupil dvůr v Touškově.⁷⁰⁰ Svůj politický vzestup završil pozicí nejvyššího písaře Království českého, kterou obdržel roku 1640. V roce 1642 mu císař polepšil erb a zároveň ztratil příjmení Jeníšek. Přibík tedy zajistil, že jeho synovec Přibík František byl již členem panského rodu. Sám však zůstal pouze členem nižší šlechty, zřejmě kvůli dosaženému titulu. Jeho úmrtí se datuje na 25. březen 1651. Pohřben byl v Březnici v kostele, který sám nechal vystavět.⁷⁰¹

[88] Pan Dobeš Humprecht Vlček z Přechiny.

Obec Příchina se nachází u Rakovníka. Majitel této vesnice pocházel z rodu Vlčků z Přechiny, ovšem roku 1599 ji prodal Havlovi z Hrobčice.⁷⁰² Osobu Dobeše Humprechta Vlčka se nepodařilo dohledat. Sedláček pouze uvedl rozmezí let 1584–1597, kdy Dobeš Humprecht údajně vlastnil Příchinu. Není však možné určit, kde Dobeš Humprecht žil poté, nebo kdy zemřel. V berních rejstřících nebyl zapsán ani název vesnice, ani jméno nikoho dalšího z tohoto rodu.

[89] Pan Jindřich Sobětický z Sobětic a v městě Dobřanech, ten má syny 2 dorostlý.

Jediný Jindřich v tomto rodě sídlil na Soběticích od roku 1556. V roce 1566 se oženil s Lukrecií z Janovic. Měl s ní čtyři syny Mikuláše, Aleše (oba sídlili v Dobřanech jižně od Plzně), Kryštofa žijícího v Berouně a Jáchyma v Unhošti (jižně od Kladna). Později svěřil Sobětice ležící jižně od Klatov Janovi Sobětickému a přesídlil na Unhošť.⁷⁰³ V roce

---

⁶⁹⁸ Jaroslav Dřimal, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745*, Sborník archivních prací 19, 1969, s. 367–368.

⁶⁹⁹ R. Behenská, *Všední život*, s. 23.

⁷⁰⁰ F. Koreš (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, s. 168.

⁷⁰¹ R. Behenská, *Všední život*, s. 24.

⁷⁰² A. Sedláček, *Místopisný slovník*, s. 733.

⁷⁰³ August Sedláček, *Sobětický ze Sobětic*, in: OSN XXIII, Praha 1905, s. 563–564; Týž, *Hrady IX*, s. 258.

1603 Oldřich na Soběticích držel šest osedlých, čtyři komíny, mistra a pacholka a tři kola.⁷⁰⁴ Roku 1615 přiznal na Soběticích pět osedlých, mistra s pacholkem.⁷⁰⁵

V jiných krajích o víře nevím, toliko

[90] Pana Petra Libnthala z Libnthalu.

Petr svobodný pán z Liebenthalu získal mezi lety 1603 a 1615 Kunratice, které jsou dnes předměstím Prahy. V berním rejstříku z roku 1615 totiž na Kunraticích a Novém hradě (nedaleko Kunratic) držel 13 osedlých, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.⁷⁰⁶ Oženil se s Annou Dorotou Voděradskou, rozenou Kamýckou ze Lstiboře. Měli spolu dceru, kterou pojmenovali Kateřina. Petr pocházel ze Svaté říše římské, ve které měl titul svobodného pána. Na konci 16. století vykonával úřad truksasa na dvoře arciknížete Maxmi-liána. V roce 1601 mu byl udělen inkolát, ovšem starobylost rodu dokázal až roku 1612.⁷⁰⁷ Byl zabit v Lužici v roce 1622.⁷⁰⁸

[91] Pana Jiříka Bryknara z Brukštejna.

Jiří Bryknar měl bratra Albrechta, který se jmenoval po jejich otci. Jejich matkou byla Anna z Mecerodu. Oba bratři zastávali během svého života několik úřadů. Albrecht Bryknar z Brukštejna žil na Seči a zemřel okolo roku 1601. V letech 1596–1597 působil jako hejtman Chrudimského kraje.⁷⁰⁹ Sloužil také jako královský prokurátor.⁷¹⁰

V září 1541 byl Jiří zvolen relátorem českého zemského sněmu. V letech 1555–1557 působil ve funkci místosudího. Přisedícím komorního soudu byl jmenován v lednu 1559. Dále se účastnil zasedání v lednu, dubnu a srpnu 1559, v lednu a srpnu 1560, v srpnu 1561, v lednu a srpnu 1562, v listopadu 1563, v dubnu, srpnu a listopadu 1564, v lednu a květnu 1565, v lednu 1566, v srpnu a listopadu 1567, v lednu 1568, v dubnu a listopadu 1569, v srpnu a listopadu 1570, v lednu, srpnu a listopadu 1571, ve stejných měsících se účastnil zasedání i v roce 1572. Dále byl přítomen zasedání také v listopadu 1573, v listopadu 1574, v lednu a listopadu 1575, v květnu 1576 a v lednu 1577. V březnu byl znovujmenován do komorního soudu, v dubnu složil přísahu Rudolfovi II.

---

⁷⁰⁴ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 62; J. Vacek, *Skladba*, s. 93.

⁷⁰⁵ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 55; J. Vacek, *Skladba*, s. 101.

⁷⁰⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 27.

⁷⁰⁷ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 270–271.

⁷⁰⁸ A. Sedláček, *Hrady XV*, s. 234; T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 13.

⁷⁰⁹ P. Mareš, *Obsazování*, s. 234.

⁷¹⁰ V. Bůžek, *Klientela*, s. 218.

a v srpnu 1577 zasedl do soudních lavic. Úřad královského prokurátora vykonával od roku 1558 do ledna 1578.⁷¹¹

Rok 1595 prodali Jiří a Albrecht (synové Albrechta) Libeň, o rok později prodali Oheb ležící východně od Kutné Hory. V roce 1596 Albrecht zakoupil Tismice u Českého Brodu, ale již o tři roky později je prodal Josefu Markovi, a to zřejmě kvůli tomu, že potřeboval finanční prostředky na své válečné výpravy, byl totiž císařským truksasem. Roku 1609 Adam mladší z Valdštejna prodal Jiřímu Bryknarovi na sever od Prahy ležící Sluhy. Jiří Bryknar je ale dal již roku 1614 Sabině Finkové z Pantenova na Měšicích.

V berním rejstříku z roku 1615 přiznal na Sluhách majetek pouze Jiří. Držel zde tři osedlé.⁷¹² Jiří Bryknar zemřel před rokem 1617.⁷¹³ Sabina Finková z Pantenova na téže lokalitě uvedla 18 osedlých, faru, dva mistry, čtyři pacholky a čtyři mlýnská kola.⁷¹⁴

[92] Pan Václav Heraklius z Blíživa, hejtman panství starohradského, stáří okolo 30 let.

Václav Heraklius měl bratra Jiříka Heraklia. Jejich otec se jmenoval Jan Blíživský. Jiří byl v roce 1615 zabit sedláky u Benešova. Václav prošel roku 1611 pasováním na rytíře. V období od února 1623 do roku 1624 vykonával úřad místosudího.⁷¹⁵ Roku 1623 koupil Václav Heraklius severně od Plzně ležící Zvíkovec od Přibíka Jeníška z Újezda. V roce 1633 jej však prodal Vilémovi z Klenového.⁷¹⁶

A tak jest jich, které sem nyní naspěch zpamatovati, přes sto osob dorostlý.

[93] Item více v krajích čáslavském a chrudimském jsou dva bratři Horňatečští a [94] jeden Václav Popel, [95] též jeden Materna {Jindřich}.

V době, ve které měl vzniknout analyzovaný pramen, žili čtyři zástupci z rodu Horňateckých, jichž se zápis mohl týkat. Dostupná literatura však pracuje s různými variantami. První z nich předpokládá, že se čtyři zmiňovaní bratři jmenovali Jan, Jiří, Bohuslav a Karel. Druhá možnost uvažuje o tom, že se mělo jednat o dvě dvojice bratrů. Podle Sedláčka byli Bohuslav s Karlem syny Jiřího Horňateckého. August Sedláček dále datoval smrt

---

⁷¹¹ P. Mareš, *Soupis přisedlicích*, s. 103–104; P. Burdová, *Úřad*, s. 331.

⁷¹² A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 28.

⁷¹³ August Sedláček, *Bryknar z Brukštejna*, in: OSN IV, Praha 1891, s. 817; Týž, *Hrady I*, s. 155; Týž, *Hrady XV*, s. 25, 258, 299.

⁷¹⁴ Týž (ed.), *Rozvržení*, s. 29.

⁷¹⁵ M. Kolář, *Blíživští z Blíživa IV*, s. 178; P. Burdová, *Úřad*, s. 331.

⁷¹⁶ A. Sedláček, *Hrady XII*, s. 249.

Karla do období mezi lety 1603 a 1608.⁷¹⁷ Druhý z bratrů Bohuslav koupil v roce 1567 Žabonosy ležící východně od Kolína od Václava Skuhravého z Dobročovic. Sedláček uvedl, že Bohuslav zemřel před rokem 1601 a měl tři syny. Dostupná literatura však pojednává o třech, případně o pěti bratrech. Zdroje se přitom shodují na jménech Mikuláš a Ondřej.⁷¹⁸ Mikuláš vykonával v letech 1588–1589 a 1593–1594 funkci hejtmana Kouřimského kraje. Poté v letech 1597–1598 a 1599–1600 seděl v úřadu hejtmana Čáslavského kraje. To bylo spojeno s tím, že před rokem 1596 Bohuslav zakoupil Zbraslavice na Čáslavsku.⁷¹⁹

V berním rejstříku z roku 1603 uvedl Ondřej, syn Bohuslava, majetek na Zbraslavicích skládající se ze 75 osedlých, jedenácti komínů, fary, mistra a sedmi mlýnských kol.⁷²⁰ Ve stejném rejstříku měl však Ondřej Horňatecký ještě jeden záznam. Na Cítově ležícím západně od Mělníka přiznal 29 osedlých, devět komínů, dva mistry se dvěma pacholky.⁷²¹ Karel, bratr Bohuslava, držel na Zalesanech (západně od Kolína) šest osedlých, tři komíny, mistra s pacholkem a dvě mlýnská kola.⁷²² Roku 1615 přiznal Ondřej ze Zbraslavic, Dobřeni a Ratboře (nedaleko Kolína) 133 osedlých, dvě fary, dva mistry, dva pacholky a jedenáct mlýnských kol.⁷²³

Otec Václava Popela se jmenoval Jindřich. Od roku 1586 vlastnil Václav Popel Skovice (západně od Čáslavi). Roku 1599 přikoupil Ksyny (taktéž západně od Čáslavi), které prodal v roce 1608 Zikmundovi Dobřenskému z Dobřenic. V letech 1601, 1602, 1604, v lednu a únoru roku 1605 a v roce 1606 zastával funkci mustrhera za Čáslavský kraj.⁷²⁴ Po roce 1609 žil v chudobě. Po vypuknutí stavovského povstání se postavil na stranu vzbouřených stavů. Po jeho porážce byl odsouzen ke ztrátě poloviny majetku, ale vzhledem k tomu, že již žádný neměl, konfiskaci se vyhnul.⁷²⁵ Václav po sobě zanechal syna Hynka.⁷²⁶

---

⁷¹⁷ Tamtéž XI, s. 246.

⁷¹⁸ August Sedláček, *Horňatecký z Dobročovic*, in: OSN XI, Praha 1897, s. 589; Týž, *Hrady XII*, s. 331.

⁷¹⁹ P. Mareš, *Obsazování*, s. 239; A. Sedláček, *Hrady XII*, s. 219.

⁷²⁰ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 33.

⁷²¹ Tamtéž, s. 78.

⁷²² Tamtéž, s. 38.

⁷²³ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 29.

⁷²⁴ P. Mareš, *Krajské mustrunky*, s. 315.

⁷²⁵ V. T. Bílek, *Dějiny I*, s. 439.

⁷²⁶ August Sedláček, *Popel z Vesce*, in: OSN XX, Praha 1903, s. 225; Týž, *Hrady XII*, s. 91.

S ohledem na to, jakým způsobem a na jakém místě bylo jméno Jindřich připsáno k analyzovanému prameni, je možné, že si na něj autor vzpomněl až dodatečně. Jindřichů v rodě Maternů bylo hned několik. Ve vymezeném období, ve kterém měl pramen vzniknout, však žil pouze Jindřich, syn Adama Materny. Jeho bratři se jmenovali Bernard, který zemřel roku 1599, a Zikmund, jenž skonal v roce 1616. Jindřich zdědil Přítoky u Kutné Hory, v roce 1610 přikoupil Sloupno severně od Kutné Hory a roku 1613 získal Žerčice položené východně od Mladé Boleslavi.

Z berního rejstříku z roku 1603 lze vyčíst, že již v této době Jindřich přiznal na Žerčicích a Přepěřích u Turnova 42 osedlých, dva komíny, faru, mistra se třemi pacholky a tři mlýnská kola.⁷²⁷ V roce 1603 měl vyměřenou také berni z Přítok položených západně od Kutné Hory, kde držel jedenáct osedlých, sedm komínů, mistra se dvěma pacholky a čtyři mlýnská kola.⁷²⁸ Roku 1615 přiznal na Žerčicích 38 osedlých, faru, mistra se dvěma pacholky a dvě mlýnská kola.⁷²⁹ V téže roce na Sloupnu uvedl 22 osedlých, faru a dvě mlýnská kola.⁷³⁰ Oženil se s Marianou Pešičkou z Komárova. Měli spolu dva syny, Jana Jiřího a Jindřicha Zikmunda.⁷³¹ Jindřich zemřel v roce 1621.⁷³² Oběma Jindřichovým dětem byl po Bílé hoře zkonfiskován majetek. Jan Jiří musel dokonce kvůli své víře odejít do exilu.⁷³³

---

⁷²⁷ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 17.

⁷²⁸ Tamtéž, s. 30.

⁷²⁹ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 3.

⁷³⁰ Tamtéž, s. 10.

⁷³¹ August Sedláček, *Materna*, in: OSN XVI, Praha 1900, s. 974; Týž, *Hrady III*, s. 317.

⁷³² Týž, *Hrady X*, s. 341.

⁷³³ T. V. Bílek, *Dějiny I*, s. 360–361.

Závěr

V první části kvalifikační práce byl představen vývoj literatury k tématu nižší šlechty v období raného novověku. Nejprve byly uvedeny moderní syntézy o celé raně novověké společnosti a šlechtě. Historické bádání zaměřené na šlechtu započalo v poslední čtvrtině 19. století. Historici se nejdříve zajímali o genealogii šlechty (včetně rytířů) i o její sídla. Výzkum šlechtických sídel pomáhaly prohloubit dochované inventáře. Na nižší šlechtu se v meziválečném období zaměřil Vladimír Klecanda, který zkoumal přijímání nových členů do rytířského stavu. Ve stejné době se začaly objevovat první příspěvky mapující hospodaření nižší šlechty. Uvedený směr výzkumu pokračoval i v období marxistické historiografie, kdy právě hospodářské dějiny představovaly jedinou oblast, jež se rozvíjela v rámci zkoumání šlechty. Spolu s tím byly publikovány práce o majetkové skladbě předbělohorské šlechty, v nichž rytíři hráli důležitou roli. Na sklonku osmdesátých let minulého století se objevily práce věnující pozornost finančnímu podnikání nižší šlechty. Po roce 1989 se její výzkum rozštěpil několika směry. Začaly vznikat biografie nižší šlechty, studie mapující její hmotnou a každodenní kulturu či práce o rytířských sídlech. Další rozpravy byly věnovány zastoupení rytířů v nižších zemských úřadech nebo jejich kariérám. V posledních letech také vycházejí rozsáhlé edice pramenů osobní povahy, jejichž autory byli členové předbělohorské nižší šlechty.

Následující kapitola stručně shrnula vývoj nižší šlechty v Čechách v raném novověku, který byl v určitých ohledech porovnán s vývojem vyšší šlechty. Dále tato práce zmínila proces uzavírání rytířského a panského stavu v 15. a 16. století. Následná část této kvalifikační práce komparovala majetkové uspořádání nižší šlechty v Prácheňském a Plzeňském kraji na základě berních rejstříků z let 1603 a 1615. Zjištěné informace byly srovnány s Podbrdským krajem, který s oběma výše zmíněnými kraji sousedil. Tyto údaje konfrontovaly majetkové poměry mezi panskou a rytířskou šlechtou v rámci těchto krajů, ale i mezi nimi navzájem. Na základě údajů získaných ze zmíněných pramenů se podařilo doložit, jakým způsobem se měnil počet rytířů a pánů ve zmíněných krajích. Zároveň bylo možné sledovat i změny šlechtického majetku v těchto krajích. Tyto údaje je však nutné brát opatrně, jelikož majetek do rejstříků zapisovali sami urození majitelé panství a statků, a historici dnes nemají možnost verifikovat zaznamenané údaje o majetku. Je možné, že přiznaný majetek byl ve skutečnosti větší nebo rovný uvedeným hodnotám. Nedá se předpokládat, že by majitelé v berních rejstřících uváděli větší množství, protože

by jim byla vyměřena vyšší berně. Ačkoli berní rejstříky mají své nevýhody, nadále poskytují příležitost k vytvoření přinejmenším hrubého přehledu o šlechtickém majetku v rámci jednotlivých krajů a celých Čech.

Komparací berních rejstříků se podařilo zjistit, že v Plzeňském kraji se ve vymezeném období zmenšil počet nižší šlechty ze 188 na 154 rytířů. Naopak panský stav své řady rozšířil o devět jedinců. Zároveň v tomto kraji panský stav přiznal v roce 1615 zhruba o 700 osedlých více. Oproti tomu rytířský stav přiznal o 1300 osedlých méně. V Prácheňském kraji zapsalo v roce 1603 svůj majetek 16 pánů a 134 rytířů, v roce 1615 se tento počet příliš nezměnil. Do rejstříku bylo uvedeno 23 pánů a 139 rytířů. Počet osedlých činil v roce 1603 u panského stavu 3370 osedlých a 5029 osedlých u rytířského stavu. V berním rejstříku z roku 1615 stavy přiznaly 3634 osedlých za panský stav a 4394 osedlých za rytíře. Z těchto údajů lze pozorovat úbytek v řadách rytířského majetku v Prácheňském i v Plzeňském kraji. Při porovnání údajů s Podbrdským krajem bylo možné tyto informace potvrdit, protože úbytek bylo možné pozorovat i v tomto kraji.

Komparační sonda také ukázala, že ve všech třech krajích rytíři představovali naprostou početní většinu z celkového počtu šlechty. Při porovnání počtu osedlých bylo zřejmé, že rytíři vlastnili v roce 1603 v Plzeňském kraji 65 % osedlých, v Prácheňském to činilo 60 %, nicméně v Podbrdském kraji počet osedlých na statcích rytířů vystoupal až na 90 %. V roce 1615 však stejné kritérium u nižší šlechty neslo téměř shodnou hodnotu, okolo 54 % osedlých. Také se potvrdilo, že i když panský stav nedosahoval takového zastoupení jako nižší šlechta, jejich souhrnný majetek se rytířům v berním rejstříku z roku 1615 téměř vyrovnal.

Předkládaná diplomová práce je věnována analýze jediného pramene, který se nachází v došlé korespondenci pražského arcibiskupství. Na šesti stranách jeho neznámý autor uvedl zhruba 95 jmen rytířů vlastnicích pozemkový majetek na území Prácheňského a Plzeňského kraje. Bohužel se nelze dopracovat přesného počtu vyjmenovaných rytířů, protože si pisatel zkoumaného pramene nedokázal vybavit konkrétní počet rytířů Úlických [86]. Soupis jmen je napsaný česky. Autor také neopomněl uvést, že všichni uvedení šlechtici byli podle něj katolického vyznání. Ve většině případů k osobám uvedl jejich jméno, domicil, věk a také občas zaznamenal počet dospělých synů. U konkrétních rytířů bylo do hranatých závorek připsáno číslo z důvodu zjištění konkrétního počtu rytířů. Rytíři, kteří byli vepsáni do analyzovaného pramene a byli zmíněni na předchozích stranách, u sebe měli uvedeno stejné číslo v hranatých závorkách pro lepší orientaci.

Následující část diplomové práce se zabývala soupisem rytířů. Nejdříve byly položeny otázky související s analyzovaným pramenem. Zaprvé bylo nezbytné nalézt odpověď na to, kdy autor studovaný pramen sepsal, protože tak ve svém textu neučinil. Za tímto účelem bylo zapotřebí dohledat, kdy dotyční rytíři žili. Šlo o klíčovou informaci, na jejímž základě se podařilo zasadit vznik pramene do dobového kontextu. František Dvorský datoval vznik zkoumaného pramene před rok 1604.⁷³⁴

Další zpřesnění doby sepsání pramene se podařilo specifikovat dohledáním let, ve kterých uvedení rytíři zemřeli. Autor pramene chtěl do svého soupisu zaznamenat zřejmě pouze žijící rytíře. Vzhledem k datům úmrtí níže zmíněných rytířů se podařilo konkretizovat vznik pramene do roku 1603. Jindřich Strojetic [35] totiž zemřel po roce 1603, stejně tak jako Bohuslav Obytecký z Obytec [44] nebo Petr Běšín z Běšin [75]. Autor pramene přiblížil dataci pramene zapsáním Jindřicha Častolara [12], který skonal již v roce 1603. Datovat pramen ještě konkrétněji bylo problematické, jelikož autor pramene uvedl pouze základní a velice obecné informace o rytířském rodu Úlických. Tvůrce zkoumaného soupisu nezmínil jejich jména ani věk a zaznamenal u tohoto rodu pouze to, kolik mužských členů v době sepsání analyzovaného pramene pravděpodobně žilo. K dataci pramene by tak mohl pomoci Josef Úlický [79], který zemřel již v roce 1602. Je však znovu nutné poznamenat, že vzhledem k chybějícím informacím o tomto rodu není možné s jistotou tvrdit, že Josefovo jméno do pramene opravdu náleželo. Další, kdo pomohl zkonkretizovat vznik analyzovaného pramene, byl Kryštof Gerštorf z Gerštorfu [41]. Tento rytíř napomohl k dataci pramene prodejem svého majetku. Podařilo se totiž dohledat, že v roce 1603 prodal Kladrubce, které jsou v analyzovaném soupisu uvedeny jako jeho domicil. Zkoumaný pramen tak pravděpodobně musel vzniknout před prodejem této lokality. Vzhledem k událostem, které se děly v Království českém, jež jsou popsány níže, je možné spekulovat i nad spodní hranicí vzniku pramene. Soupis rytířů vznikl zřejmě po červenci 1602.

Od roku 1583 se Praha stala znovu centrem Římsko-německé říše, protože si ji za své hlavní město zvolil český král a císař Rudolf II. Papežský stolec se proto začal více zajímat o náboženské poměry právě v Království českém, které doposud zůstaly v pozadí jeho zájmu. Katolická církev se do této doby soustředila zejména na protireformaci v Římsko-německé říši.⁷³⁵ České země tak měly posloužit jako místo, na kterém katolická

---

⁷³⁴ F. Dvorský, *Příspěvky*, s. 280–288.

⁷³⁵ Tomáš Černušák a kol., *Papežství a české země v tisíciletých dějinách*, Praha 2017, s. 210.

církev mohla vyzkoušet svůj protireformační plán.⁷³⁶ Velký podíl na tom měli papežští nunciové, kteří přebývali na královském dvoře. Mezi povinnosti vyslanců také spadalo udržování kontaktů s nejdůležitější šlechtou. Jak se později ukázalo, silné vazby ke katolickým rodům sehrály klíčovou úlohu v posledních letech 16. století.

Nunciové se také snažili utužovat své vazby na vlivné katolíky, případně přimět vlivné jedince ke konverzi ke katolické víře.⁷³⁷ To je možné ukázat na příkladu Rožmberků. V roce 1592 zemřel Vilém z Rožmberka a jeho území převzal Petr Vok. Papežský nuncius Speciano se přesvědčit nového majitele rozsáhlého rožmberského dominia znovu ke katolické víře, nicméně marně. Přestože vyslanec za tímto účelem použil i svých kontaktů u Lobkoviců a Pernštejnů, Petr Vok se pouze snažil snížit zadlužení svého panství.⁷³⁸ Po smrti Viléma z Rožmberka úřad nejvyššího purkrabí získal umírněný katolík Adam II. z Hradce, který však již v roce 1596 zemřel. Jiří Popel z Lobkovic padl v nemilost v roce 1593 a byl odsouzen k doživotnímu vězení.⁷³⁹

Nunciové museli navazovat na práci svých předchůdců, aby dosáhli papežským stolcem vytčených cílů v Království českém. Také se snažili využívat střídajících nálad císaře Rudolfa II. Jeho rostoucí paranoia se dala použít ve prospěch zástupců katolické šlechty. Této situace využili Giovanni Francesco Bonhomini, Cesare Speciano v letech 1592–1598, nebo Filippo Spinelli v letech 1598–1604. Koncem roku 1584 nastínil Bonhomini plán, který měl navrátit výsostné postavení do rukou katolické církve.⁷⁴⁰ Tento záměr měl základy ve finančním zajištění jezuitské koleje v Praze, dále se zaměřil na ovládnutí pražské univerzity katolíky a na vypovězení nekatolíků z královských pozemků. Cílem nuncia nebylo vychovávat ke katolictví pouze potomky šlechticů, ale chtěl mít také dostatek katolických kněží a stejně jako úředníků, kteří by byli věrní právě této víře. Zároveň se však Bonhomini chtěl opírat i o mandát proti kacířům, který císař Rudolf II.

---

⁷³⁶ Karel Stloukal, *Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu XVI. a XVII. věku*, Praha 1925, s. 156.

⁷³⁷ Tomáš Černušák, *Taktika prosazování záměrů papežských diplomatů v Čechách v jednáních z let 1608–1609, Malá sonda do novověkého umění diplomatické komunikace*, Časopis matice moravské 130, 2011, s. 29–40; Alena Pazderová, *Snahy o Konverzi Petra Voka z Rožmberka aneb co v Březanově kronice nebylo*, *Paginae historiae* 27, 2019, č. 1, s. 104–125.

⁷³⁸ A. Pazderová, *Snahy*, s. 122–123.

⁷³⁹ T. Černušák a kol., *Papežství*, s. 218.

⁷⁴⁰ Tamtéž, s. 214.

vydal již v roce 1584. Předchozí vydané protikatolické mandáty nikdy nebyly prosazovány. Nunciův plán také počítal s podřízením husitské církve papežskému stolci. To by znamenalo zrušení dolní konzistoře.⁷⁴¹

Papežským vyslancům v devadesátých letech 16. století došlo, že pro úspěch katolické strany v Království nebylo nejdůležitějším faktem obsadit všechny nejvyšší zemské úřady. Jejich snahy se proto začaly soustředit na českou kancelář. Tato instituce se stala nepostradatelnou vzhledem k tomu, že jí procházela veškerá administrativa Království českého. Česká kancelář zároveň sloužila jako nejvyšší orgán, který rozhodoval o náboženských sporech mezi církví a státem.

V čele české kanceláře stál do roku 1593 umírněný katolík Adam II. z Hradce, kterého náboženská problematika příliš netížila. To znamenalo, že chod kanceláře fakticky ovládal evangelický místokancléř Kryštof Želinský ze Sebusína.⁷⁴² Stloukal tvrdil, že rovnoměrné zastoupení katolíků i nekatolíků v této instituci zajišťovalo, že spolu obě strany dokázaly vycházet a v Království českém tak byl relativní náboženský klid.⁷⁴³ Želinský si za dobu svého působení v české kanceláři vybudoval silné postavení u císaře, na které nunciové nemohli přímo zaútočit.⁷⁴⁴ Specianovy dlouhodobé snahy o katolické vedení české kanceláře byly u Rudolfa II. vyslyšeny až v roce 1597, kdy do čela této instituce císař jmenoval Jiřího Bořitu z Martinic, který však v úřadu vydržel necelý rok, neboť v lednu následujícího roku zemřel.⁷⁴⁵

V roce 1598 na Rudolfův dvůr dorazil nový papežský nuncius Filippo Spinelli, který se stal důležitým aktérem v následujících letech. Ve prospěch katolické strany hrál i zdravotní stav císaře Rudolfa II., který neměl sílu vzdorovat naléhání cílevědomých katolíků.⁷⁴⁶ Důležitého spojence papežský vyslanec našel již od počátku svého úřadu v Kryštofovi Popelovi z Lobkovic,⁷⁴⁷ který byl za svoji podporu v srpnu 1599 jmenován

---

⁷⁴¹ Tomáš Černušák, *Nunciatura u císařského dvora v prvních letech vlády Rudolfa II. a české země*, Český časopis historický, 111, 2013, s. 728–742; T. Černušák a kol., *Papežství*, s. 214; Petr Vorel, *Velké dějiny země Koruny české VII., 1526–1618*, Praha – Litomyšl 2005, s. 390–391.

⁷⁴² K. Stloukal, *Papežská politika*, s. 161.

⁷⁴³ Tamtéž, s. 162.

⁷⁴⁴ Josef Borovička, *Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597–1599*, Český časopis historický, 28, 1922, s. 290.

⁷⁴⁵ Tamtéž, s. 280–293.

⁷⁴⁶ Josef Janáček, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 2003, s. 372; J. Borovička, *Pád*, s. 299.

⁷⁴⁷ K. Stloukal, *Papežská politika*, s. 176.

nejvyšším hofmistrem. V témže měsíci byl Václav Berka z Dubé dosazen na pozici nejvyššího komořího. Dále Adam ze Šternberka obdržel úřad nejvyššího sudí a poslední pozici získal Volf Novohradský z Kolovrat, kterého císař jmenoval dvorským sudím.⁷⁴⁸ Vítežství katolické strany v Království českém dovršila rezignace Kryštofa Želinského z pozice místokancléře. Spinellimu se spolu s Kryštofem Popelem z Lobkovic podařilo přesvědčit Rudolfa II. o tom, že Želinský jednal s nekatolíky o následnictví trůnu. Přesto odstoupení místokancléře Želinského bylo způsobeno zejména dosazením nového přísně katolického Zdeňka Popela z Lobkovic na pozici nejvyššího kancléře v září 1599.⁷⁴⁹ Touto změnou tak v Království českém mohla započít protireformace zaměřená nejen proti jednotě bratrské a jejím členům.

Papežský nuncius nezhálel a nadále přesvědčoval císaře o potřebě vydání patentu proti kacírům, který mu byl prozatím pouze přislíben. Mandát vyšel 22. července 1602.⁷⁵⁰ Cílem mělo být naprosté zastavení aktivit evangelických konfesí, zejména jednoty bratrské. Oproti dříve vydaným mandátům mířeným proti nekatolíkům byla tato norma důsledně prosazována. Sbory jednoty bratrské měly zakázanou veškerou činnost a docházelo k jejich uzavírání. Na fary obsazené nekatolickými knězi měli být dosazeni katolíci. Zároveň se jednalo o porušení náboženské tolerance v Království českém. Do té doby protireformace probíhala na dílčích územích spravovaných katolickou šlechtou či panovníkem.⁷⁵¹

V roce 1603 na českém zemském sněmu rytíři vznesli připomínku, že pražský arcibiskup bránil obsazování far kněžími, kteří nepatřili pod utrakvistickou konzistoř.⁷⁵² Jejich nejvýznamnějším řečníkem se stal Václav Budovec z Budova, který na českém zemském sněmu vystoupil 15. ledna 1603.⁷⁵³ Václav Budovec byl synem Adama Budovce. Jak bylo zvykem, v mládí podnikl cestu do zahraničních zemí, jmenovitě do Anglie, Dánska, Francie, Nizozemska, Itálie a také do arabských zemí. Patřil mezi členy jednoty bratrské. V roce 1599 získal Semčice, v roce 1602 zdědil Hradiště a o dva roky

---

⁷⁴⁸ Tamtéž, s. 185; P. Vorel, *Velké dějiny*, s. 408.

⁷⁴⁹ J. Borovička, *Pád*, s. 303.

⁷⁵⁰ *Sněmy X*, s. 336–337; Julius Glücklich, *Mandát proti Bratřím z 2. září 1602 a jeho provádění v letech 1602–1604*, *Věstník královské české společnosti nauk, Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná* 1904, Praha 1905, č. 10, s. 8.

⁷⁵¹ *Sněmy X*, s. 336–337.

⁷⁵² J. Glücklich, *Mandát*, s. 9.

⁷⁵³ Noemi Rejchrtová, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984, s. 44–49; Z. Winter, *Život I*, s. 224.

později zakoupil Zásadku.⁷⁵⁴ V roce 1603 přiznal na Hradišti a Semčicích 166 osedlých, jedenáct komínů, faru, dva mistry s dvěma pacholky a židovský dům.⁷⁵⁵ V berním rejstříku z roku 1615 již jako zástupce panského stavu uvedl na Hradišti, Zásadce, a Klášteře a Kocňovicích (u Mladé Boleslavi) 300 osedlých, dvě fary, čtyři mistry, tři pacholky a 17 mlýnských kol.⁷⁵⁶ Roku 1607 byl přijat do panského stavu.⁷⁵⁷ Při jednáních o Rudolfově Majestátu vystupoval na stejně jako v roce 1603 straně evangelíků. V roce 1614 vyšlo jeho dílo *Antialkorán*.⁷⁵⁸ O čtyři roky později vydal *Cíl a praktiky papeženců a jesuitů*.⁷⁵⁹ Po porážce na Bílé hoře dohlédl na to, že jeho manželka Anna Zákupská z Vartemberka a jediný syn Adam utekli z Prahy do Nizozemska. Jako jeden z vůdců stavovského povstání byl v roce 1621 popraven na Staroměstském náměstí.⁷⁶⁰

Budovec ve svém sněmovním lednovém projevu naléhal, aby se nejdříve vyřešily politické záležitosti spojené s výší berní a následně se řešila náboženská problematika. Vystoupil s tím, že rytíři požadují dodržování náboženských svobod v Království českém. Tomu oponoval nejvyšší písař Jan z Klenového s tvrzením, že mandát naopak chránil katolické i utrakvistické vyznání.⁷⁶¹ Podruhé k této problematice vystoupil Václav Budovec z Budova na tomtéž sněmu s tím, že basilejská kompaktáta od roku 1575 neplatila. Navíc uvedl, že císař obdrží supliku s vypsanými náboženskými nespravedlnostmi vůči rytířskému stavu.⁷⁶² Český zemský sněm byl však ukončen už 16. ledna 1603 bez dalšího jednání, protože císařovy záležitosti byly odsouhlaseny. Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic však chtěl zakročit proti Budovcovi, kterého několikrát v únoru a v březnu dal povolát do české kanceláře. Za své vystoupení na českém zemském sněmu a také kvůli napsané

---

⁷⁵⁴ August Sedláček, *Budovec z Budova*, in: OSN IV, Praha 1891, s. 852–853.

⁷⁵⁵ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 19.

⁷⁵⁶ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 2.

⁷⁵⁷ M. Starý, *Rytíři přijatí do českého panského stavu*, s. 269.

⁷⁵⁸ Noemi Rejchrtová (ed.), *Václav Budovec z Budova, Antialkorán*, Praha 1989.

⁷⁵⁹ Václav Budovec z Budova, *Cíl a praktiky papeženců a jesuitů*, Praha 1618 (Knihopis K02621).

⁷⁶⁰ A. Sedláček, *Budovec z Budova IV*, s. 853.

⁷⁶¹ J. Glücklich, *Mandát*, s. 10.

⁷⁶² Tamtéž, s. 11.

suplice měl být potrestán.⁷⁶³ Budovcovi však bylo 20. března 1603 přečteno pouze napomenutí.⁷⁶⁴ Kvůli zemskému sněmu v tomto roce si šlechta uvědomila, že není možné rozdělit náboženské otázky od politických zájmů císaře. Vzhledem k tomu, že stavy nejdříve slíbily výši berní, císařovi úředníci neměli žádný důvod k tomu, aby drželi svolaný sněm. Navíc zabránili dalším změnám náboženské situace v Království českém.⁷⁶⁵

Kvalifikační práce si nekladla na za cíl ověřit, případně určit, přesného autora analyzovaného soupisu rytířů. Lze pouze spekulovat na základě dostupných zdrojů. František Dvorský toto téma ve svém příspěvku zmínil, když jako možné autory soupisu uvedl Jaroslava Bořitu z Martinic či Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka. Autorem však mohl být i někdo jiný. V úvahu by připadal Jan Klenovský z Klenového. Ten dokonce vystoupil i na sněmu v roce 1603 proti Budovcovi.⁷⁶⁶ Janovi bratři se jmenovali Kryštof, Vilém, Adam a Přibík. Jejich otcem byl Vilém z Klenového. Jan se ujal po smrti svého otce v roce 1558 Žinkov položených severně od Klatov. Dále vlastnil Březinu ležící východně od Plzně a Mečín, Žitín, Radkovic, Radnice a Roupov položené jižně od Plzně. Po vypuknutí stavovského povstání odešel z Království českého do Pasova.⁷⁶⁷ Zemřel v roce 1624. Jan měl syna Viléma, který v roce 1623 získal titul svobodného pána v Římsko-německé říši. V roce 1629 se stal součástí panského stavu v Království českém. O rok později obdržel titul hraběte v opět Římsko-německé říši. V Království českém mu byl tento titul uznán až v roce 1633.⁷⁶⁸

Jana Klenovský z Klenového vlastnil velký majetek. V berním rejstříku z roku 1603 přiznal na Žinkovech 219 osedlých, 13 komínů, dvě fary, dva mistry s pěti pacholky a šest mlýnských kol.⁷⁶⁹ V berním rejstříku z roku 1615 uvedl 208 osedlých, tři fary, tři mistry spolu se šesti pacholky a šesti mlýnskými koly.⁷⁷⁰ Pokud by autorem byl opravdu Jan Klenovský z Klenového, zůstává záhadou, proč ze svého rodu uvedl pouze Přibíka

---

⁷⁶³ J. Janáček, *Rudolf*, s. 374.

⁷⁶⁴ J. Glücklich, *Mandát*, s. 14–15.

⁷⁶⁵ Tamtéž, s. 18.

⁷⁶⁶ N. Rejchrtová, *Václav Budovec z Budova*, s. 44.

⁷⁶⁷ Josef Hrdlička, „*Unaufrichtige Söhne des Landes*“. *Der böhmische katholische Adel während des Ständeaufstandes*, in: Václav Bůžek (ed.), *Der Böhmisches Ständeaufstand 1618–1620. Akteure, Gegner und Verbündete*, Münster 2021, s. 371.

⁷⁶⁸ A. Sedláček, *Z Klenového a z Janovic XIV*, s. 359.

⁷⁶⁹ F. Marat (ed.), *Soupis poplatnictva*, s. 59

⁷⁷⁰ A. Sedláček (ed.), *Rozvržení*, s. 52.

a nikoho jiného. Navíc do pramene nezahrnul sebe ani svého syna. Je dnes pravděpodobně téměř nemožné jednoznačně určit, kdo analyzovaný pramen vytvořil.

Cílem této diplomové práce byla identifikace rytířů uvedených v analyzovaném prameni. Dohledání uvedených rytířů se občas potýkalo s komplikacemi. Dostupná literatura nebo autor zkoumaného pramene pracovali občas s jinými variantami téhož jména. Další komplikací se stal nedostatek informací o některých rytířích. Pro každého nižšího šlechtice uvedeného v prameni bylo vytvořeno vlastní heslo, ve kterém se objevily informace o jeho rodinných vazbách, sídlech a majetku. Každé heslo dále obsahovalo údaje o zastávaných zemských a dvorských úřadech, samozřejmě za předpokladu, že v nich rytíři uvedení v analyzovaném prameni působili. Z berních rejstříků z let 1603 a 1615 se také ve většině případů podařilo vyčíst i počet přiznaných osedlých.

V prameni byli uvedeni rytíři, kteří vlastnili různé množství osedlých. Jan Jiří Pětipeský [3] uvedl v roce 1603 jedenáct osedlých. Šebestián Lažanský [8] dokonce zapsal pouze šest osedlých. Oproti tomu bratr Hertvíka Vratislava z Mitrovic [7] přiznal v tomtéž roce 130 osedlých. Bohužel se nepodařilo podle berních rejstříků dohledat majetek všech zapsaných rytířů, například lze uvést hned prvního uvedeného rytíře Zachariáše Kábu z Rybňan [1]. Historici věnující pozornost majetkové skladbě předbělohorské šlechty ji rozdělili do skupin podle počtu osedlých uvedených v berních rejstřících. V analyzovaném prameni bylo uvedeno 15 rytířů, kteří v roce 1603 zaznamenali, že vlastní do deseti osedlých.⁷⁷¹ Od jedenácti do 20 osedlých vlastnilo dvanáct rytířů.⁷⁷² Od 21 do 50 osedlých přiznalo 17 rytířů.⁷⁷³ Osm rytířů uvedlo, že v roce 1603 vlastnilo 51 až

---

⁷⁷¹ [15] Jan Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [26] Přibík Čákovec, [29] Šebestián Bejšovec z Bejšova, [33] Oldřich Strojetic z Strojetic, [34] Jan Strojetic z Strojetic, [37] Jindřich Cíl ze Svojšic, [49] Petr Sedlecký z Újezdce, [51] Hynek Sedlecký z Újezdce, [58] Sezima Fremut z Tropčic, [61] Vřesovec Fremut z Tropčic, [64] Jiřík Příchovský z Příchovic. [66] Jindřich Kunáš z Machovic, [67] Jiří Kunáš z Machovic, [75] Jan Chlumčanský z Chlumčan, [89] Jindřich Sobětický z Sobětic.

⁷⁷² [3] Jan Jiří Pětipeský z Chýš, [8] Šebestián Lažanský z Bukové a na Březsku, [12] Jindřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [23] Vyšata Kunáš z Machovic, [22] Bohuslav Kunáš z Machovic, [23] Vyšata Kunáš z Machovic, [32] Adam Pernklo ze Šenrejt, [35] Jindřich Strojetic z Strojetic, [38] Ondřej Řesanský z Kadova, [45] Bohuslav Obitecký. [48] Vilím bratr a v Makově, [53] Sezima Štěnovský z Kadova.

⁷⁷³ [8] Šebestián Lažanský z Bukové, [11] Oldřich Častolar Dlouhoveský, z Dlouhé Vsi, [19] Kryštof Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [20] Mauric Chanovský Dlouhoveský [21] Vilém Chanovský Dlouhoveský, [31] Jan Vintř z Vlčkovic, [39] Smil Běšín z Běšin, [42] Oldřich Perkrštorf z Purkštorfu, [44] Jan Čejka z Olbramovic, [59] Jan Vřesovec z Vřesovic,

100 osedlých⁷⁷⁴ a pouze tři rytíři zapsaní do analyzovaného pramene v roce 1603 drželi mezi 101 a 200 osedlými.⁷⁷⁵ Autor tak nechtěl zaznamenat pouze nejzámožnější zástupce nižší šlechty, ale chtěl zřejmě podat souhrnný seznam katolické šlechty zejména v Prácheňském a Plzeňském kraji, a to bez ohledu na sílu majetkové základny. Přesto je nutné poznamenat, že podle Jindřicha Vacka naprostá většina zaznamenaných rytířů vlastnila majetek, který jim zajišťoval ekonomickou stabilitu.

V berním rejstříku z roku 1603 přiznalo svůj majetek v Prácheňském kraji celkem 134 rytířů. Z tohoto počtu jich autor do svého soupisu zaznamenal 33. V procentuálních číslech tak autor uvedl 24,6 % ze všech nižších šlechticů v kraji. Pouze u dvanácti se však podařilo ověřit jejich katolické vyznání.⁷⁷⁶ Jedná se tedy o 9 % z celkového počtu rytířů v Prácheňském kraji. Okolo 60 nižších šlechticů pocházelo z Plzeňského kraje. V tomto kraji je počet uvedený v soupisu neurčitý, protože autor přesně nezaznamenal Čejky z Dlouhé Vsi [43] a dále Úlické [86]. Do berního rejstříku z roku 1603 však svůj majetek přiznalo celkem 188 rytířů. Pisatel analyzovaného soupisu uvedl tedy okolo 33 % nižších šlechticů z Plzeňského kraje. Katolická víra se podařila dohledat u 18 šlechticů, kteří byli zapsaní ve zkoumaném prameni a zároveň žili v Plzeňském kraji.⁷⁷⁷ V přepočtu se jedná o necelých 10 % ze všech rytířů Plzeňska.

---

[63] Markvart Příchovecký z Příchovic, [71] Jindřich Žakavec z Žakavy, [76] Purkhart Merklínský z Merklína, [77] Adam Merklínský z Merklína, [79] Jiří Kočovský z Kočova, [84] Adam Henygar ze Seeberka, [87] Vilím Jeníšek z Újezda.

⁷⁷⁴ [5] Vilém z Vřesovic, [10] Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [13] Kryštof Častolar Dlouhoveský, [18] Jan Chanovský Dlouhoveský, [30] Jindřich Hýzrle z Chodů, [69] Jan Vidršperkar z Vidršperku, [83] Přibík z Klenového, [95] Jindřich Materna z Květnice.

⁷⁷⁵ [54] Smil Nebílovský z Drahobuze, [56] Jindřich Černín z Chudenic, [65] Jan Vidršperkar z Vidršperku.

⁷⁷⁶ [10] Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [13] Kryštof Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [14] Jaroslav Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [15] Jan Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [16] Jindřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [19] Kryštof Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [22] Bohuslav Kunáš z Machovic, [26] Přibík Čákovec, [30] Jindřich Michal Hýzrle z Chodů, [32] Adam Pernklo ze Šenrejtů, [35] Jindřich Strojetic z Strojetic, [36] Smil Muchek z Bukové.

⁷⁷⁷ [43] Petr Čejka z Olbramovic, [47] Volf Sedlecký na Měcholupech, [48] Vilém Sedlecký na Makově, [49] Petr Sedlecký na Mochtíně, [54] Smil Nebílovský z Drahobuze, [57] Adam Černín z Chudenic, [58] Sezima Fremut z Tropčic, [65] Jan Vidršperkar z Vidršperku, [69] Jan Vidršperkar z Vidršperka, [71] Jindřich Žakavec ze Žakavy, [76] Purkhart Merklínský z Merklína, [77] Adam Merklínský z Merklína, [80] Bořivoj Měsíček z Výškova, [84] Adam Henygar ze Seeberka, [86] Apollon Vladislav, Jindřich, Kryštof, Mikuláš Úličtí.

Téma náboženského vyznání u rytířů v jižních a západních Čechách nepatří mezi detailně zmapované oblasti. Informace o věroučné orientaci zaznamenaných rytířů souvisely zejména s tím, zda jednotliví rytíři byli kolátory nějaké fary. Naneštěstí literatura k tomuto tématu se zabývala pouze sedmdesátými lety 16. století. Dalším zdrojem pak byla diplomová práce Zdeňka Zahradníka. Poslední možností, jak ověřit katolické vyznání šlechticů, byla práce od Tomáše Václava Bílka, která se však zabývala až pobělohorskými konfiskacemi. V této době někteří z uvedených rytířů již nežili.

U následujících rytířů uvedených na stránkách analyzovaného pramene se podařilo získat informace o jejich náboženském vyznání. Zachariáš Kába z Rybňan [1] složil 1. října 1619 přísahu věrnosti novému králi, ale zůstal u katolické víry. Za tento čin rytíř nebyl při pobělohorských konfiskacích potrestán a mohl si ponechat svůj majetek. Stejně dopadl i rod Sedleckých [49] a další žijící šlechtici zapsaní do analyzovaného pramene.⁷⁷⁸ Jindřich Kunáš z Machovic [24] se účastnil českého zemského sněmu v lednu 1620, ale jelikož zůstal u katolictví, nebyl mu udělen žádný trest. Po porážce stavovského povstání ztratili někteří rytíři část nebo celý svůj majetek. Vyšatovi Kunáši z Machovic [23] zabavili veškerý majetek. Vzhledem k tomu, že nebylo uvedeno, zda byl za stavovského povstání katolík či nikoli, je možné, že někdy mezi lety 1603 a 1619 konvertoval k evangelické konfesi. Radslav Měsíček z Újezda [80] utekl po bitvě na Bílé hoře, nezařekl však žádný majetek. Jiří Měsíček z Újezda [80] zemřel při stavovském povstání a byl mu zabaven veškerý majetek. Poslední rytíř uvedený v prameni Jindřich Materna [95] odešel také do exilu kvůli svému evangelickému vyznání. Na druhé straně stáli Vilém z Vřesovic [5] a Přibík Jeníšek [87], kteří po vypuknutí povstání utekli a po jeho porážce se do Čech vrátili. Za svou věrnost katolické víře a habsburskému císaři byli později odměněni získáním vyšších titulů a konfiskovanými majetky evangelíků či odbojných

---

⁷⁷⁸ [1] Zachariáš Kába z Rybňan, [2] Jindřich Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [13] Kryštof Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [14] Jaroslav Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [15] Jan Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [16] Jindřich Častolar Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [19] Kryštof Chanovský Dlouhoveský, [23] Vyšata Kunáš z Machovic, [26] Přibík Čákovec na Čakově, [32] Adam Pernklo ze Šenrejtu, [36] Smil Muchek z Bukové, [37] Jindřich Cíl ze Svojsic, [47] Volf Sedlecký z Újezda, [48] Vilém Sedlecký na Měcholupech, [49] Petr Sedlecký na Mochtíně, [54] Smil Nebílovský z Drahobuze, [56] Jindřich Černín z Chudenic, [57] Adam Černín z Chudenic, [58] Sezima Fremut ze Stropčic, [65] Jan Vidršperkar z Vidršperku, [69] Jan Vidršperkar z Vidršperka, [71] Jindřich Žakavec ze Žakavy, [76] Purkhart Merklínský z Merklína, [77] Adam Merklínský z Merklína [80] Bořivoj Měsíček z Výškova, [84] Adam Henygar ze Seeberka, [86] Apollon Vladislav, Jindřich, Kryštof, Mikuláš Úličtí.

stavů. Bohužel není možné zaručit, že se konfese některých zaznamenaných rytířů v průběhu jejich života nezměnila. Poznatky k této oblasti je proto nutné interpretovat s jistou opatrností, a to kvůli tomu, že žádný z výše uvedených zdrojů se nezabýval dobou, ve které analyzovaný pramen nejspíše vznikl.

Někteří rytíři uvedení v analyzovaném prameni vykonávali nižší zemské úřady. V prameni se nachází celkem 15 šlechticů, kteří v průběhu svého života působili v zemském úřadu, z nichž ale pouze čtyři ho drželi v letech 1602 či 1603. Prvním byl Zachariáš Kába z Rybňan [1] působící jako místosudí Království českého od roku 1602 až do roku 1614. Jindřich Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi [2] pracoval jako písař menších desek zemských v období 1599 až 1616. Jan Jiří Pětipeský z Chýš a z Egrberka [3] zasedal jako přísedící u soudu nejvyššího purkrabství. Václav Popel [94] byl opakovaně jmenován jako musther Čáslavského kraje v letech 1601, 1602, 1604, 1605 a 1606.

V ostatních případech rytíři zastávali úřady před nebo až po vzniku studovaného pramene. Nejdříve jsou uvedeni úřady s vyšším počtem rytířů bez ohledu na období jejich úřadování. Relátory českého zemského sněmu bylo jmenováno osm rytířů.⁷⁷⁹ V lavičích komorního soudu zasedalo sedm rytířů.⁷⁸⁰ Šest šlechticů plnilo funkci hejtmanů za rytířský stav.⁷⁸¹ Níže uvedení rytíři jsou seřazeni chronologicky. Svě úřady vykonávali sami, případně ve zkoumaném prameni byly dvě osoby, které vykonávaly stejný úřad. Jiří Bryknar [91] dosáhl na pozici místosudí Království českého v letech 1555 až 1557 a později od roku 1558 až do roku 1578 pokračoval v úřadu královského prokurátora. Zachariáš Kába z Rybňan [1] byl dosazen do pozice nejvyššího purkrabí pražského v letech 1590 až 1597. Šebestián Lažanský [8] (1598) a Jan Čejka [43] (1614) vykonávali úřad nejvyššího berníka Království českého. Vilém Chanovský [21] v roce 1601 vybíral berně v Prácheňském kraji. V zemském soudu zasedali jako přísedící Jan Vidršperkar z Vidršperku [65] v letech 1614 až 1618 a Jan Čejka [43] v roce 1620.

---

⁷⁷⁹ [1] Zachariáš Kába z Rybňan, [2] Jindřich Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [3] Pan Jan Jiří Pětipeský z Chýš a z Egrbergka, [8] Šebestián Lažanský z Bukové, [43] Jan Čejka z Olbramovic, [57] Adam Černín z Chudenic, [65] Pan Jan Vidršperkar z Vidršperku, [91] Pan Jiřík Bryknar z Brukštejna.

⁷⁸⁰ [1] Zachariáš Kába z Rybňan, [2] Jindřich Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, [3] Pan Jan Jiří Pětipeský z Chýš a z Egrbergka, [43] Jan Čejka z Olbramovic, [57] Adam Černín z Chudenic, [65] Pan Jan Vidršperkar z Vidršperku, [91] Pan Jiřík Bryknar z Brukštejna

⁷⁸¹ [3] Pan Jan Jiří Pětipeský z Chýš a z Egrbergka, [8] Pan Šebestián Lažanský z Bukový, [56] Jindřich Černín z Chudenic [65] Pan Jan Vidršperkar z Vidršperku, [83] Pan Přibík z Klenového a z Janovic, [93] Mikuláš Hornáteký.

U jednotlivých rytířů se také zjišťovalo, zda se podíleli na literárním mecenátu, na kterém měl podíl například Vilém z Vřesovic [5]. Dalším rytířem podílejícím se na vydání katolického textu byl Kryštof Chanovský [19].

V některých případech bylo možné sledovat vazby na další rody a jedince. Tyto vazby mohly být příbuzenské, jak to lze pozorovat u Častolarů, Dlouhoveských či Chanovských. Vzhledem k tomu, že rytíři sídlili zejména v Prácheňském a Plzeňském kraji, jejich sídla dělila malá vzdálenost. To mohlo mít vliv i na případný výběr opatrovníků pro nepnoleté potomky, jako tomu bylo u například Václava Koce z Dobrše [78].

Poslední otázka byla spojená s důvody sepsání tohoto jmenného seznamu. Autor v něm neuvedl důvod, proč tento soupis vytvořil. Pravděpodobně však nechtěl sepsat pouze rytíře působící v nižších zemských úřadech, protože těchto osob by bylo pouze několik. Velmi pravděpodobně ho motivovala vyhrocená náboženská situace v Království českém v letech 1602–1603. Je možné, že se katolická strana ještě před vypuknutím vzpoury odbojných stavů snažila získat přehled o svých souvěrcích. V této souvislosti stojí za zmínku, že seznamy členů svých sborů si v této době tvořila pouze jednota bratrská.⁷⁸² Rovněž při jednání o České konfesi byl vytvořen soupis šlechty podílející se na jejím formulování.⁷⁸³ Autor se tak mohl zhlédnout ve fungování jednoty bratrské, která pravidelně zhotovovala soupisy členů svých sborů. Jeho záměrem mohlo být vytvořit jakousi mapu katolických statků v Prácheňském a Plzeňském kraji, které by případně mohly posloužit k finanční podpoře katolické církve v Čechách. S tím souvisel i fakt, že by vypsaní rytíři mohli katolickou stranu podpořit i dalším způsobem, například vojáky. Tomuto tvrzení však odporuje fakt, že v soupisu se nacházeli rytíři s různě velkým množstvím vlastněného majetku.

V roce 1604 papežský nuncius Giovanni Ferreri pokračoval v protireformačních snahách. Papežský zmocněnec chtěl zřídit kněžský seminář.⁷⁸⁴ To mělo postupně vést k nahrazení nevhodných kněží věrnými katolíky v konkrétních farních oblastech. Vzhledem k tomu, že pramen měl být sepsán nejpozději v roce 1603, autor zkoumaného pramene mohl nejdříve vytyčit majitele oblastí, kterými by se pražské arcibiskupství a papežský nuncius nemuseli později zabývat. Autor také mohl reagovat na Budovcovo vystoupení na zemském sněmu. Jeho záměr by byl tak spojený výhradně se zaznamenáním

---

⁷⁸² J. Just – M. Růčková (edd.), *Bratrská šlechta*, s. 31–34.

⁷⁸³ Tamtéž, s. 31–32.

⁷⁸⁴ T. Černušák, *Taktika*, s. 31.

členů rytířské šlechty, kteří nesouhlasili s Budovcovým vystoupením proti mandátu z července roku 1602.

Soupis pramenů a literatury

Prameny nevydané

Národní archiv

Archiv pražského arcibiskupství

inv. č. 2920, sign. C 77, kart 739.

Staré tisky

Leonardus, Lessius, *Rada o víru a náboženství*, Praha 1622.

Leucht, Valentin, *Zpráva křesťanská s krátkým výkladem podstatnějších věcí, které každému křesťanu vědění přísluší a Životové, skutkové a mučedlnictví též i zázraky svatých a světic*, Praha 1625.

Schultissius, Johannes de Felsdorf, *Cunae in Laudem & Gloriam Rrecena nati Immanuelis et Servatoris nostri Jesu Christi*, Marburk 1613.

Budovec z Budova, Václav, *Cíl a praktiky papeženců a jesuitů*, Praha 1618.

Artikule sněmu markrabství moravského, Olomouc 1608.

Artikulové sněmu markrabství moravského, Olomouc 1612.

Prameny vydané

Bok, Václav – Vodrážková, Lenka (edd.), *Cesty a život Jindřicha Hýzrla z Chodů. I. Zmenšené faksimile, II. Studie, edice a překlad*, Praha 2021.

Just, Jiří – Růčková, Markéta a kolektiv (edd.), *Bratrská šlechta v Čechách a na Moravě a formování konfesní identity v raném novověku*, Praha 2020.

Kalousek, Josef (ed.), *Řády selské a instrukce hospodářské 1350–1626*, Praha 1905 (Archiv český 22).

Koreš, František (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských z Bukovan*, České Budějovice 2019.

Král, Pavel (ed.), *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550–1650*, České Budějovice 2002.

Kreuz, Petr – Martinovský, Ivan (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)*, Praha 2007.

Marat, František (ed.), *Soupis poplatnictva 14 krajův království Českého z r. 1603*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1898, Praha 1899.

Mareš, Petr (ed.), *Karel Častovec Myška ze Žlunic: život předbělohorského rytíře ve světle rodinné korespondence*, Ústí nad Labem 2000.

Mareš, Petr (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1570–1596*, České Budějovice 2015.

Mareš, Petr – Koldinská, Marie (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602–1633*, Praha 1997.

Petráček, Věra – Vogeltanz, Jan (edd.), *Příběhy Jindřicha Hýzrla z Chodů*, Praha 1979.

Rejchrtová, Noemi (ed.), *Václav Budovec z Budova, Antialkorán*, Praha 1989.

Sedláček, August (ed.), *Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, Praha, 1869.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu I–X, Praha 1877–1900.

Vybíral, Zdeněk (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně. Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014.

Žitný, Miroslav (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611–1621*, České Budějovice 2015.

Literatura

Anděl, Rudolf, *Lenní statek Ves na Frýdlantsku v první polovině XVII. století*, Sborník Severočeského muzea, společenské vědy – historie 5, 1966, s. 107–121.

Anděl, Rudolf, *Hospodářská situace drobných šlechtických statků na česko-lužickém pomezí v XVII. století*, Sborník Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem, řada historická 1971, s. 61–134.

Anděl, Rudolf, *Rybníkářství na statcích frýdlantské lenní šlechty v 16. a 17. století*, Sborník Severočeského muzea, Historia 9, 1988, s. 33–52.

Bacík, Radek, *Přibík Jeníšek z Újezda, pobělohorský úředník*, Časopis Národního Muzea 178, 2007, č. 3–4, s. 161–191.

Bacík, Radek, *Přibík Jeníšek z Újezda, úředník v pobělohorské době*, Praha 2007 (diplomová práce).

Bartuška, Jan, *Se znamením dvojitého Lekna*, Týn nad Vltavou 2018.

Behenská, Radka, *Jan Jeníšek z Újezda a na Svrčovci (Život předbělohorského rytíře)*, Bohemiae Occidentalis historica 2, č. 1, 2016, s. 6–31.

- Behenská, Radka, *Všední život nižšího šlechtice: Jan Jeníšek z Újezda a na Svrčovci podle register*, Praha 2015 (diplomová práce).
- Bílek, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I–II*, Praha 1882–1883.
- Borovička, Josef, *Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597–1599*, Český časopis historický, 28, 1922, s. 277–304.
- Boukal, Jan, *Rytíři z Vřesovic ve válkách. Příspěvek k dějinám tzv. válečné aristokracie*, Poohří 7: smrt, války a katastrofy: sborník z konference konané v Kadani 12. a 13. října 2017, Louny 2018, s. 38–46.
- Buben, Milan M., *Dlauhoweský z Dlouhévsí, Střední Evropa*, Revue pro středoevropskou kulturu a politiku 8, č. 26, 1992, s. 111–116.
- Burdová, Pavla, *Úřad desek zemských*, Sborník archivních prací 36, 1986, s. 273–381.
- Březina, Vladimír, *Rytířský stav v Čechách a na Moravě v raném novověku*, České Budějovice 2008.
- Bůžek, Václav, *Domácnosti nižší šlechty v předbělohorských Čechách (Pokus o typologii)*, in: Lenka Bobková (ed.) *Život na šlechtickém sídle 16.–18. stoletím*, Ústí nad Labem 1992, s. 42–64.
- Bůžek, Václav, *Každodenní život na statcích Šťastného Václava Pětipeského z Chýš očima hospodářských úředníků počátkem 17. století*, in: Alice Velková – Marie Koldinská (edd.), *Historik zapomenutých dějin. Sborník příspěvků věnovaných prof. dr. Eduardu Maurovi*, Praha 2003, s. 198–210.
- Bůžek, Václav, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, Pardubice 1955, s. 213–225.
- Bůžek, Václav, *Literární mecenát nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Jaroslav Pánek – Miloslav Polívka – Noemi Reichrtová (edd.), *Husitství – reformace – renesance. Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela*, Praha 1994, s. 830–843.
- Bůžek, Václav, *Majetková skladba šlechty v předbělohorských Čechách*, *Hospodářské dějiny* 14, 1986, s. 175–216.
- Bůžek, Václav, *Majetkové rozvrstvení stavů Bechyňského kraje v letech 1523–1557 (Edice berního rejstříku Bechyňska z roku 1523)*, *Hospodářské dějiny* 13, 1985, s. 65–87.
- Bůžek, Václav, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996.
- Bůžek, Václav, *Pijácké zábavy na dvorech renesančních velmožů (Ambras – Bechyně)*, in: Václav Bůžek (ed.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000, s. 137–161.

- Bůžek Václav, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.
- Bůžek, Václav, *Úvěrové podnikání nižší šlechty*, Praha 1989.
- Bůžek, Václav, *Úvěrové podnikání rytířů Malovců v předbělohorské době*, *Folia Historica Bohemica* 14, 1990, s. 135–194.
- Bůžek, Václav– Bůžková, Hana, *Klenoty v renesančních a manýristických interiérech na jihu Čech*, *Jihočeský sborník historický* 63, 1994, s. 23–43.
- Bůžek, Václav – Bůžková, Hana – Stejskalová, Jana, *Interiéry domů v jihočeských předbělohorských městech. Životní styl měšťanů v době pozdní renesance a manýrismu*, *Jihočeský sborník historický* 59, 1990, s. 113–127.
- Bůžek, Václav – Bůžková, Hana – Stejskalová, Jana, *Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách*, *Jihočeský sborník historický* 59, 1990, s. 65–79.
- Bůžek, Václav – Koreš, František – Mareš, Petr – Žitný, Miroslav, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.
- Bůžek, Václav a kolektiv, *Společnost českých zemí v raném novověku – struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.
- Bůžek, Václav – Hrdlička, Josef – Král, Pavel – Vybíral, Zdeněk, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha 2002.
- Černušák, Tomáš, *Nunciatura u císařského dvora v prvních letech vlády Rudolfa II. a české země*, *Český časopis historický* 111, 2013, s. 728–742.
- Černušák, Tomáš, *Taktika prosazování záměrů papežských diplomatů v Čechách v jednáních z let 1608–1609, Malá sonda do novověkého umění diplomatické komunikace*, *Časopis matice moravské* 130, 2011, s. 29–40.
- Černušák, Tomáš a kolektiv, *Papežství a české země v tisíciletých dějinách*, Praha 2017.
- Černý, Václav, *Hospodářské instrukce. Přehled zemědělských dějin v době patrimoniálního velkostatku v XV.–XVI. století*, Praha 1930.
- Čornej, Petr, *K otázce životního stylu nižší šlechty před Bílou horou*, *Středočeský sborník historický* 15, 1980, s. 125–142.
- David, Zdeněk V., *Nalezení střední cesty. Liberální výzva utrakvistů Římu a Lutherovi*, Praha 2012.
- Dostál, Josef, *Jindřich Straka z Nedabylic a jeho bratři*, *Sborník Archivu Ministerstva vnitra Republiky československé* 11, 1938, s. 173–216.
- Dostál, Josef, *Příběhy Jana Petra Dobřenského z Dobřenic*, *Časopis Společnosti a přátel starožitností českých* 56, 1948, s. 13–26, 118–131.

Dřimal Jaroslav, *Královský prokurátor a jeho úřad do roku 1745*, Sborník archivních prací 19, 1969, s. 348–385.

Dvorský, František, *Příspěvky k dějinám církevním v Čechách. Jaký byl číselný poměr katolíků vůči straně podoboží v roce 1609*, Sborník historický 2, 1884, s. 280–288.

Fejtová, Olga, *Rekatolizace v městech pražských v době pobělohorské – úspěch, nebo fiasko? Příspěvek k důsledkům pobělohorské rekatolizace na Novém městě pražském*, in: Olga Fejtová – Václav Ledvinka – Jiří Pešek – Vít Vlnas (edd.), *Barokní Praha – barokní Čechie 1620–1740. Sborník příspěvků z vědecké konference o fenoménu baroka v Čechách*, Praha Anežský klášter a Clam-Gallasův palác, 24.–27. září 2001, Praha 2004, s. 457–471.

Glücklich, Julius, *Mandát proti Bratřím z 2. září 1602 a jeho provádění v letech 1602–1604*, Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1904, Praha 1905, č. 10, s. 1–28.

Hallwich, Hermann, *Jakoubek von Wřesovic*. Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen 4, č. 2, 1866, s. 33–50.

Havlíček, Petr, *Pater Vojtěch Chanovský, světec nebo fanatik?* in: Karel Mráz – Václav Chroust (edd.), *Barokní jezuitské Klatovy*, Klatovy 2007, s. 84–93.

Hausenblasová, Jaroslava, *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, Praha 2002.

Holý, Martin, *Jindřich Michal Hýzrle z Chodů (1575–1665) a jeho poznávací cesta po střední a západní Evropě v letech 1607 až 1608*, in: Jiří Kubeš (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*, Pardubice 2007, s. 35–66.

Hrabětová, Irena, *Erbovní pověsti v českých spisech Bartoloměje Paprockého z Hlohov*, Brno 1992.

Hrbek, Jiří, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640–1740*, Praha 2013.

Hrbek, Jiří, *Mezi luteránstvím, utrakvismem, a jednotou bratrskou: konfesní profilace rodových větví Valdštejnů na přelomu 16. a 17. století*, Folia Historica Bohemica 33, 2018, s. 69–95.

Hrdlička, Josef, *Konfesijní politika šlechtických vrchností a šlechtická konfesionalizace v Čechách a na Moravě v 16. a 17. století*, Český časopis historický 108, 2010, s. 406–442.

Hrdlička, Josef, *Nově objevený inventář renesančních interiérů zámku v Telči z roku 1589*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 178–184.

- Hrdlička, Josef, „*Unaufrichtige Söhne des Landes*“. *Der böhmische katholische Adel während des Ständeaufstandes*, in: Václav Bůžek (ed.), *Der Böhmisches Ständeaufstand 1618–1620. Akteure, Gegner und Verbündete*, Münster 2021, s. 369–393.
- Hrdlička, Josef, *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590–1630)*, České Budějovice 2013.
- Hrejsa, Ferdinand, *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny*, Praha 1912.
- Hrejsa, Ferdinand, *Sborové Jednoty bratrské*, Praha 1935.
- Hruboš, Jan, *Životní osudy „soldáta“ Jana Němčického z Němčic. Ke klientským vztahům a kariérním strategiím nižší šlechty v předbělohorském období*, Těšínsko 59, č. 2, 2016, s. 1–20.
- Neudertová, Michaela, *Cestování nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Michaela Neudertová (ed.), *Cesty a cestování v životě společnosti*, Ústí nad Labem 1995, s. 209–213.
- Hrubý, František, *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*, Český časopis historický 33, 1927, s. 21–59, 263–306.
- Hrubý, František, *Ladislav Velen ze Žerotína*, Praha 1930.
- Jan, Libor, *Nástin vývoje české a moravské šlechty (s důrazem na její počátky)*, Časopis matice moravské 138, 2019, s. 241–260.
- Janáček, Josef, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 2003.
- Jouzová, Miroslava, *Pernštejnský inventář kolínského zámku*, in: Pavel Štrobl (ed.), *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 2005, s. 3–10.
- Knoz, Tomáš, *Karel starší ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.
- Just, Jiří, *Jan Labounský z Labouně a knižní kultura nižší šlechty*, Folia Historica Bohemica 35, 2020, s. 73–105.
- Just, Jiří – Nešpor, Zdeněk R. – Matějka, Ondřej (edd.), *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009.
- Kadeřábek, Josef, *Nerovný boj o víru. Páni z Martinic a rekatolizace města Slaný (1600–1665)*, Praha 2018.
- Kavka, František – Skýbová, Anna, *Husitský epilog na konciliu tridentském a původní koncepce habsburské rekatolizace Čech. Počátky obnoveného pražského arcibiskupství 1561–1580*, Praha 1969.
- Klecanda, Vladimír, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, Časopis archivní školy 6, 1928, s. 1–125.
- Koblasa, Pavel, *Czerninové: nezahyneš ani ohněm ani mečem*, Praha 2021.

- Koblasa, Pavel, *Czerninové z Chudenic, Stručné dějiny rodu a schematismus rodových panství*, České Budějovice 2000.
- Koblasa, Pavel, *Dominia pánů z Hradce, Slavatů a Czernínů*, Praha 2010.
- Kolář, Martin, *Běšínové z Běšín*, in: Ottův slovník naučný III, Praha 1890, s. 897.
- Kolář, Martin, *Blíživští z Blžíva*, in: Ottův slovník naučný IV, Praha 1891, s. 178.
- Kolář, Martin, *Cílové ze Svojšic*, in: Ottův slovník naučný V, Praha 1892, s. 369.
- Kolář, Martin, *Častolar z Dlouhé Vsi*, in: Ottův slovník naučný V, Praha 1892, s. 882.
- Kolář, Martin, *Černínové z Chudenic*, in: Ottův slovník naučný VI, Praha 1893, s. 623–627.
- Kolář, Martin, *Dlouhoveský z Dlouhé Vsi*, in: Ottův slovník naučný VII, Praha 1893, s. 684–685.
- Kolář, Martin, *Fremut a Miřkovský ze Stropčic*, in: Ottův slovník naučný IX, Praha, s. 675–676.
- Kolář, Martin, *Gerstorf z Gerstorfu*, in: Ottův slovník naučný X, Praha 1896, s. 82–84.
- Kolář, Martin, *Henygar ze Seeberka*, in: Ottův slovník naučný XI, Praha 1897, s. 111–112.
- Kolář, Martin, *Hýzrle z Chodů*, in: Ottův slovník naučný XI, Praha 1897, s. 1065.
- Kolář, Martin, *Chanovský z Dlouhé Vsi*, in: Ottův slovník naučný XII, Praha 1897, s. 48–50.
- Kolář, Martin, *Chlumčanský, z Přestavlk a z Chlumčan*, in: Ottův slovník naučný XII, Praha 1897, s. 246–249.
- Kolář, Martin, *Kába z Rybňan*: in Ottův slovník naučný XIII, Praha 1898, s. 714.
- Kolář, Martin, *z Kadova*, in: Ottův slovník naučný XIII, Praha 1898, s. 738.
- Kolář, Martin, *Rozrod Svojšinských*, Památky archeologické a místopisné 9, 1871–1873, s. 943–954.
- Koldinská, Marie, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2001.
- Konečný, Michal (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Kroměříž 2017.
- Koreš, František, *Moc, válka a společenský vzestup v dějinách rodu Robmhápů ze Suché od 16. do 18. století a jejich rodinné paměti*, Opera historica 16, č. 1, 2015 s. 100–148.
- Koreš, František, *Proměna nižší šlechty Království českého v pobělohorské době*, České Budějovice 2020 (disertační práce).
- Kovář, Daniel, *Křenovice na Českobudějovicku za dob Kunášů z Machovic*, Výběr 45, č. 3, 2008, s. 163–171.

- Kovář, Daniel, *Několik inventářů panských sídel Českobudějovicka z doby (Chvalkov, Lustenek, Rudolfov a Žumberk)*, Tábořský archiv 17, 2009, s. 135–174.
- Kovář, Daniel, *Tvrz a statek Holkov u Velešína*, Jihočeský sborník historický 81, 2012, s. 7–46.
- Kovář, Daniel, *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*, České Budějovice 2011.
- Kubů, František, *Osudu Pošumavských zámečků od Bílé hory do současnosti*, Zlatá stezka 3, 1996, s. 54–76.
- Kuča, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I–VIII*, Praha 1999–2011.
- Ledvinka, Václav, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách, (Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560–1596)*, Praha 1985.
- Lifka, Bohumír, *Radomyšl, Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*, Radomyšl 1993.
- Liška, David, *Moravský rytíř Václav Bitovský z Bítova*, Vlastivědný věstník moravský 51, č. 1, 1999, s. 58–67.
- Lůžek, Bořivoj, *Po stopách husitství na Ústecku*, Ústí nad Labem 1959.
- Macek, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích I–IV*, Praha 1992–1999.
- Macek, Josef, *Česká středověká šlechta*, Praha 1997.
- Mareš, Petr, *Krajské mustrunky a krajští mustrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565–1618)*, *Paginae historiae* 21, č. 2, 2013 s. 298–321.
- Mareš, Petr, *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564–1616/1617*, Praha 2009.
- Mareš, Petr, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527–1620*, Praha 2013.
- Mařa, Petr, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004.
- Míka, Alois, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, Sborník historický 15, 1967, s. 45–75.
- Míka, Alois, *Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského panství*, České Budějovice 1970.
- Nachtmannová, Alena, *Kostelec nad Černými lesy v éře Smiřických. Provoz a vybavení renesančního zámku*, Průzkumy památek 10, č. 2, 2003, s. 87–102.
- Nováček, Jan, *Jeníšek z Újezda a na Svrčovci*, Časopis Českého muzea 68, 1894, s. 237–257.

- Nový, Rostislav, *Vývoj sociální struktury Plzeňska ve 14.–17. století*, *Minulosti Západočeského kraje* 21, 1985, s. 157–166.
- Ottův slovník naučný* I–XVIII, Praha 1888–1909.
- Pánek, Jaroslav, *Politika, náboženství, a každodennost nejvyššího kancléře Vratislava z Pernštejna*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, Pardubice 1995, s. 187–202.
- Pánek, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.
- Pazderová, Alena, *Snahy o konverzi Petra Voka z Rožmberka aneb co v Březanově kronice nebylo*, *Paginae historiae* 27, 2019, č. 1, s. 104–125.
- Petráň, Josef, *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století*, Praha 1963.
- Pešák, Václav, *Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, Praha 1953.
- Placht, Otto, *Odhad majetku stavů Království českého z roku 1557*, *Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná* 1947, Praha 1950, s. 49–155.
- Pouzar, Vladimír, *Genealogie rodu hrabat Lažanských z Bukové*, in: Jiří Fák (ed.), *Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn, Mariánská Týnice* 1997, s. 17–28.
- Rejchrtová, Noemi, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984.
- Rožmberský, Petr, *Hrádek v Újezdci na Klatovsku*, *Hláska: zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka* 22, č. 2, 2011, s. 24–25.
- Ruda, Zdeněk, *Tajemství hradu Rabí*, Plzeň 2020.
- Ryšavý, Vratislav, *Zámek v Chyších*, *Castellologica Bohemica* 8, 2002, s. 247–261.
- Říčan, Rudolf, *Dějiny Jednoty bratrské*, Praha 1957.
- Sedláček, August, *Beřkovský ze Šebířova*: in *Ottův slovník naučný* III, Praha 1890, s. 820–821.
- Sedláček, August, *Bryknar z Brukšteina*, in: *Ottův slovník naučný* IV, Praha 1891, s. 817.
- Sedláček, August, *Budovec z Budova*, in: *Ottův slovník naučný* IV, Praha 1891, s. 852–853.
- Sedláček, August, *Čákovec z Bohušic*, in: *Ottův slovník naučný* V, Praha 1892, s. 855–856.
- Sedláček, August, *Čejka z Olbramovic*, in: *Ottův slovník naučný* VI, Praha 1893, s. 573–575.
- Sedláček, August, *Hornátecký z Dobročovic*, in: *Ottův slovník naučný* XI, Praha 1897, s. 589.

- Sedláček, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého I–XV*, Praha 1882–1927.
- Sedláček, August, *z Klenového a z Janovic*, in: Ottův slovník naučný XIV, Praha 1899, s. 358–360.
- Sedláček, August, *Koc z Dobrše*, in: Ottův slovník naučný XIV, Praha 1899, s. 481–483.
- Sedláček, August, *Kocovský z Kocova*, in: Ottův slovník naučný XIV, Praha 1899, s. 481.
- Sedláček, August, *Kořenský z Terešova*, in: Ottův slovník naučný XIV, Praha 1899, s. 832–833.
- Sedláček, August, *Kunáš z Machovic*, in: Ottův slovník naučný XV, Praha 1900, s. 364–365.
- Sedláček, August, *Lažanský z Bukové*, in: Ottův slovník naučný XV, Praha 1900, s. 750–751.
- Sedláček, August, *Listy ze ztracených archivů panských*, Věstník Královské české společnosti nauk 1892, Praha 1891.
- Sedláček, August, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1909.
- Sedláček, August, *z Martinic*, in: Ottův slovník naučný XVI, Praha 1900, s. 919–921.
- Sedláček, August, *Malesický*, in: Ottův slovník naučný XVI, Praha 1900, s. 701–702.
- Sedláček, August, *Materna*, in: Ottův slovník naučný XVI, Praha 1900, s. 973–974.
- Sedláček, August, *Merklínský z Merklína*, in: Ottův slovník naučný XVII, Praha 1901, s. 135.
- Sedláček, August, *Měsíček z Výškova*, in: Ottův slovník naučný XVII, Praha 1901, s. 154–155.
- Sedláček, August, *Muchek z Bukova*, in: Ottův slovník naučný XVII, Praha 1901, s. 846.
- Sedláček, August, *Nebílovský z Drahozuze*, in: Ottův slovník naučný XVIII, Praha 1902, s. 19–20.
- Sedláček, August, *Obytecký z Obytec*, in: Ottův slovník naučný XVIII, s. 601–602.
- Sedláček, August, *Pětipeský*, in: Ottův slovník naučný XIX, Praha 1902, s. 606–607.
- Sedláček, August, *Popel z Vesce*, in: Ottův slovník naučný XX, Praha 1903, s. 225.
- Sedláček, August, *Příchovský*, in: Ottův slovník naučný XX, Praha 1903, s. 680–682.
- Sedláček, August, *Pýcha urozenosti a vývody u starých Čechův a Moravanův*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická 1914, č. 21, Praha 1915.
- Sedláček, August, *Sedlecký z Újezdce*, in: Ottův slovník naučný XXII, Praha 1904, s. 755–756.

- Sedláček, August, *Slavata z Chlumu a Košumberka*, in: Ottův slovník naučný XXIII, Praha 1905, s. 339–343.
- Sedláček, August, *Slovický ze Šlovic*, in: Ottův slovník naučný XXIV, Praha 1906, s. 680.
- Sedláček, August, *Sobětický ze Sobětic*, in: Ottův slovník naučný XXIII, Praha 1905, s. 563–564.
- Sedláček, August, *Strojetický ze Strojetic*, in: Ottův slovník naučný XXIV, Praha 1906, s. 264–265.
- Sedláček, August, *Úlický*, in: Ottův slovník naučný XXVI, Praha 1907, s. 156–157.
- Sedláček, August, *Vidršpergár z Vidršperka*, in: Ottův slovník naučný XXVI, Praha 1907, s. 672–674.
- Sedláček, August, *Vratislav z Mitrovic*, in: Ottův slovník naučný XXVI, Praha 1907, s. 1002–1008.
- Sedláček, August, *z Vřesovic*, in: Ottův slovník naučný XXVI, Praha 1907, s. 1023–1027.
- Sedláček, August, *Vyntíř*, in: Ottův slovník naučný XXVII, Praha 1908, s. 44.
- Sedláček, August, *Žakavec ze Žakavy*, in: Ottův slovník naučný, XXVII, Praha 1908, s. 740–741.
- Sedláčková, Helena, *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641–1849*, Praha 2021.
- Schulz, Václav, *Purkrabí hradu Pražského v letech 1438–1711*, Věstník královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1903, Praha 1903.
- Starý, Marek, *Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfínské*, Praha 2014.
- Starý, Marek, *Rytíři přijatí do českého panského stavu v době předbělohorské*, Sborník archivních prací 60, č. 1, 2010, s. 240–278.
- Stejskal, Aleš – Bastl, Milan, *Vzestup a pád rožmberského úředníka*, Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie 6, č. 5–6, 1995, s. 118–123.
- Sterneck, Tomáš, *K majetkovému zázemí a domácnosti rytíře Petra Doudlebského z Doudleb*, Husitský Tábor, 14, 2004, s. 259–362.
- Sterneck, Tomáš, *Mezi měšťany a šlechtou. Dějiny rodu Daudlebských ze Sternecku*, Brno 2009.
- Stloukal, Karel, *Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu XVI. a XVII. věku*, Praha 1925.
- Šimák, Josef Vladislav, *Inventář jihočeského vladectví r. 1599*, Jihočeský sborník historický 6, 1933, s. 116–119.
- Šimůnek, Robert, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha 2013.

- Šlajsna, Jiří, *Hejtman Jakoubek z Vřesovic*, Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska a Kadaňska 44, č. 3, 2012, s. 5–19.
- Štěpánek, Jan, *Rod Lažanských ve vztahu k uměleckému prostředí českých zemí*, Praha 2017 (disertační práce).
- Štěnovice, in: Ottův slovník naučný XXIV, Praha 1906, s. 769–770.
- Teige, Josef, *Bejšovcové*, in: Ottův slovník naučný III, Praha 1890, s. 635.
- Tingl, František, *Děkanát Plzeňský, Rokycanský a Klatovský*, Památky archaeologické a místopisné 7, 1868, s. 224–225.
- Tingl František, *Archidiakonát Týnský (Horšovský) a děkanát Kozlanský r. 1573*, Památky archaeologické a místopisné 7, 1868, s. 442–443.
- Tingl, František, *Děkanát Tachovský r. 1573*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 232–233.
- Tingl, František, *Děkanát Prácheňský r. 1574*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 388–389.
- Tingl, František, *Děkanát Volynský r. 1574*, Památky archaeologické a místopisné 8, 1868–1869, s. 470.
- Tlapák, Josef, *Z předbělohorských inventářů českých velkostatků*, Vědecké práce ČSAZV z dějin zemědělství a lesnictví, 1959, s. 179–185.
- Třeštík, Dušan – Polívka, Miloslav, *Nástin vývoje české šlechty do konce 15. století*, in: Ján Čierny – František Hejl – Antotnín Verbík (edd.), *Struktura feudální společnosti na území Československa a Polska*, Praha 1984, s. 99–133.
- Úlovec, Jiří, *Zaniklá tvrz a Zámek v Dlouhé Vsi u Sušice*, Zlatá stezka 5, 1998, s. 105–129.
- Vacek, Jindřich, *Skladba šlechtické společnosti Plzeňského kraje v první polovině 17. století*, *Minulostí Západočeského kraje* 20, 1984, s. 83–110.
- Vacková-Šípová, Jarmila, *Cestopis a životopis Jindřich Hýzrleho z Chodova z let 1612–1648*, *Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 11, 1963, č. 2, s. 112–123.
- Válka, Josef, *Hospodářská politika feudální velkostatku na předbělohorské Moravě*, Praha 1962.
- Válka, Josef, *Politika a bezkonfesijní křesťanství Vilém a Jana z Pernštejna*, in: Petr Vorel (ed.), *Pernštejnové v českých dějinách*, Pardubice 1995, s. 173–186.
- Vorel, Petr, *Velké dějiny země Koruny české VII., 1526–1618*, Praha – Litomyšl 2005.

Winkelbauer, Thomas, *Sozialdisziplinierung und Konfessionalisierung durch Grundherren in den österreichischen und böhmischen Ländern im 16. und 17. Jahrhundert*, Zeitschrift für historische Forschung 19, 1992, s. 317–339.

Winter, Zikmund, *Život církevní a v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV.–XVI. století I–II*, Praha 1895–1896.

Zahradník, Zdeněk, *Studie o církevní správě v předbělohorském období*, Praha 1980 (diplomová práce).

Záloha, Jiří, *Statky Chlum, Chlumeček, a Koroseky za Častolarů z Dlouhé Vsi*, Jihočeský sborník historický 58, č. 1, 1989, s. 1–9.

Žitný, Miroslav, *Ideál křesťanského rytířství v paměti rytířského rodu Pětipeských z Chýš a Egrberku*, in: Václav Bůžek (ed.), *Utváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice, 2011, s. 183–217.

Žitný, Miroslav, *Křesťanský rytíř Šťastný Václav Pětipeský z Chýš na sklonku předbělohorské doby*, Zpravodaj historického klubu roč. 21, č. 1–2, 2010, s. 37–57.

Seznam příloh

- 1) Tabulka 1: Plzeňský kraj 1603
- 2) Tabulka 2: Plzeňský kraj 1615
- 3) Tabulka 3: Prácheňský kraj 1603
- 4) Tabulka 4: Prácheňský kraj 1615
- 5) Tabulka 5: Podbrdský kraj 1603
- 6) Tabulka 6: Podbrdský kraj 1615
- 7) Soupis katolických rytířů v Prácheňském a Plzeňském kraji

Přílohy

1) Tabulka 1: Plzeňský kraj 1603

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	20	4506	961	43,5	31	77	279
Rytíři	188	8492	743	85,5	146	249	567
Celkem	208	12998	1674	129	177	326	846

2) Tabulka 2: Plzeňský kraj 1615

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	29	5298	53	43	101	360
Rytíři	154	6161	70	128	213	410
Celkem	183	11459	123	171	314	770

3) Tabulka 3: Prácheňský kraj 1603

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	16	3370	319	25	16	35	182
Rytíři	134	5029	483	44	59	95	248
Celkem	150	8399	802	69	75	130	430

4) Tabulka 4: Prácheňský kraj 1615

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	23	3634	37	24	57	185
Rytíři	139	4394	43	67	97	134
Celkem	161	8030	80	91	154	319

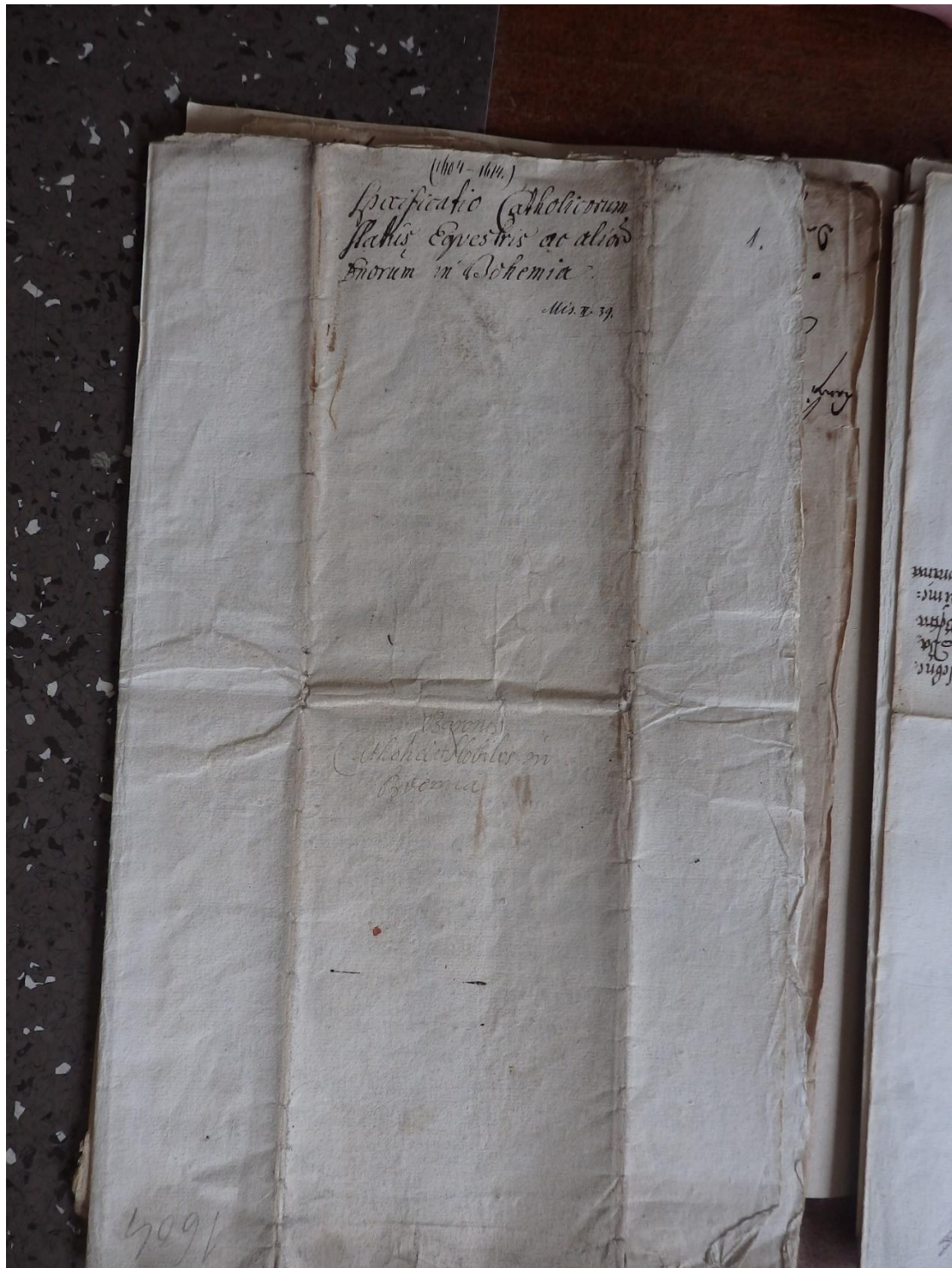
5) Tabulka 5: Podbrdský kraj 1603

Stav	Počet	Osedlí	Komíny	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	2	141	8	1	1	3	15
Rytíři	32	978	152	6	24	51	73
Celkem	34	1119	160	7	25	54	88

6) Tabulka 6: Podbrdský kraj 1615

Stav	Počet	Osedlí	Fary	Mistři	Pacholci	Mlýnská kola
Páni	4	608	2	6	15	35
Rytíři	26	728	8	22	42	46
Celkem	30	1336	10	28	57	81

7) Soupis katolických rytířů v Prácheňském a Plzeňském kraji

144
Dziękuję ci bardzo za miłość jaką mi okazujesz
co do tego co ci przesyłam w tym czasie
nie mam nic nowego do przesyłania
Dziękuję ci bardzo za miłość jaką mi okazujesz
co do tego co ci przesyłam w tym czasie
nie mam nic nowego do przesyłania

Wszystko ci przesyłam

Przepraszam cię bardzo za to że nie mogę ci przesyłać
niczego nowego

Przepraszam cię bardzo za to że nie mogę ci przesyłać
niczego nowego

Przepraszam cię bardzo za to że nie mogę ci przesyłać
niczego nowego

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

Przepraszam cię bardzo

leżąc
Dziękuję
ci bardzo

leżąc

β : Jan Augustar, dānsforasβij, dānsforas ana
 uarduom dānsβ obolo 35 Letg:
 β : Būdēnig Augustar, dānsforasβij, dānsforas
 a waraginimig obolo 40 Letg:
 β : Pūdytil dānsforasβij, dānsforasβij aroblatig
 dānsβ obolo 50 Letg:
 β : Jan Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, ma
 dojigis a gradistij dānsβ obolo 55 Letg:
 A dāna 4 dānsβ do roftβij?
 β ? Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij a
 ma dānsforasβij dānsβ obolo 46 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 33 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 38 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 30 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 28 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 24 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 26 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 22 Letg:
 β : Augustar, dānsforasβij, dānsforasβij, dānsforasβij,
 a ma dānsβ obolo 30 Letg:

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Jan* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 48 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

Jan *Wolffman* *Wolffman*

¶ : *Jan* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Jan* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

¶ : *Wolffman* *Wolffman* *Wolffman*
Stary obolo 30 Litz

De Aragi Pluribus

Hadrianus... in...
g... ..

¶ Jan... ..
... ..

¶ ... ..
... ..

... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶ ... ..

¶: Luitpoldus rex & pater eius, anthonis pater
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Martheart pater eius & pater eius
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Luitpoldus pater eius & pater eius
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Jan vander pater & vander pater, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: In ma & beatus de voflag, Luitpoldus & Luitpoldus a
Kunigginas se nemi uti hi katolus ty pater eius

¶: Jan vander pater & vander pater, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: pater eius & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Luitpoldus pater & pater eius obolo pater eius
pater eius 20 Lt

¶: Luitpoldus pater & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Jan vander pater & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: pater eius & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 45 Lt

¶: Adam vander pater & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Luitpoldus pater & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

¶: Luitpoldus pater & pater eius, anthonis
stans obolo pater eius 20 Lt

- P: Misijsthoros gfan d'horby bratej
- P: Jter a Jan d'is p'p'nos 3 b'is p'p'n
- P: Jst'el' 3 d'el'mores a 3 Janowin amaleworegn
d'horby obolo p'adep'atij d'el'k
- P: d'andam g'w'el' 3 d'el'w'el' am d'p'tim'w'or'w'or'g
d'horby obolo 15 d'el'k
- P: d'aral d'ual'sp'p'el 3 d'ual'sp'p'el 3 d'ratem p'p'p'n
- P: d'aul'w'or'g am a d'w'or'g obolo d'el'k
- P: d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm am d'w'ol'm d'w'ol'm
obolo d'w'ol'm d'el'k
- P: d'ob'el' g'w'el'w'el' w'el'w'el' d'w'ol'm
- P: d'w'ol'm d'ob'el'w'el' d'w'ol'm d'w'ol'm
d'ob'el'w'el' ten m'ad'w'ol'm d'w'ol'm

Ow g'w'el'w'el' d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm

- P: d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm
- P: d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm
- P: d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm

d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm

d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm
d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm
a g'w'el'm d'w'ol'm d'w'ol'm
d'w'ol'm d'w'ol'm d'w'ol'm

Jonny